

فہم لہجہ فہمی

منتدی اقرا الثقافی

www.igra.ahlamontada.com

چون دہبیتہ ئاوینہ و، کی دہکیت؟

فہلسفہ ٹاویٹہ بوون

چون دہیتہ ٹاویٹہ و کی دہکیت؟

د. عوسمان محہمد غریب

ناوی کتیب: فہ لسه فہی ئاویئنه بوون
چؤن دہ بیتہ ئاویئنه و، کی دہ کیت؟
نووسەر: د. عوسمان محەمەد غەریب
تۆبە ی چاپ: یە کەم - ۲۰۱۴

لە بەرپۆوە بەرایەتی گشتی کتیبخانە گشتییەکان
ژمارە (۲۸۰) ی سالی ۲۰۱۳ ی پی دراوہ

ته‌ن‌ها به‌ناوی خودای گه‌وره و میهره‌بان

ده‌ستپیک

سو پاس و ستایش بۆ خودای تاک و ته‌ن‌یا، دروود و سه‌لات و سه‌لامیش له‌سه‌ر پی‌شه‌وامان محم‌مد و یار و شوینک‌ه‌وتوانی به‌گشتی.

تۆش خوین‌ه‌ری نازیز و خۆشه‌ویست، له‌هه‌رکۆی هه‌یت سلّوی خودای گه‌وره‌ت لی بی‌ت:

زۆرن ئه‌وانه‌ی به‌باشه‌باسی ئاوین‌ه‌ ده‌که‌ن و، ئاوین‌ه‌یان لا خۆشه‌ویسته، چونکه ئاوین‌ه‌ جوانی لاشه‌وقه‌د و بالا و پو‌اله‌تیا‌ن ده‌رده‌خات و، وایان لیده‌کات زیاتر متمانه به‌خۆیان بکه‌ن.

له‌به‌رامبه‌ردا، که‌سانیک‌ی زۆرت‌ر به‌دی ده‌کرین، که‌چاویان به‌بینینی ئاوین‌ه‌ به‌رای‌ی نایه‌ت و، هه‌ز ناکه‌ن چاویان به‌چاره‌ی

بکه ویت، چونکه ئاویتنه بزئویی و ناشیرینی پواله تیان دهرده خات
و، متمانه یان به خویان دهه ژینیت.

باشه، چی نه بوو نه گهر ئاویتنه، ناخ و دهر و نمانی ناشکرا بکردایه
و، په رده ی له سه ر جیهانی شار و ده مانی لا بهردایه ؟!! .

ئایا قهت له به رده میدا راده وه ستاین ؟!!

چی نه بوو نه گهر حه قیقته تی قیزه ون و تالی ئیمه ی
ده ربخستایه ؟!! ئایا باوه رمان پیی ده ما، یان بهر هی رشی تانه و
ته شه رمان ده دا و، تۆمه تی جیا جیا مان ده دایه پال و، به جاش و
خۆ فروش و تیرۆرستان ده دایه قه له م ؟!!

ئايا ھەلۆيستمەن چى دەبوو ئەگەر ئاويىنە ئەو پاستىيە تالانەى
 كە دەيەھا سالاھ شارديوئماتەتەو، يا ئەو درۆ و گەندەليانەى كە
 چەندەھا سالاھ خەلگيمان پى چەواشە كردوون، ئاشكرا بگردايە؟؟!
 ياخود ئەو تاوانانەى كە بەرامبەر تاك و كۆى كۆمەلگامان كردوون
 و، خەلكانى دىكەمان پى تاوانبار كردوون و، خۆمان تيايدا وەك مەپى
 پەيامبەر دەرخستوو، چى دەكەين گەر ئاويىنە گشت ئەو تاوانانە بۆ
 خەلگى بخاتەپوو؟؟!

ئايا ھەر وەكو جاران دەچوويىنە بەردەمى جەنابعاليان و، بە
 پاشكاويىيەو سەيرى پاستىيەكانمان دەكرد؟؟!!

چى دەبوو گەر ئاويىنە بەھاتايەتە گۆ و، نەفرەتى لە كيان و بوون
 و كردار و پەفتارمان بگردايە؟؟!

چى دەبوو گەر نەعرەتى بکیشايە و، بە دەنگىكى شىرانە
 بينەپانايە: ئەى دەروون پيسان، بۆ ھەقىقەتى خۆتان بە سەد
 پەردەى درۆ و دروستکراو شارديوئەو؟؟!

بۆ دان بە تاوانەكانتанда نانين و، دەروونتان ئاسوودە ناکەن؟؟!
 تاکەى دەستى چەپەلتان بەسەر چەند داماو و ھەژار و کلۆل و
 بىتاواندا دەسپن؟؟!

وەرن، با دەمامكى فيل و تەلەكەتان لەسەر دادپم!!

ئايا ھەموومان پېكەۋە دانمان بە ھەقدا دەنا و، سوپاسى
بېپايانى ئاۋىنەمان دەکرد، ياخود بەر لېشاۋى جىئو و نەفرەتمان
دەدا و، بە چەكۈش و پىلەقە ورد وردمان دەکرد؟!!

بەپاستى كاتېك سەيرى زۆرىنەى مەۋقى سەردەم دەكەم - بە
سەد ئەفسوس و ھەزار مەخابنەۋە - دەبىنم: تەنھا ھەلېزاردى
ئەگەرى دوۋەمىيان لى چاۋەپى دەكرى.

ئەۋەتا لە جىھانى گەيشتن بە لوتكەى زانست و تەكنۆلۇژىي
سەردەمدا، بە دوو چاۋى سەر دەبىنن كە زۆرىنەى خەلگى -
ھەرچەندە بە پۈللەت و گۇفتار غەۋدالى پاستى و ھەقىقەتن -
ھەقيان لا پەقە و، گۇپيان لە ئاستىدا كەپە و، چاۋيان كۆيۈر.

ئامادەن پۇژانە چەند كاترمېرېك لە ژيانى پۇژانەيان بە بېستى
سوپاس و ستايش و پىاھەلەدان بەرنە سەر و، كاتى زېرىنيان بە فېرۇ
بەن، بەلام ئامادەنن گۇي بۇ بېستى ئامۇرگارىيەكى پەخنە ئامېز
شل بىكەن.

ئامادەن تەمەنى ژيانيان بۇ بەدەستەينانى مولكى چلكنى دونيا
بەسەربەرن، بەلام ئامادە نىن كەمېك خۇيان ماندوۋ بىكەن و،
ھاورپىيەتى كەسېكى مەرد بەدەست بېنن!! ھەروەك سالىچ پىغەمبەر
(سەلامى خۋاي لەسەر بى) دەفەرمۇي:

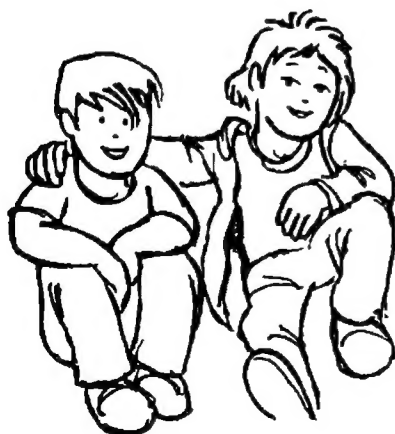
﴿يَقُولُ لَقَدْ أَرْسَلْتُكُمْ رَسُولًا مِّن رَّبِّكُمْ فَصَحَّحْتُ لَكُمْ وَلَكِن لَّا تُحِبُّونَ التَّصْحِيحَ﴾

الأعراف: ٧٩.

هۆ گهلۆ: سۆيئند به خوا، په يامى په روه ردگارم به پاستى و، به چاكي پيړاگه ياندن و، ناموزگاريم كردن، به لام به داخه وه نيوه ناموزگاريكارانتان خوش ناوئت.

له كاتيكدا نه ركى سه رشاني گشت مروفئكه به دووى كه سيكي ناوئنه ناسادا بگه پئت و، بيكاته هاوپړئى گياني به گياني و، تامه زيوى په ند و، ناموزگاريى و، په خنه و، پا و، بيروبوچوون و، هه لسه نگانده كاني بيت.

هاوپړئى ناوئنه ناسا هه لبريزه، چونكه ناوئنه په نگانده وهى خوت بؤ ده كات، وينهى خوت بؤ نمايش ده كات.

بويه زور كه س ده بينين
باوئشك بؤ هاوپړئيه كى
دلسوز و گياني به گياني
ده دهن و، خه ونى پيوه
ده بينين، به هه لداوان هه ولى
بؤ ده دهن به لام چنگيان
ناكه وئت !!

خۆشه‌ويستيش وهك ئه‌بو هوره‌يره (په‌زاي خوای لی بئی)
ده‌یگی‌پێته‌وه ده‌فه‌رمویت:

(هه‌ر مروفێك له‌سه‌ر ئایینی هاو‌پێكه‌یه‌تی، ده‌با هه‌ر یه‌كێك له‌
ئێوه سه‌یر بکات کێ ده‌کاته هاو‌پێی؟! ^۱)

ئوه هاو‌پێیه‌ له‌کاتی ته‌نگانه‌دا به‌ هاناته‌وه دیت و، گیان و
سه‌روهت و سامانی به‌ قوربانت ده‌کات.

ئوه هاو‌پێیه‌ به‌ به‌رده‌وام پێت ده‌لێ: چاکت کردوه، ده‌ستت
خۆش، یا پێت خوار داناوه، ئاگات له‌ خلیسکان بێت.

ئوه هاو‌پێیه‌ به‌ بینینی دلخۆش ده‌بیست و، غه‌م و په‌ژاره‌ت له‌ بیر
ده‌باته‌وه.

ئوه هاو‌پێیه‌ - وهك ئاوینه - به‌ پیشاندانی پووی گه‌شت، خه‌نده
سه‌ر لێوه‌کانت ده‌خات.

۱- عن أبي هريرة رضي الله عنه: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " المرء على دين خليله فلينظر أحدكم من يخالل " رواه أبو داود في سننه - كتاب الأدب - باب من يؤمر أن يجالس، والترمذي في سننه - كتاب الذبائح - أبواب الزهد، وحسنه، والحاكم في المستدرک علی الصحیحین - کتاب البر والصلة من حدیث أبي هريرة - رضي الله عنه -، وقال: صحيح إن شاء الله.

پیاو چاکیک (عَلَقَمَةُ الْعُطَارِدِي) له سه ره مه رگدا ناموژگاری

کوپه که ی ده کرد و ده یفه رموو:

کوپه شیرینه که م: هاوپییه تی که سیک بکه، نه گهر خزمه تی بکه ی
بتپاریزیّت، گهر هاوپییه تی بکه ی بپرازینیته وه و جوانترت بکات، گهر
ده ست کورت بوو یارمه تیت بدات و، نه گهر ده ستی خیری بو دریز
بکه یت ده سگرویت بکات، گهر چاکه ی لیت بینی پیی بزانیّت و بلاوی
بکاته وه، نه گهر خراپه ی لیت بینی چاکه ی بکاته وه و له خه لکی
بشاریته وه، هاوپییه تی که سیک بکه، گهر داوای لی بکه ی به بی
دودلیه وه پیت ببه خشیت، گهر داوای لی نه که یت و بی دهنگ بیت
ناگاداری حالت بیت و به بی داوا به هاناته وه بیت، نه گهر تووشی
به لاو گرفت و کیشه یه ک بوویت وه ک خوی سه یرت بکات و کیشه ت بو
چاره بکات.^۱

۱ - " يَا بُنَيَّ إِنْ عَرَضَتْ لَكَ حَاجَةٌ فَأَصْحَبْ مَنْ إِذَا خَدَمْتَهُ صَانَكَ وَإِنْ صَحِبْتَهُ زَانَكَ أَيْ
حَفِظَكَ وَإِنْ قَعَدَ بِكَ مَا نَكَ أَيْ حَمَلَ مَثَوْنَتَكَ اصْحَبْ مَنْ إِذَا مَدَدَتْ يَدَكَ لِخَيْرٍ مَدَهَا وَإِنْ رَأَى
مِنْكَ حَسَنَةً عَدَهَا وَإِنْ رَأَى سَيِّئَةً سَدَهَا، اصْحَبْ مَنْ إِذَا سَأَلْتَهُ أَعْطَاكَ وَإِنْ سَكَتَ ابْتَذَاكَ،
وَإِنْ نَزَلَتْ بِكَ نَارِلَةٌ وَأَسَاكَ أَيْ جَمَلَكَ كَتَفْسِهِ ". إحياء علوم الدين، للإمام أبي حامد محمد
بن محمد الغزالي ت ۵۰۵هـ، دار المعرفة - بيروت ۱۷۱/۲.

هاورپي نازيزم؛ بزانه له ميژه گوتراوه: "الصاحب صاحب والجار جار" واته: هر له يه هاورپي و دراوسي پاكيشه زن، خراپ بن بڼ خراپه پاتده كيشن، چاكيش بن بڼ چاكه.

نيېن خه لدونيش له پيشه كييه كه يدا ده لئيت: "الطبع لص سارق" واته: ته بيعه ت و سروشتي مروژ دزه، سروشت و پړه وشتي ده وروبه ري ده دزيټ.

نزيكترين و پاكترين و چاكترين هاورپيه تي، هاورپيه تي نه م كه سانه ي خواره وهن:

هاورپيه تي نيوان پوله و باوك و دايك.

هاورپيه تي نيوان برا و برا، خوشك و خوشك، خوشك و برا.

هاورپيه تي ژن و ميړد.

گوي له م ده قه پيروزه قورئانيه ش بگرن تاوه كو زياتر نه م چه مكه تان بڼ به رجه سته بيټ:

﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ لقمان: ۱۵.

نه گهر دايك و باوكت كوششيان له كه لتدا ده كرد تاوه كو بي به لگه هاوه ل و شهريك بڼ من قه رار بده ي به گويان مه كه، به لام: له دونيادا به شيوه يه كي جوان هاورپيه تبيان بكه.

هاورپييه تى له گه ل باوك و دايكى بى پروادا؟ به لى هاورپييه تى !!

برای خوښه ويست، خوشكى هيڅا:

هاورپييه تى كه سى چاك و سه ركه وتوو ژيان ت ئاسووده و، دلت
خوش و، ته مهنت پر له كامه رانيى ده كات.

هاورپييه تى كه سى به دو خراب ژيان تال و، دلت تهنگ و، ته مهنت
پر له مهينه ت و نه گبه تى و نه هامه تى و گرفت و كيښه و سه رنيښه و
ده رده سهرى ده كات.

ئەى قور به سەر ئەو كه سەى نه زانیت چوڼ هاورپي ژيان
هه لبريژييت و، هاورپييه تى كه سانتيك بكات كه ده بنه مايه ي كيښه و
گيروگرفت و، ته مهنى زيږيني پر له غم و په ژاره و ناخ و ئوف
ده كهن.

خۆزگه ههريهك له ئيمه ههستى به بارى ناهه موارى ئەو كه سه
بكردايه كه بۆ ته مهنى ژيانى و، هاورپييه تى گيانى به گيانى متمانه ي
به كه سيك به خشيوه و، هه لبيژاردوه، هه موو ئامانج و ئاواتيك و
ئومديكى له ودا كۆكردوه ته وه، به لام له پريكداهه ونه كانى ژيانى
بره ويته وه و، په نجى فه رهادى چه نده ها ساله ي به بادا بجيت، له
كاتيكى زۆر دژواردا تووشى نه هامه تى و قهيرانتيك ببيت، به هه موو
متمانه و دلنيايييه كه وه پووينا ته خانه ي ئەو ته نها هاورپي و هاورپهنگ

و ھاودەنگە دێرین و گیانی بە گیانییە و، بەو ھیوایی بە دەم ھاوار و
 نرکە و نالەییەو بەیت و، کەمێک بە شداری غەمەکانی بکات و، لەو
 کێشەییە دەسگرتویی و پرزگاری بکات، تەقە لە قاپی بدات، بەلام سەد
 ئەفسوس و ھەزار مەخابن، بە پێچەوانەو -وێک ئەوێ پۆژێک نان و
 پیازیکیان بە یەکەو نەخواردبێت- خۆی ئی گێل بکات و، لایەکی ئی
 نەکاتەو !!

بیر لە ھەستی بریندار و،
 پەنجەپۆیی ئەو کەسەش
 بکەرەو کە گشت تەمەنی
 لە پێناو کامەرانی ھاوپیە کدا
 خەرج دەکات، بەلام دەبینیت
 ئەو ھاوپیەیی بە دەستێک
 تەوقەیی لە گەڵ دەکات، بە
 دەستەکی تری لە پشتەو بەر
 خەنجەری ژەھراویی دەدات و،
 دەیەوێت ئەنجن ئەنجنی بکات.

ئەبێ لەو کاتەدا ئەو داماو و کۆڵە -حالمان بە حالی نەبێت-
 حالی چۆن بێت؟؟!

خوینەری هیژا و عەودالی هەقیقەت:

ئەم چەند کاغەزە ی لە بەردەستی جەنابعالیتاندا یە هەولیکە بۆ
تیگەیشتن و پافە کردنی ئەو دەقە شیرینە ی خۆشەویستمان ﷺ کە
تیایدا برۆاداری بە ئاوینە ی برۆادار چواندووە.

با پیکەوێ چەند ساتیک لە خزمەتی ئەو فەرموودە شیرینە ی
خۆشەویستمان ﷺ بەرینە سەر و، بزانی بۆ مرقفی بە ئاوینە
چواندووە؟!

دەقی فەرموودە:

خۆشەویست دەفەرمویت: برۆادار ئاوینە ی برۆادارە و، برۆادار
برای برۆادارە.^۱

هەر وەها لە جیگایەکی تردا دەفەرمویت: هەریەکە لە ئێو
ئاوینە ی براکە یەتی، ئەگەر تۆز و گەردیکی بەسەر وە بینی با لایبات
و، پاکی بکاتەو.^۱

۱- سنن أبي داود - كتاب الأدب، باب في النصيحة والحيطة عن أبي هريرة - رضي الله
عنه -، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " المؤمن مرآة المؤمن، والمؤمن أخو
المؤمن، يكف عليه ضيعته، ويحمله من ورثته".

حه سەنى بە سەرىش دەیفەرموو: کاتى خۆى
 دەیانفەرموو: موسولمان ئاویئەى براکە یەتى، ئەو ەى
 کە خۆى لەخۆیدا نایبینى ئەو پيشانى دەدات.^۲

-
- ۱- سنن أبي داود - كتاب الأدب - باب في النصيحة والحيطة - والأدب المفرد للبخاري - باب المسلم مرأة أخيه. عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إن أحدكم مرأة أخيه، فإن رأى به أذى فليمطه عنه"
- وفي الباب عن أنس كما في سنن الترمذي الجامع الصحيح - الذبائح - أبواب البر والصلة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم - باب ما جاء في شفقة المسلم على المسلم.
- ۲- المطالب العالیه للحافظ ابن حجر العسقلانی - كتاب الطب - باب حق المسلم على المسلم: عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "من أكرم أخاه المسلم فإنا نكرم الله عز وجل" وقال أحمد في الزهد: ... عن الحسن، قال: "كانوا يقولون: إن المسلم مرأة أخيه يريه منه ما لا يرى من نفسه".

1

ويستگه يه كه م

• جوره كانى

••• ئاوينه

ئاوينه سى جورى ههيه:

ئاوينه قوقز (كۆپ): ئەم جوره ئاوينه يه وئنه بچوك دهكات،
ئەم جوره ئاوينه بۆ ئۆتۆمۆبيلەكان بەكاردين بۆ ئەوهى وئنهى
پشتهوهى خويان بەشيوهيهكى بچوككراوه بيبين.
ئاوينه قوول (ناو چال): ئەم جوره ئاوينه يه وئنه گهوره
دهكات، ئەم جوره ئاوينه بۆ بەدهستهينانى وزهى خۆر بەكاردين و،
له سالونى پازاندنهوه و سهرتاشيندا سووديان لى وهردهگيريت.

ئاوينى تەخت (رېك): ئەم جۆرە ئاوينى، نە وينە گەرە
 دەكات و، نە بچووكى دەكات، بەلكو وەك خۇي پيشانى دەدات.
 بەمەش دەردەكە ویت مەبەستى خۇشەويست ﷺ ئاوينى رېكە
 نەك ئاوينى قۇقۇز و كۆپ ياخود ناو چال و قوول.
 بۆيە دەبیت نە وينەكان گەرە بکەين و، نە بچووكيان بکەينەو.

2

ویستگهی دووهم

• بنچینهی زاراوهی

ئاوینە

ئاوینە

زاراوهی ئاوینە:

له بنه پهدا وشهیهکی
لێکدراوه، له ههردوو
وشه‌ی (ئاو) و (وینە)
پێکهاتوو، نهمه‌ش نهوه
ده‌گه‌یه‌نیت که ئاوینە وه‌ک
ئاوی په‌عن وینەکان وه‌ک

خۆیان بۆ پتووش پێشان ده‌دات، واته‌: ئاوینە نه‌و ئامرازه‌یه‌ که
خۆمانی تیدا ده‌بینین.

ھۆکاری بەکارھێنانی ئەم زاراوەیە بۆ ئەوە دەگەرێتەوە کە مەرۆڤ
 بەکەمجار وێنەی خۆیان لە ئاودا بینێوێ، بۆیە ناوی ئاوێنەیان لێنا کە
 بە واتای وێنەی ناو ئاو دێت، باباپیرانمان دواتر کاتیەک کە ئەو
 نامرازەیان دۆزیووە کە بە عەرەبی پێی دەوترێت (المرأة) ھەمان ناو
 کۆنەکیان لێنا و، بە (ئاوێنە) ناویان دەبەرد.

3

وئستگەي سىيەم

• رەوانبىژىي لە فەرمودەكەدا

هونەرى لىك چواندن (تەشبیە) - وەك لای پسیپۆرانی زانستی
بەلاغە و رەوانبىژىي ئاشکرایە - پىنج جۆرى ھەيە:
التشبيہ التام (چواندى تەواو): ئەو چواندنەيە ھەر چوار پایەي
چواندى تىدا بىت:

- ۱- چوینراو (المشبه).
- ۲- پى چوینراو (المشبه به).
- ۳- ئامرازى چواندن (أداة التشبيہ).
- ۴- پووی چواندن (وجه الشبه).

نمونه:

ئەخۇلى شاعىر دەلىلت:

شەرتە ۋەك يە عقوب لە دەۋرى، يوسفى گوم گەشتەكەم
بۆ دلەى وىلّ و غەرىبىم، دائىمە بگىرىم بە زار

ئەخۇلى شاعىر لىرەدا خۇى چواندوۋە بە يە عقوب پىڭەمبەر
(سەلامى خۋاى لەسەر بى)، پوۋى چواندەنەكە گریانە بە دوۋى
ۋەنبوۋىەك، كە لای يە عقوب پىڭەمبەر يوسفى كورپەتى ۋ، لای ئەخۇل
دلّى وىلّ و غەرىبىيە، ئامپازەكەش وشەى (ۋەك)ە.
۱- التشبيه المرسل: ئەۋلىكچواندەنەيە كە ئامپازى چواندەنەكەى
تېدايىت.

نمونه: (دەلىلى بەپوۋ لە دەمىدا تەقىۋە) مەبەستى توانچ گرتنە
لەۋكەسەى كە قسە ناكات و بىدەنگە، ئەم پەندەيە ئامپازى چواندەنى
تېدايە كە (دەلىلى)يە.

۲- التشبيه المؤكد: ئەۋلىكچواندەنەيە كە ئامپازى چواندەنەكەى تېدا
نەيىت.

نمونه: خوشكى بى برا مالى بى چرا.

سەلكى سىرى يان قنچكى پىازى!

لەم دوو نمونەدا ئامپازى چواندن ديار نيه و باس نەكراوه.

۳- التشبيه المفصل: ئەو چواندەنەيە كە پووى چواندن (وجه الشبه) ى
تېدا بېت.

نمونه:

خەلكى ساكارت گەلى بە شەپدا

لە مېژە گورگى لە پېستى مەپدا

"دەللى كەرى ناو جۆگەيە لە ھەر دوو بەر ئەلەوھەپى" ئەم پەندە

بۆ كەسەك دەوترىت لە دوو لای جىاوازەوھ بخوات.

لەم دوو نمونەدا پووى چواندن ديارە، ئەویش ھەردوو بېگەى

(خەلكى ساكارت گەلى بە شەپدا) و (لە ھەر دوو بەر ئەلەوھەپى) يە.

۴- التشبيه المجمل: ئەو چواندەنەيە كە پووى چواندن (وجه الشبه) ى
تېدا نەبېت.

بۆ نمونە بە كەسەك دەللىن:

"دەللى شېرە" واتە: لە ئازايەتى و چاۋنەترسىدا.

"دهلئی پشیلہ یه" واته: سیلہ یه.

"دهلئی مه پری پیغه مبه ره" واته: بی زهره ره.

"دهلئی مووی لروته" واته لیت نابیته وه.

ه- التشبیه البلیغ: (چواندنی په وان) نه و چواندنه یه که نه نامرازی چواندنه که و، نه پرووی چواندنه که ی تیدابیت.

بۆ نمونه به که سیک دهلین: ماستا وچی، واته بۆ مه به ست و به رژه وه ندیی تایبته زۆر خۆی له پیاوی گه وره ده باته پیشه وه و، خزمه تی ده کات.

به هیژترین جۆری ته شبیه له پرووی مانا و به لاغیه وه جۆری پینجمه که پئی ده وتریت "ته شبیه ی به لیغ".

ئهم فرموده یه ی خۆشه ویستیش ﷺ له ته شبیه ی به لیغه و، به هیژترین جۆری ته شبیه، بۆیه ئه و چه مک و مانا جوانانه ی له ئاوینه دا هن گشتیان مه به ست و ویستی خۆشه ویستن ﷺ.

ئهم نامیلکه یه ته نها نمونه ی دلۆپیکه له ده ریای بی پایانی مه به ستی جوان و، فه لسه فه ی ئاوینه بوونی مرقه کانه له دیدی خۆشه ویستد ﷺ.

4

وښتگه‌ی چواره‌م

• بزانه

کام ئاوینه هله‌بژیریت ؟

وهك باسماڼ كړد هه‌موو ئاوینه‌یهك به‌كه‌لكی نه‌وه نایه‌ت بېكه‌یته
هاوپئ و هاوده‌می خۆت و، هه‌میشه چاوه‌پئی كه‌ره‌م و نامۆزگاری ئی

بكه‌یت، ده‌بیئت چاك
بزانیئت ئاوینه‌ی ژه‌نگاوی
یا قۆقز یا ناو چال و قوول
به‌كه‌لكی هاوپئییه‌تی
نایه‌ن و، پاستییه‌كانت ئی
ده‌شیوینن.

هه لېژاردنى هاوړپېش به هه مان شيوه دهبيت و، ناکړيت هه موو
که س بکه يته دوست و هاوړپي خوت.

له هه لېژاردنى هاوړپيدا دهبيت بيت به قه دهر به پره که ي خوت
پا بکيشي، ناستي خوت بزانيت، هاوړپيه تي که ساني موفته خور و
مشه خور نه که يته، مندا ل و مه زم نه که يته هاوړپيت، له خوت بالتر
نه که يته دوست.

په نده شيعر:

يا مه به دوستي، فيله وان، کاکه
يا له قه دهر فيل، خانوو په يدا که
دانووم ناکولې له گه ل موفته خور
دهست بو گيرفاني، نابا به هيچ جور
عومري موفته خور، که م بي، به که لکه
چون هه تا بزي، سه رباري خه لکه

هه روه ها نابيت داواي ناموزگاري و پاويزگاري له هه موو که سيک
بکه يته، چونکه هه موو که س شاياني متمانه و پاويزکردن نين.
هه موو هاوړپيه کيش که لکي پاويزکردن نيه، په نجه کاني
دهستيش دووانيان وه که يه ک نين.

مەرج نىيە دەيەھا و سەدەھا و ھەزارەھا ھاوپىئى لە دەۋرى خۇت كۆيگەيتەۋە، چۈنكى لە تاقىكردنە ۋەدا كەمىيان سەرگە وتوو دەبن، ھەزار ھاوپىئى بىئ سەر و بن، بە قورىانى يەك ھاوپىئى دلسۆز و بەئەمەك بن.

بە داخەۋە ئىستە
گەنجانمان لە بەردەم ھىرش
و تەۋىمى شۆپشى تۆپى
جالالۆكەيى ئىنتەرنېتدا
خۇيان نەگرتوۋە و، توۋشى
نەخۇشى فرەكردنى ھاوپىئى
كەس نەديو و كەس نەناس
بوون، زۆرجار بەناۋى درۆ و،

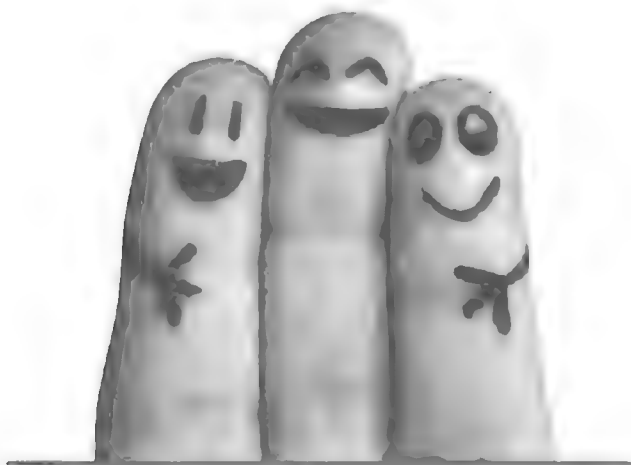
تەمەنى درۆ و، ۋىنەى درۆ و، ئاستى زانستىي و كۆمەلايەتتى درۆۋە
خۇيان لە تۆپە كۆمەلايەتتەبەكەنى فەيسبوك و تويتردا بە خەلگى
دەناسىنن، بەلكو زۆرجار بۇ گالئەكردن بە خەلگى و ھەيا بردنيان،
دەبينىت پەگەزى نىر بە پەگەزى مى، يان پەگەزى مى بە پەگەزى
نىر خۇي پيشان دەدات و دەناسىنن، خەلگى و دەزانن نىرە بەلام
مىيە، يا وادەزانن مىيە بەلام نىرە !!.

پەندە شىعر:

بۇ تاقە دۆستى، خۇت پىر و كۆير كەي

نەك پۇڭى چەند دۆست، بە مالت قىر كەي

تابتوانىت نەينى خۇت لاي كەس باس مەكە و مەدركىنە و، داواي
يارمەتى و ئامۇڭگارى لە كەس مەكە، ھەول بىدە ئە و ھاپۇيە
بدۆزەرەوہ كە نەينىەكانت لاي كەس نادركىننىت و، دەتوانىت دەستى
يارمەتيت بۇ درىژ بكات و بە ھاناتەوہ بىت، بە گوىى عەقل و ھۇشى
پووناكېرى گوى لە كىشەكانت بگرىت، خالە لاواز و بە ھىزەكانت بۇ
دىارى بكات، پىگا چارەت بۇ بدۆزىتەوہ و، برىنەكانت بۇ سارپىژ
دەكات.

په نده شيعر:

دوست تا نه بئ، وهك خوت دل به كول
بوی هلمه پژه، خیرا کیسه ی دل
نه وکسه دوستی، گیانی گیانیته
هاوړی نه بوونی و، ليقه ومانیته
درد و مین ته، دنیات به سه ری
قولت له کراس، نه هیڅیسه ده ری
له کات و ده می، ته نانهت مهرگا
تا ده کری ددان، بگره به جهرگا

نه که ی هاوړی ته که سیکی ناشیاو بکه یت و خوت بکه یته
قوربانۍ له کاتیکدا سووډیکت پی نه که یه نیت، به لکه ده یه ها کیسه و
درد سه ری و گرفتت بؤ بنیته وه و، جگه زرکه تال به ریکی نه بیت،
نه وکات نه وپه نده دیرین و زیرینه ی پیشینانمان بتگریته وه که تیایدا
ده فهرمون:

پەندە شىعر:

خۇي لە بۇ پراچى، دەكوژى تاڭى
تا كەرى نەبى، عاقلى ناڭى!!

هاورپى ئازىزم:

بە بەراود كودنىكى زۆر پەلە لە نىوان ئەم دوو كەسەدا بزانە
كاميان شايستەى خوشەويستىى و، شايانى هاورپىيەتىى بەپىزتانن:
كەسى يەكەميان:

هاورپىيەك: ھەمىشە دەرگاي دلّيت بۇ والا بىت، بە زەردەخەنەى
سەر لىو و، وشەى جوان و پاراۋەى مروارى ئاسا پىشوازىت لى بكات.
هاورپىيەك: لەپىناو بەخشىنى ساتىك ئارامى بە بەپىزتان ئارامى
لە خۇي دەبىت، لەپىناو بەخشىنى چركەيەك خەو بۇ چاۋەكانت،
خەو لە چاۋەكانى دەتۇرىنىت.

هاورپىيەك: بە ھەلەداۋان ھەول دەدات بۇ جارىكى دىكە
زەردەخەنە بە لىۋەكانت ئاشنا بكاتەۋە، خوشى و كامەرانى بەسەر
گولە سىس و ژاكاۋەكانى دلّى غەمبارتدا بىارىنىت.

ھاوړپټیه ک: له خوځښی و ناخوځښیه کانتدا له گه لندا پټ و، هه میښه
 ۱. هاناته وه پټ، بړ ده سترگوږی کردنت هه میښه له ناماده باشیدا
 پټ!!

هاورپیی دووه میان:

هه‌میشه چاوی له ده‌ستت بیت و، به به‌رده‌وام به‌راوردی نزمیی
ئاستی ژيانی خۆیی و، به‌رزیی ئاستی ژيانی تۆ بکات، ئیره‌یی و پق و
غم جه‌رگی له‌ت له‌ت کردبیت!!

هاورپیه‌ك: پسه‌په‌پیه‌كه‌ی تۆراندنی زه‌رده‌خه‌نهی سه‌ر لێوه‌كانت
و، باراندنی فرمیسك و نه‌سرینی غه‌م و نه‌شکی خه‌فت له‌ چاوه‌كانت
و، نه‌خشاندنی گرژی و مۆنی نیوچاوانت.

هاورپیه‌ك: به‌ره‌و هه‌لدیرت بیات و، له‌ راسته‌ پئی لات بیات و،

پیلان بۆ خلیسكانت دابه‌ریژیت.

هاورپیه‌ك: خۆی له‌ قولله‌ی قاف و

بورج و كه‌لوی عاجدا و، تۆش له
خواری خواره‌وه و ژیر پئی ببینی٢٢!!

هاورپیه‌ك: وه‌ك بۆق وابیت، جگه

بو‌قه بۆق و بیزار کردن کاریکی دیکه‌ی
نه‌بیت.

له‌ په‌ندی‌کیشدا هاتوه: بۆق

بخه‌يته سه‌ر کورسی زی‌پیش، هه‌ر
به‌ره‌و زه‌لكاو بازده‌دات.

هەندىك مرقىش بۇق ئاسا ھەرچەندە بە گەرەى بزانىت و،
پلەوپايەى گەرەى بۇ دانىت، دلى ھەر لە لاى زەلكاو و جىكا بۆگەن
و نزمەكەى جارانىەتى.

ھارپى ئازىز: خۆت سەرپشك بە، بزانە كام لەم دوو جۆرە
ھارپىيە شایستەى ھەلباردن و ھارپىيەتى و دۆستایەتى
بەپزىتان؟؟!

ئەمەش ئەو نەگەى نىت كە ھارپىيەك ھەلپزىت ھىچ عەيب و،
كەمتەرەمى و، تاوانى نەبىت!

ئەو كەسەى بەدووى ھارپىيەكى بى عەيبدا دەگەرپت، بە تەنھا
دەمىننەو.

ئەو كەسەى بە دووى ھوسەرئىكى كاملدا وىللە، بە بى ھوسەر
سەر دەننەو.

ئەو كەسەى وىلل و عەودالى خۆشەوېستىكى بى گرفت و كىشەى،
بە وىلى دەمىننەو.

ئەو كەسەى دەىەوېت ھەمىشە باوك و دايك و، خوشك و برا و،
كوپ و كچ و خزمى دەم بە خەندە و پىكەنن بن، ئەو كەسە ھەمىشە
بە شەر و ئازاۋە ژيان دەباتە سەر، چونكە باوك و دايك و كەسوكارى
واى چنگ ناكەوېت.

که واپوو، با له هه له و تاوان و که مته رخه می دۆستان و هاوړپیان
و، خزم و که سوکارمان ببورین و، له بهر هه له و که مته رخه مییه ک
شیرازه ی په یوه ندیمان نه پسینن.

دوو قسه ی نه سته ق:

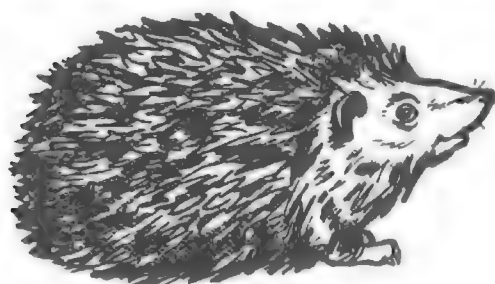
قسه ی په کهم: مړوځ به
نارامگرتن له سهر نازاری دپکه کان و
چزوی میښ هه نگوینه کان، گوډی
جوان و، هه نگوینی شیرین به ده ست
دینیت.

قسه ی دووه م: ژووژووه کان
له بهر نه و دپکه نه ی به گیانیانه وهن،
ناتوانن له یه ک نژیک بېنه وه، به لام

کاتیک بای ساردی پایز و زستان ژیانان لآ تال ده کات، به ناچاری له
یه ک نژیک ده بېنه وه و، بۆ نه وه ی خوږان گهرم بکه نه وه بهرگه ی
نارښینی دپکی په کتر ده گرن.

هر کاتیک هه ست به گهرم بوونه وه بکه ن، له یه کدی
دوورده که ونه وه، به لام هر نه وه نده کزه بیا و زوقمی سه رما

دەیانته زینتیته وه، دووباره له یهك نزیك دەبنه وه و، به نزیكبوونه وه یان

خۆیان له سهрма و
مه‌رگ پرگار ده‌که‌ن،
به‌م شیوه‌یه‌ له‌نیوان
نزیك بوونه‌وه و دوور
که‌وتنه‌وه‌دا ده‌ژین.

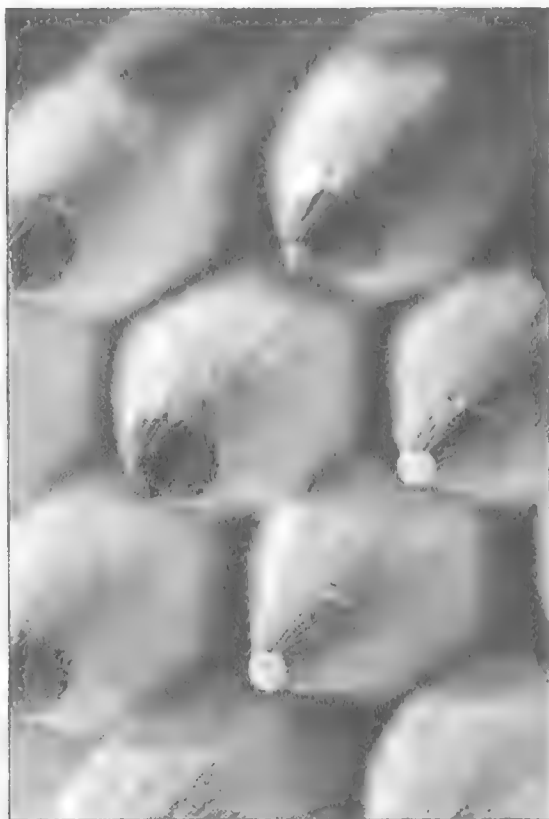
نزیك بوونه‌وه‌یان ده‌بیته‌ هۆی برینداربوونیان، به‌لام له‌ هه‌مان
کاتدا ده‌بیته‌ هۆی ده‌ریازبوونیان له‌ سه‌رما و سۆله‌ی زستان.

ژیانیش به‌ هه‌مان شیوه‌، پره‌ له‌ دړك و دالّ و تالی و ناخۆشی و
ناهه‌مواریی، نه‌گه‌ر به‌رگه‌ی هه‌له‌ و دړك و دالّ و تالیی ده‌ووبه‌رمان
نه‌گرین، ژیان ناچیته‌ سه‌ر.

سێ چرپه‌:

چرپه‌ی یه‌که‌م: هاوپی ئاوینه‌ ئاسا وه‌ك ده‌نکه‌ شه‌كر وایه‌،
نه‌گه‌ر بیهشتوینته‌وه‌ تامیکی شیرینت بۆ به‌جێده‌هێلێت.
چرپه‌ی دووه‌م: ئازده‌لیکی هاوپی زۆر زۆر باشته‌ره‌ له‌ هاوپییه‌کی
نازده‌ل.

چرپەى سېيەم: مەۋقە لە ژياندا ۋەك قەلەمى پەساس وايە، بە
 ھۆى نووسىنەۋە بەرە بەرە نووکی دەشکىت و، لەبەر ئەۋەى جوان
 بنووسىت بە قەلەمدان تىژ دەكرىتەۋە، تا ۋەكو ۋاى لى دىت جوانىي
 وشەكان و، نىگای نىگارەكانى نەبىت ھىچى نامىنىت.

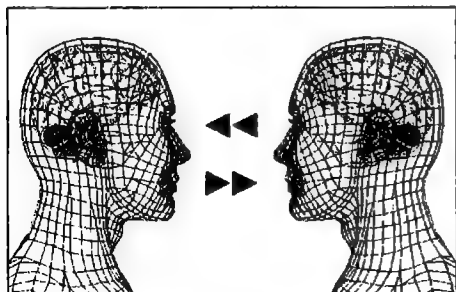

5

وېستگه‌ی پېنجه‌م

• ئاويڼه وېڼه‌ی تو دهرده‌خات،
نه‌ك وېڼه‌ی خو‌ی، با‌سی تو
ده‌كات نه‌ك با‌سی خو‌ی...

همومومان دلتياين له‌وه‌ی كه ئاويڼه‌ی پاك و پوون و بېگه‌رد له
شيواندن‌ی شيوه‌ی ئيمه‌دا هيچ پو‌لتيكي نيه، به‌لام هه‌نديكمان كاتي‌ك
سه‌بري ئاويڼه ده‌كات و، شيوه‌ی شيواوي خو‌ی ده‌بينيت، گله‌يي و

سه‌ر زه‌نشتي ئاويڼه‌كه‌ی
ده‌كات، له‌ كاتي‌كدا
ده‌زانين ئاويڼه‌كه‌ر
كه‌سيكي جوان و پاك و
پوو گه‌ش و دهم به‌

خه ندهی بیته به ردهم، به جوان و پاک و پوگهش و دهم
به خه ندهوهی پیشان ددات.

نه گه ر که سیکی ناشیرین و، چلکن، و مۆن و، پوو گرژ و، تووپه ی
بیته به ردهم، به ناشیرین و، چلکن، و مۆن و، پوو گرژ و، تووپه ی
پیشان ددات!!

نه گه ر بته ویت ئاوینه که ت به جوانی پیشانت بدات و، له دیدی
نه ودا جوان ببیت، له بری سه رزه نشت و لومه ی ئاوینه ی بی تاوان،

هه ولّ بده خۆت جوان
بکه!

به هه مان شیوه
له کاتی که دا هه ریه که له
ئیمه ی مرووف خۆی
ده ناسیت و، له زۆر له
که م و کوپیی و هه له و
نه خۆشیه کانی خۆی
ئاگاداره، به لام کاتی که

داوا له که سی که ده کات هه ئیسه نگینیت، چاوه پیتی نه وه ی لی ناکات
هه له و که م و کوپیه کانی پیشان بدات، به لکو ده بییت ته نها

پیاوه‌ل‌دان و، ستایش کردن و، باسکردنی جوانیی و، لی‌هاتوویی و،
زیره‌کیی و، ئاستی به‌رزی عه‌قل و تیگه‌یشتنی بکات.

به‌م شیوه‌یه‌ش هه‌قیقه‌ته تاله‌کان ده‌شاردرینه‌وه و، پاستیه‌کان
ئاوه‌ژوو ده‌کرین و، زمانی پاست گری ده‌دریت!! .

بۆیه گه‌ر که‌سیک - به‌پچه‌وانه‌ی ویستی نه‌وه‌وه - پاستی و
هه‌قیقه‌ته‌کان ده‌ربخات و، ئامۆزگاریی بکات، ئاگاداریی که‌م و کوپیی
و نه‌خۆشیه‌کانی بکاته‌وه، ده‌بینین لی‌ی زویر ده‌بی‌ت و، ده‌یه‌ها ناو و
نا‌تۆره‌ی لی‌ ده‌نیت و، تاوانباری ده‌کات! .

نه‌زموون و تاقیکردنه‌وه زانستییه‌کانی قوتابخانه و کۆلیژه‌کان
به‌رجه‌سته‌ترین نمونه‌ی نه‌م چه‌مکه‌ن.

خودی قوتابی ده‌زانیت له‌ چه‌ ئاستیکی نزمدايه و، ده‌زانیت له
خۆئاماده‌کردن بۆ تاقیکردنه‌وه‌کان تا چه‌ پاده‌یه‌ک که‌مه‌رخه‌م بووه،
به‌لام له‌کاتی به‌وانامه‌ وه‌رگرتندا کاتی‌ک چاوی به‌ هیله‌ سووره‌کانی ژیر
سئ سفره‌ چاو زه‌قه‌کان ده‌که‌ویت، خۆی تووپه‌ ده‌کات و، ئاماده
نیه‌ بلی: سه‌رنه‌که‌وتنم به‌هۆی که‌مه‌رخه‌میی خۆمه‌وه‌ بوو، نه‌ک
مامۆستا، به‌لکو مامۆستای وانه‌ تاوانبار ده‌کات و، له‌ وه‌لامی
پرسیاری هاوړی و خزم و خویشدا ده‌ل‌یت: مامۆستا فلان زولمی

لیکړدووم و، منی خستووه !! قهت لټی نابیستیت بلټیت: که وتووم،

به لکو هه میشته ده لټیت:

خستمیان، ده ریان نه چاندم.

تا نیسته ش گویمان له

بیستنی هه قیقه ت که پره

و، چاومان له بینینی

کویره.

ناماده نین دان به

هه له کانماندا بنټین و، تالی

هه قیقه ت قبول بکه ین.

بهم شیوه یش

ناوینه یی خوومان له

ده ست ده ده ین و،

دوستانه تی

ناوینه شمان ده که وټه ژیر

پرسیار و له رزینه وه.

6

وېستگه‌ی شه‌شه‌م

• ئاوينه‌ باسی خوت بۆ ده‌کات نه‌ک باسی خوی..

مرؤفی هۆشمه‌ند و عافلیش خوی له‌ باسکردنی خوی به‌ دوور ده‌گریت و، بیر له‌ همز و ئاره‌زووی به‌رامبه‌ره‌که‌ی ده‌کاته‌وه‌، نه‌ک همز و ئاره‌زووی خوی، باسی جوانیه‌کانی ئه‌و ده‌کات نه‌ک کاژیریک و دووان داینیشینیت و باسی خوی بۆ بکات.

دیل کارینجی (Dale Carnegie) ده‌لێت: "زۆر همز له‌ فراوله‌ و قه‌یماغ بوو، به‌لام کاتیک ده‌پۆیشتم بۆ پاوه‌ماسی له‌بری فراوله‌ و

١- نووسه‌ریکی ناوداری ئه‌مریکیه‌، خاوه‌نی چه‌ند کتیبیکه‌، ناودارتریان کتیبی (How to Stop worrying and Start Living) وه‌رگێڤدراوته‌ سه‌ر چه‌ندین زمان، له‌ سالێ ١٩٥٥ز به‌ شێره‌نجی خوین کۆچی دوا‌ی کردوه‌.

قەيماغ، كرم و كوللەم دەخستە ھەگبەكەمەو، چونكە دەمزانى
ماسىيەكان حەزىيان لە كرم و كوللەيە، نەك فراولە و قەيماغ، بىرم لەو
دەكردەو ماسىيەكان چيان دەوئەت، نەك خۆم چىم دەوئەت".

ھاوئى دىسۆزىش زۆر خۆى لە وشەى (من) دوورەپەريز
دەگرئەت، (من) پەرە لە خۆويستەن و خۆپەرستەن، زۆرەى خەلگى بە
دەورى (من) دا دەسوپئەو و تەواف دەكەن، (من) بتيكى شاراوەيە
و زۆرئەى خەلگ دەپەرستەن!.

چى دەبئەت تۆش وەك (دىل كارىنجى) لەكاتى دانىشتەن و نزيك
بوونەوەت لە خەلگى بە گشتى و ھاوئىكانت بەتايبەتى باسى

خۇيانيان بۇ بىكەي، نەك باسى خۆت و بە شان و بالاي خۆتدا
بخويىنى.

خەلگى مەجبور ئىيە بۇ بىستنى داستانى پىر لە شكۆ و
ئازايەتتى و مەردايەتتى و پالەوانىيەتتى و جوانىي و دەسفى قەد و
بالاي جەنابتان كاتى خۆي بە فيرۆ بدات!

ئىمە بە داخەوہ كۆپو كۆبوونەوہ مان بە باسى پالەوانىي و
لەياتوويى و زيرەككىي و جوانىي خۇمان گەرم دەكەين، وا وەلامى
پرسىارە سەختەكانم دايەوہ! وا بەبى ترس بەرەنگارى ئەو زالمە
بوومەوہ، وا ھەلسام، وا دانىشتەم، وا بىردمەوہ، وا پۆشتەم، وا ھاتمەوہ،
وا سەركەوتم، وا ئازا بووم، وا بەجەرگ بووم!!

وہنەبى باسى چاك و خراپ، يا پاستىي و ھەلە و، خالە ئەرىي و
نەرىيەكانى خۇمانيان بۇ بىكەين، بەلگە تەنھا باس باسى چاكە و
پاستى و خالە ئەرىيەكان دەخەينەپو.

بەم شىوہيە، گوئي خەلگى بە ستايش و پياھەلدانى خۇمان پىر
دەكەين و، كۆپى دانىشتەمان تەنھا بىرىتييە لە كۆپى خۇويستىي و،
خۇپەرستىي.

7

وېستگه ی حهوتهم

• هه موومان پېوستان به ئاوینه هیه..

خوینهری نازیز: جوان گویم بۆ بگره، ئه گهر ده ته ویت شادومان
بیت پېوستانه راستیی و هه له کانت بزانیته، خالی لاواز و به هیزت
دیاری بکهیت، ئه م کارهش ته نها به چاوی خۆت ناکریت، چونکه
چاوه کانت خۆت نابینن، بۆیه خوای گهره و میهره بان بۆ بینینی
ئهو خالانه دوو چاوی گهش و بێگهردی ئاوینه ئاسای هاوپی
دلسۆزه که تی بۆ دروست کردوویت، له پئی دوو چاوی ئه وه وه هه له و
راستییه کانت ده بینیت، تۆز و غوبار له سه ر لاشه و جلوه رگت لا
ده بهیت.

ئامان سەد ئامان، دەستم دامیئتەن نەكەن وا بزەنن پێویستەن بە
 بوونی هاوڕێی ئاویئە ئاسا نیە و، ئامۆزگارییەکانی پشت گوێ بخەن،
 لە دەرنەنجامدا دلی گەورەیی باوک و باپیرانمان بپەنجین و، ئەم
 پەندە شیرینە یانەن بەسەردا بچەسپیت:

پەندە شیر:

نەسیحەت ناچیت، بە مێشکی کەردا
 کێ دیویە بزمار، بپروا بە بەردا

وا بزانم ئىستە بۆت دەرکەوت چۆن ھەموومان پىۋىستمان بە
 ئاۋىنە ھەيە، گەر پرسىيار بکەيت و داۋاي پوونکردنە ۋەي زياتر
 بکەيت، بفەرموو بۆ خويندە ۋەي خالى پىۋىستى بوونى ئاۋىنە لە
 ژيانى گشت تاكىکماندا:

- ۱- ئاۋىنە جوانى و ناشىرىنى، پىکوپىكى و شىۋاۋىي، پاك و
 خاۋىنى و چلگىنى خۆمانى تىدا دەبينىن.
- ۲- لە بەردەم ئاۋىنە دا خۆمان دەپازىنە ۋە، جلوپەرگ و پۆشاك و
 پوالەتمان جوان دەكەين و، قزمان دادىنين.

بۆيە دەبينىن خۆشەويستىش ﷺ ئاۋىنە و کلدانى ھەبوۋە.^۱
 ھەروەھا دەبينىن خۆشەويستمان ﷺ لە سۆنگەي ئەو ئايەتە
 جوانەي كە خۋاي گەرە لە قورئانەكەيدا پىي فەرموۋە: ﴿وَيَاكَ
 فَطَرْتُ الْمَدْيَنَ ۚ﴾، ھەروەك چۆن گرنگى بە پاكيى و جوانى ناخ و
 دەروون داۋە، بە ھەمان شىۋە گرنگى بە پاكيى و جوانى پوالەت و
 سىماي دەرەۋە داۋە، بۆيە ھەزى كىردوۋە دەرەۋەيشى ۋەك

۱- مراسيل أبي داود - في الرجل - عن خالد بن يزيد، قال: بلغني أن رسول الله صلى
 الله عليه وسلم " كانت له امرأة ومكحلة.

ناوه وهی پاک و بیگه رد بیت، بویه ده بینین هه می شه سه رنجی
یاوه رانی بۆ ئه و چه مکه پاکیشاوه.

ده گێر نه وه ده لێن:

جاریکیان خۆ شه ویست ﷺ له مزگه وته که ی خۆیدا داده نیشیت و،
ده بینیت پیاویک به قژیکی بژ و، پشیکی ئالۆزه وه خۆی ده کات به
مزگه وتدا، خۆ شه ویست ﷺ فه رمان ده دات که بپواته ده ره وه و، سه ر
و پشی چاک بکات، ئه ویش خیرا ده چیت ده ره وه و، فه رمانی
خۆ شه ویست ﷺ به جیدی نیت و، بۆ ناو مزگه وت ده گه یت ته وه،
خۆ شه ویستیش ﷺ پێی ده فه رموویت: ئه مه جوانتر و باشتر نییه
له وهی که سیکتان به قژیکی بژه وه وهک شه یتان ببینریت؟! ^۱

۱- عن عطاء بن یسار، أنه أخبره أنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم في المسجد، فدخل رجل ثائر الرأس واللحية، فأشار إليه رسول الله صلى الله عليه وسلم أن اخرج، فأصلح رأسك ولحيتك ففعل، ثم رجع فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "أليس هذا خيرا من أن يُلقَى أحدكم ثائر الرأس كأنه شيطان؟" رواه مالك في الموطأ - كتاب الشعر - باب إصلاح الشعر: والبيهقي في شعب الإيمان - التاسع والثلاثون من شعب الإيمان - فصل في إكرام الشعر وتدهينه وإصلاحه، والبيهقي في الأدب - باب في إكرام الشعر وتدهينه وإصلاحه عن عطاء بن یسار، قال البيهقي: هذا مرسل جيد.

ئەبو دەردا (خوای پازی بیّت) دەگێڕێتەوێه که خوشەوێست
 ﷺ پێی فەرموون: ئێوێه سبەینێی بۆ لای براکانتان دەچن، خۆتان پێک
 بکەن، جلۆبەرگتان جوان بکەن، وڵاخەکانتان پراژێننەوێه تاوێه کو
 لەنیو خەلکیدا وەک خالّ دیار و بەرچاو بن.^۱

خوێناسی ناودار (إبراهيم بن أدهم) دەفەرموێت: "گەر بەردەوام
 سەیری ئاوێنەئەوێه و گەڕانەوێه بکەیت قیژەوێنێی و قەباحەتی
 تاوانت بۆ دەردەکەوێت".^۲

۱- روی أبو داود - کتاب اللباس - باب ما جاء في إسبال الإزار والطبراني في المعجم
 الكبير - باب من اسمه سهل - سهل ابن الحنظلية الأنصاري، والحاكم في المستدرک علی
 الصحيحین - کتاب اللباس - عن قيس بن بشر التغلبي، قال: كان أبي جليسا لأبي
 الدرداء رضي الله عنه بدمشق وبها رجل من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم من
 الأنصار يقال له ابن الحنظلية، وكان متوحدا قلما يجالس الناس إنما هو في صلاة فإذا
 انصرف فإنما هو تكبير وتسبيح وتهليل حتى يأتي أهله فمر بنا يوما ونحن عند أبي
 الدرداء فسلم فقال أبو الدرداء: كلمة تنفعنا ولا تضرک، فقال: قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم: "إنکم قادمون علی إخوانکم فأحسنوا لباسکم وأصلحوا رجالکم حتی
 تكونوا كأنکم شامة في الناس إن الله لا يحب الفحش والتفحش" قال الحاكم: هذا
 حديث صحيح الإسناد ولم يخرجاه

۲- روی البیهقي فی شعب الإيمان - التاسع والثلاثون من شعب الإيمان - فصل في الطبع
 علی القلب أو الرین، أن إبراهيم بن أدهم قال: "إنک إذا أدمت النظر في مرآة التوبة بان

(جوانىي) ئەو زاراۋە ئاشىكراۋ پەنھانەيە كە زانايانى ۋەك
ئەفلاتون ۋە ھىگىل ۋە ئەرستوۋ كانت ۋە شۆبىنھاور ۋە... ھىند،
لەپىئاسەيدا سەرسام ۋە سەرگەردان، ھەريەكەيان بۇ ناساندنى
دەيدىكى جىياۋازى ھەيە.

ھەروەك چۆن پىئاسەى ئاويان بۇ نەكراۋە، لەئەنجامدا چۆكىان
داداۋە ۋە گوتويانە: ئاۋ نە تامى ھەيە، نە بۆن ۋە، نە پەنگ، بە ھەمان
شېۋە لە پىئاسەى جوانىدا چۆكىان داداۋە، شۆك گرتوۋنى ۋە،
ئەزىتويان شكاۋە.

لەكاتىكىدا ئاۋ ئەۋەندە تام ۋە بۆن ۋە پەنگى خۆش ۋە جوان ۋە
گەشى ھەيە كە كاللى ھىچ ۋەشەيەك پەربەرى باللى نەبىت.

چەمكى جوانىي ۋە خۆشەيىستىش بەھەمان شېۋە بالايان لە
كاللى ۋەشە بالاترە، بۆيە پەيامبەرى ئازىزمان ﷺ پىگەى بۇ چەمكى
جوانىي دانائە، گىشت ھەۋلىكى بۇ سەقامگىرى ئەۋبەھا بالا بەرزە
داۋە.

لك شين قبح المعصية. شعب الإيمان للبيهقي - التاسع والثلاثون من شعب الإيمان -
فصل في الطبع على القلب أو الرين.

لېږه داو له م دهرفته تهسك و كورته دا ناتوانين په ی به گه وهه ری
نیو دهریای بی بنی نه م چه مکه له دیدی خو شه ویستمانه وه به رین،
به لام كورد گوتنه ی: هه شتیک له مشتیک و، مشتیک نمونہ ی
خه واریکه .

په یامبه ر و سه روه رمان بۆ سه قامگیریی جوانیی دل و دهر وون،
تهنگی به دل پهل و، دهر وون پیسان هه لچنیوه، هه رده م به دده ست و
ده می موباره کی خه ریکی پاك كردنه وه ی دل ه كان بووه و، توانیویه تی
له بری پق و کینه و توله و توندوتیژی و قیزه ونیی، دره ختی
خو شه ویستی و لیبور دن و نه رمونیایی بچینیتته نیو دلایانه وه و،
پینگه ی سۆز و میهره بانیی بچه سپینیت تا بگاته نه و پاده ی
نافره تیکی سۆزانیی له شفرۆش له بهر خاتری ئاودانی سه گیک مژده ی
والا كردنی دهرگا کانی به هه شتی بۆ جاپ بدات و، نافره تیکی دل
په قیی بی به زه یی له سزای سزادانی پشیله یه کدا دهرگای په حمه تی
لی دابخریت و به دۆزه خ بسپێردریت.

بۆ (جوانیی گوفتار و په فتاریش) نه وه مان بۆ ده سه پینتی که خوا
جوانه و، جوانی ده وی، بۆیه جوانیی و پاکیی به سه ر گشت
بوونه وه ریکدا سه پاندووه و، که سیکی خو شه ده ویت گه ر کاریکی
نه نجامدا به جوانیی ته وای بکات.

له لایه کی دیکه وه خو شه ویستمان ته نها به جوانیی دل و
 دهروونمان قایل نابیت، به لکو له گه ل جوانی دل و دهرووندا، جوانیی
 په فتارو، له گه ل په فتاردا جوانیی گوftarمان بۆ به رهه م دینی.
 پیمان ده فهرموئ: موسولمان جنیو فروش نییه، به لکو گوftar
 شیرینه، بۆیه جنیو به کهس مه ده، جنیو به مردوو، به زیندوو، به
 زه مانه و فه له ک، به که له شیر و، له رز و تا و، په شه با مه ده، بۆ
 هه ریه که له مانه ش په رده له سه ر پووی جوانیمان بۆ لاده دات، نه وه تا
 بۆمان پوون ده کاته وه که: جنیو به مردوو دلی زیندوان
 ده په نجیتی، زه مانه و فه له ک دروستکرای خوی گه وره ن، له رز و
 تاش گونا همان ده وه ریتی، بای په حمه تیش خیر و پوزیمان بۆ
 ده باریتی.

نه وه ی جیی سه رنج و تیپرامانه، جنیو نه دان به شه ی تانه، بۆ
 نه مه ش پیمان ده فهرمویت: به شه ی تان جنیو مه دن، به لام داوا له
 خوا بکه ن له شه پی شه ی تان بتانپاریزیت،^۱ چونکه له لایه که وه
 جنیودان له مروئی موسولمان ناوه شیه وه و، له لایه کی دیکه وه جنیو

۱- نه فهرمودانه به کۆکراوه یی تیمامی سیوطی له الجامع الصغیردا هیناوانی و،
 نه لبانیش به پاستی زانیون.

چه کی مرقی لاوزه، موسولمانیش نابیت لاوز بیت، هه روه ها به جنیودان نه شهیتان که م دهکات و، نه جنیوفرۆشیش زیاد دهکات. گریمان، بابایه کی هه ژار پۆژانه یه ک ملیۆن جار جنیو به دهوله مه نیک بدات، ئایا فلسفیک له مولکی دهوله مه ند که م دهکات، یا فلسفیک ده چیته گیرفانی خالی کاکای هه ژاره وه !!؟

گه ر به وردیش سه رنجی ده قه پیروژه کانی قورئان و فه رموده شیرینه کانی خوشه ویستمان بدهین ﷺ چه مکی جوانی و فه لسه فه ی جوانیمان به جوانی بۆ به رجه سته ده بیت و، بۆمان ده رده که ویت تا چ پاده یه ک فه لسه فه ی جوانیی له ناو ئه و ده قانه دا جیگای بوته وه و، پیگه ی بۆ خوی دروست کردوه !

بۆ جوانی مرقی خوای گه وره ده فه رمویت:

﴿وَصَوِّرْكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقْكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ غافر: ۶۴.

دیمه ن و شیوازتانی نه خشاندوه و، به جوانترین دیمه ن و شیوه نه خشاندوو یه تی.

﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾

التغابن: ۳.

خوای گه وره ئاسمانه کان و زه ویی به حیكمه تی پری خوئی
 دروست کردوو و ئیوهی نه خشاندوو و جوانی نه خشاندوون و،
 سه ره نجامیش گه پانه وه هه ربۆ لای ئه وه.

بۆ جوانی ژن و میرد؛ ئیبن عه بیاس ده فه رمویت: من هه ز
 ده كه م بۆ هاوسه ره كه م خۆم بپارێنمه وه وهك چۆن هه زده كه م خوئی
 بۆ من بپارێنیته وه.^۱

بۆ جوانییی به رگ و پۆشاك و پوآله تمان ده فه رمویت: به رگتان
 جوان بكه ن، و لاختمان جوان بكه ن تا له ئیو خه لكیدا خاڵ بن، له
 جوانیدا با دیار بن.

بۆ جوانی ئاسمان و گه ردوون ده فه رمویت:

﴿إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ﴾ الصافات: ۶

۱- عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: "إني لأحب أن أترين للمرأة كما أحب أن أترين لي؛ لأن الله عز وجل يقول: ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وما أحب أن تستطف جميع حق لي عليها" لأن الله عز وجل يقول: وللرجال عليهن درجة " * السنن الكبرى للبيهقي - كتاب القسم والنشوز - باب حق المرأة على الرجل - مصنف ابن أبي شيبة - كتاب الطلاق - ما قالوا في قوله وللرجال عليهن درجة.

بیگومان نئمه نزیکترین ئاسمان له زه ویمان به جوانیی
ئهستیره که مان پازاندووه ته وه .

﴿ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۖ وَالْمَلَكَ: ٥

به پاستی نزیکترین ئاسمان له زه ویمان به کومه ئی چرا که
ئهستیره و مانگ و پۆن پازاندووه ته وه .

جوانیی پوهه: بۆ ئه م چه مکهش ده بینین کاتیک قورئان باسی
پوهه و بهروبومی پوهه کیمان بۆ ده کات سه رنجمان بۆ چه ند خال و
چه مکیکی گرنگ پاده کیشیت:

چه مکی یه که م: چه مکی سوود لی وه رگرتن (واته خواردن)؛ وه ک
خوای گه وه له سوره تی نه نعامدا ده فه رموویت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي
أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثُلُهُ وَالزَّيْتُونَ
وَالرُّمَانَ مُنْشِكِبًا وَغَيْرَ مُنْشِكِبٍ كُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ ۖ الْأَنْعَامُ: ١٤١.

واته: هه ر خودایه چه ند باخ و گولزاری دروست کردووه که
هه ندیکیان به رز و لق و پۆپدارن که داریه ستیان ده ویت و، هه ندیکیان
نزم و په رش و بلالون داریه ستیان ناویت، هه ر خودایه دارخورما و
مه زرا و کێلگه ی به دیه ئناوه که به ره کانیان له تام و شیوه و په نگ و
بۆدا جیان، زه یتون و داره ناریشی دروست کردووه که به ری

هه نديکيان له تام و پهنگ و بوډا له يهك ده چن و، به ړی هه نديکيان
جياوازن و له يهك ناچن، له به رويوومي بخون.

چه مکی دووه م: چه مکی کومه لایه تی؛ به وهی کاتی دروینه و
به رويووم ليکړدنه وه هه ژاران و نه دارانمان له بير نه چیت، هه روهك له
هه مان نايه تی پيشوودا هاتووه: ﴿كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ،
يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ الأنعام: ۱۴۱.

واته: له کاتی میوه چنن و پيگه يشتن و
دروینه دا مافی خه لکی و خودا له بير مه کن و
حه قيان لي ده رکن و خير و صه ده قه ی لي
بکن، کاریک مه کن له نه ندازه
به در بیت و، زیاده پوهی تيا بیت،
خودا نه وانه ی خوش ناویت
زیاده پوهی ده کن و له نه ندازه
ده رده چن.

چه مکی ستيه م: چه مکی جوانی؛ هه روهك خواي گه وړه
ده فهرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ
فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا مَخْرُجًا مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ

وَجَنَّتْ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انْظُرُوا إِلَيَّ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَعْلَمُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾ الأنعام:

واته: ههه خودایه له ئاسمانه وه بارانتان بۆ ده بارینیت، ئینجا به و ئاوه چرۆ و چه که ره ی هه موو جوړه تووێک له زهوی ده ردینین و ده پوینین و، لاسکی سه وزی لی ده ردینین و، له ویشه وه دهنک و که لوی سواری بهک و، له کلۆکی (تووی ته لقیح) ی دارخورماش هیشووی پر و شوپه وه بوو و نزیک، له گه ل باغات ی ترۆ و زه یتون و بنه هه ناری له یه کچوو و له یهک جیامان به ره م هینا، کاتی به رگرتن به وردی سه یری بهری ئه و دارانه بکه ن چۆن پیگه یشتون، به پاستی له وانه دا بۆ که سانیک باوه ردینن گه لیک نیشانه ی خودا هه ن.

جوانیی و ئاژه ل:

﴿وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ﴾ النحل: ٦.

له ئاژه ل و په شه و لاخ و وشتردا جوانیی و پاژاوه یی هه یه له کاتیکدا له له وه پگا (به تیری و گوانی پر له شیره وه) بۆ مالیان ده میننه وه و، له ماله وه بۆ له وه پگایان ده به ن.

﴿وَالْخَيْلَ وَالْإِبَالَ وَالْحَمِيرَ لِرِكْبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ النحل: ٨

ئەسپ و ھېستەر و كەريشى، ھەم بۆ سواریی و، ھەم بۆ زینەت و
جوانی دروستکردوون، شتی وەھاش دروست دەكات كە نایزانن.
شیعر:

كە خاكی، خاكی دامەن بە، وەگەر نا، تۆزی بەر بادی
كە ئاوی، ئاوی گەوھەر بە، وەگەر نا، بۆقی سەر ئاوی

8

وېستگه‌ی هه‌شته‌م

• ئاویڤنه پراوڤژپیکراوڤکی پراستگۆیه..

پراوڤژکاریی کردن خۆشه‌ویستی هه‌مووانه، که‌س نییه به‌وه‌ی
خه‌لکی پرسى پێ بکه‌ن و، پێز له پراوڤچوونی بگرن، دلی خۆش
نه‌بێ.

هاوسه‌ره‌که‌ت: له‌وپه‌ری کامه‌رانیدا ده‌بی‌ت کاتی‌ک پرسى پێ
ده‌که‌یت، پرای وه‌رده‌گریت، قورئانی‌ش پێمان ده‌فه‌رموی ژن و می‌رد
ئه‌که‌ر ویستیان مندا‌له‌که‌یان له‌ شیر بپه‌نه‌وه‌ با به‌ پرس و پرای
هه‌ردووکیان بی‌ت، وه‌ک له‌ سووره‌تی (البقرة) ئایه‌تی (۲۲۳) دا هاتووه‌:

﴿فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا﴾.

پۆلەكانت: كامەرانی ئه‌وسات و كاته‌یان وه‌سف ناكړیت كه
 باوك و دایكیان پرسیان پئ ده‌كهن و، وه‌ك هاورپیه‌ك سه‌ریان
 ده‌كهن.

فه‌مانبه‌ر: هه‌ست به‌گه‌وره‌یی و كامه‌رانی ده‌كات كاتیك
 ده‌بینیت جه‌نابی به‌پۆه‌به‌ر پرسى پئ ده‌كات و، هه‌ز ده‌كات پای
 وه‌ربگړیت.
 هاورپى ئاوینه‌ ئاسا هه‌میشه‌ به‌ راوێژكردنیه‌، جگه‌ له‌ سوود و
 قازانچ هه‌چ زه‌ره‌ر و زیانیكى بۆت نابیت.

چرپه يه ك..

پرس و پا وه گرگرتن: نامه يه كي ناراسته وخويه بؤ
به رامبهرت، كه جيى متعانه و، پيژى جه نابتانه.

سه عيڊى نورسى و گرنگى راويژكارى:

زاناي گورهى كورد سه عيڊى
نورسى (په حمه تى خوائى لى بيت)
بؤمان ده سه لميڤيت كه يه ك له
په ناي يه كدا يه كسانه به: يانزه،
نهك به دوو!

چونكه به هاي ژماره يه ك
يه كسانه به يه ك، واته به هاي به
ته نها خوت يه كسانه به: يه ك.

به لام كاتيڤك پاى كه سيكي

ديكesh وهرده گريت و، گويى بؤ خه لگى تريش ده گريت و، خوت به
ته نها برپيار نادهيت، ثايا ده زانيت به هاي ژماره ييت ده بيتته چهند؟! وا
تيته گيت به هاي ژماره ييت ده بيتته دوو، به لكو ده بيتته يانزه، چونكه
يهك له په ناي يه كدا ژماره ي ۱۱ دروست ده كهن.

نه گهر پای دوو کس وهریگریت بهای ژمارهیی هر سینکتان
 ده بیته: سه د و یانزه، چونکه یهك له پهنای دوو یه کدا ژماره ی ۱۱۱
 دروست ده کهن.

پای سی کس وهریگریت بهای ژمارهیی هر چوارتان ده بیته:
 هزار و سه د و یانزه، چونکه یهك له پهنای سی یه کدا ژماره ی ۱,۱۱۱
 دروست ده کهن.

پای چوار کس وهریگریت بهای ژمارهیی هر پینجتان ده بیته:
 یانزه هزار و سه د و یانزه، چونکه یهك له پهنای چوار یه کدا ژماره ی
 ۱۱,۱۱۱ دروست ده کهن.

9

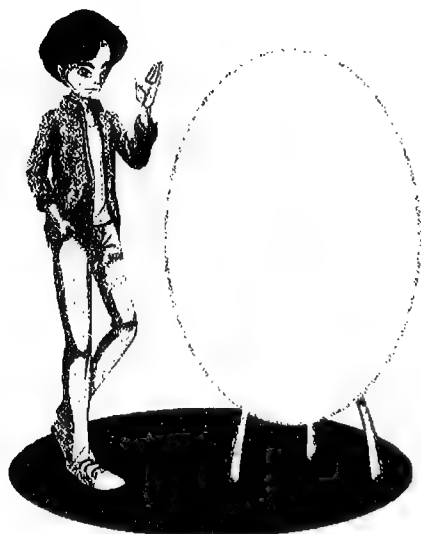
وېستگه‌ی نوڤه‌م

• ئاوينه‌ش پيويستی به تۆ هه‌يه

ده‌بیت بزانی که چون ئیمه پيويستمان به ئاوينه هه‌يه، به
هه‌مان شیوه ئه‌ویش پيويستی به ئیمه هه‌يه، بۆیه
خۆشه‌ويستمان ﷺ کاتی که مرۆفی به‌وادار به ئاوينه ده‌شوبه‌ین
ده‌فه‌رمویت: (فَلْيُمِطْ عَنْهُ الْأَذَى) واته: پاک بکړیته‌وه و تۆز و گهردی
له‌سه‌ر لایبریت.

بۆیه ده‌بیت به به‌رده‌وام چاومان له ئاوينه‌که‌مان بێت و،
پارێزگاریی ئی بکه‌ین، نه‌ خۆمان بیشکێنین، نه‌ به‌یڵین که‌سیکی دیکه
بیشکێنیت.

نوو زوو پاکی بکهینه وه، تۆز و گهرد و ژهنگی له سه ر لایبهین.

کاتیکیش ویستمان پاکی

بکهینه وه ده بیئت به نه رم و

نیانی و، له سه رخۆ و، به پارچه

قوماشیکی پاک و بیگهرد پاکی

بکهینه وه.

ئه گهر به توندی هه ولی

پاککردنه وه ی بدهین ئه وا

ئه گهری شکاندنی هه یه.

ئه گهر به پارچه په پۆیه کی

پیس و چلکن پاکی بکهینه وه، ئه وه له بری پاککردنه وه ی زیاتر

پیسی ده کهین و، چلکی په پۆیه کهیشی بۆ ده گوێزینه وه.

هه روه ها ئه گهر به بهرده وام ناگامان ئی نه بیئت و، پارێزگاری

نه کهین، ئه وا یا له دهستی ده دهین، یا له سوود و خزمهتی بیتهش

ده بین.

مروڤی برپواداریش به هه مان شیوه پیویستی به تۆیه، هاوڤی

پاستگۆ و سینه سافیش دراویکی ده گمه نه، ده بیئت هه میشه ناگاداری

بیئت و، پارێزگاری ئی بکهیت، نه خۆت به خراپه باسی بکهیت یا دلی

برهنجینیت و، نه دهرهفات به کهسیکی دیکه بدهیت به خراپه باسی
بکات و ناوی بزینیت، یا دلّی برهنجینیت.

خۆشهویست ﷺ پیمان پادهگهینیت: له لای ههرکهسیک، برابهکی
سهرشۆپ بکریت و، بتوانیت بهرگری لی بکات و سهری بخات، بهلام
پشتی نهگریت و سهری نهخات، خوای گهوره لهپۆژی دوايیدا
لهبهردهم گشت خهلكدا سهرشۆپ و زهلیللی دهکات.^۱

دهبی ئهوهشمان لهبیر نهچیت، کاتیك خزمهتی ئاوینه دهکهین،
دهبی بزانی لهپاستیدا خزمهتی خۆمان دهکهین.

ههروهها کاتیك ئاوینه فهرامۆش دهکهین و، بهبی خزمهت بهجی
دیلین، ههرخۆمان له دهرئهنجامدا باج و زهرههرهکهی دهدهین.

ئهی نابین کاتیك ئاوینه فهرامۆش دهکریت و، پوووی جوانی به
تۆز و گهرد دهشیۆینریت، لهههمان کاتدا وینهکانیش دهشیۆینرین و،
تهپ و تۆز دهیانگریت.

۱- عن سهل بن حنيف عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: "من أذل عند مؤمن فلم ينصره، وهو يقدر على أن ينصره أذله الله عز وجل على رموس الخلائق يوم القيامة"
"مسند أحمد بن حنبل - مسند المكين - حديث سهل بن حنيف، وشعب الإيمان
للبيهقي - التاسع والثلاثون من شعب الإيمان الثالث والخمسون من شعب الإيمان.

به هه مان شتوهش كاتىك هاوپىكانمان فهرامۆش دهكهين و، به
دهم گرفت و كيشه و، خۆشى و ناخۆشى و نهخۆشيبه كانيانه وه
نابىن، له بهرچاوياندا ناشيرىن دهبين و، خۆشهويستيان بۆ ئيمه تۆز و
گهرد و ژهنگ دهگرىت.

بزانه: تۆ و هاوپىكهت وهك دوو دهست وان، ههريهكهيان كارى
خۆى ههيه و، ههريهك ئهوى ديكهيان دهشوات و خزمهتى دهكات،
گهريهككيان بريندار بىت، ياخود بشكىت، ئهوى ديكهيان به
بهردهوام له خزمهتيدا دهبيت و، تيمارى دهكات و، گهردهسته
بريندارهكه كارىكى ههبي و، نه توانىت ئه نجامى بدات، ئهوى ديكهيان
تا چاك بوونه وهى براكهى، كارهكانى ئه وه نجام دهدات و، درىغى
ناكات، چونكه جوانى ههريهكهيان پهيوهسته به جوانى ئهوى
تريانوه و، ههردووك بهيهكهوه جوانن.

تۆ و هاوپىكهت وهك دهست و چاوان، چاوكاتىك پيسىيهك
بهسهر دهسته وه دهبينىت ئاگادارى دهكاتوه، كاتىك دهستىكيان
بريندار دهبيت ههردوو چاوبۆى دهگرىن، كاتىكيش چاودهگرىت
دهستهكان به نهرم و نيانى فرمىسكهكانى بۆ دهسپن، ههروهها
كاتىك پووشىك دهچهقىته چاويكياه و، ئازارى دهدات، دهستهكان
دهستى يارمهتى بۆ درىژ دهكن و، به ئارامى دهريدين و، له ئازارى

ئەو پووشە نامۇيە پزگارى دەكەن، گە پىۋىستىشى كرد مەرھەمى
برىنى دەكەن.

من و ھاوپىڭانم، وەك ئەندامەكانى لەش واين، گشت ئەندامەكان
سەرقالى كارىكە و، خزمەتى ئەندامەكانى دىكە دەكات، بەبى ئەوھى
پقيان لەيەكتر بىت، يان ئىرەيى بەيەكتر بەرن و، حەز بە نەمانى
بەكەن، نە چاۋ پقى لە قاچ و دەستە و، نە دەم و ددانىش ئىرەيى بە
دل دەبات.

چرپەيەك:

ئىمە وەك پەنگە جىاۋازەكانىن،
ئەگەرى ئەو ھەيە من ئەو پەنگە نەبم
كە حەزى پى دەكەي، تۆش ئەو پەنگە
نەبى كە من حەزى پى دەكەم، ياخود
جگە پەنگى خۆت پەنگەكانى دىكەت
بەدل نەبىت، جگە پەنگى خۆم
پەنگەكانى دىكەم بەدل نەبن، بەلام بۆ

تەواۋكردنى تابلۇيەكە پىۋىستمان بەگشت پەنگەكان ھەيە.

باپىرانىشمان - ھەزار پەحمەتيان لى بىت - لە دىر زەمانەو
فەرموويانە: چەپلە بە يەك دەست لى نادىت.

10

وئستگه‌ی ده‌یه‌م

• ئاوئنه‌که‌ت له جیگایه‌کی به‌رزدا بپاریزه.

له‌به‌رئ‌وه‌ی ئاوئنه‌که‌ت له
شکان بپاریزیت، نابێت له‌ژێر پی،
یان له‌ جیگایه‌کی نزمدا دایبنی،
به‌لکو ده‌بێت جیگایه‌کی به‌رز و
شیاوێ بۆ دابین بکه‌یت.

به‌هه‌مان شیوه‌ ده‌بێت
پله‌وپایه‌ی موزی هاورپێت لا به‌رز
بێت و، به‌ چاوی سووک سه‌یری

نەكەيت و، ھەمىشە جىڭگاي لەسەر سەران و، لەنيۇ دىلان بىت.
 چونكە ھاوپىي پاست ھەموو مولكى دونيا دىنىت، دۆستى بەۋەفا
 لە گەۋھەر گەۋھەرترو، لە ئەلماس دەگمەنتر و، لە زىپ و زىو
 بەنرخترە، بەلام سەد ئەفسوس و ھەزار مەخابن، ئەگەر كەسىكىمان
 پارچە زىرىك، يا زىويك، يا دىنار و دۆلارئك، يا ھەر خىلئىكى ھەبىت،
 ھەول دەدات باش بىپارىزىت و، لە سندوق و جىگايەكى تۆكمە و دوور
 لە دەستى چەپەلى دز و جەردە دەيشارىتەۋە و، لەسەر دلىدا گىرفان
 بۇ دىنار و دۆلارەكەى دەدورىت، بەلام قەت بىر لە گەۋدەيى و
 گرانبەھايى ھاوپىكەى ناكاتەۋە، بە بەردەوام خەرىكى زوير كردن و،
 پەنجاندىن و، سوكايەتى پى كردنىەتى.

ھاوپىي خوشەويست:

لە دىدى قورئان و سوننەت و مرقۇايەتيدا دروست نىيە بە سووك
 سەيرى بوونەۋەر بكەيت، نە مرقۇ، نە ئازەل، نە گياندار، نە بى
 گيان، ئىدى چۆن پى بە خۆت دەدەى سوكايەتى بە ھاوپىكانت
 بكەيت و، جىڭگاي پىز و بەرزىان بۇ دانەنىت؟!
 سوكايەتى كردن بە خەلكى و، بە چاۋى سووك سەير كردنيان،
 نەخۆشەكى ترسناكە، بەلام بەداخەۋە زۆركەس پىيەۋە ئاللودەن.

با به یه که وه بچینه خزمه تی زانایه که ی گه وره ی وه ک (ابن السبکی) خاوه نی کتییی ناوداری (جمع الجوامع) و گوئی بۆ بگرین چۆن باسی جه نابی ئیمامی (السبکی) باوکیمان بۆ ده کات، ده فهرمویت: له دالانی مالی خۆماندا دانیشتبووم، سه گیکم ئی هاته پێشه وه، منیش وتم: بێدهنگ به، سه گی کوپی سه گ!
 باوکم گوئی لیم بوو و، لیم توپه بوو!
 به باوکم وت: ئایا سه گی کوپی سه گ نییه؟!
 ئه ویش فهرمووی: به ئی، به لام به مه رچی گالته پی نه کردن دروسته به و شیوه به بانگی بکی!^۱

پرسیاریك:

گه نجیکی بی ژنی دووره پهریز له ژنهینان، به زمانیکی گالته ئامیزه وه ئه م پرسیاره ی له دانایه ک کرد: ئایا راسته ده لئین: پیاو نازانیت گرفت و کێشه چیه تاوه کو ژن دینیت؟!

۱- فیض القدير شرح الجامع الصغير، زين الدين محمد المدعو بعبد الرؤوف المناوي (المتوفى: ۱۰۲۱هـ)، نشر المكتبة التجارية الكبرى - مصر، الطبعة الأولى سنة ۱۳۵۶هـ/۱: ۱۱۵.

پیره میردی دانا له وه لآمدا فهرمووی: به لکو، پیاو به ها و قیمه تی
ژن نازانیت تاوه کو توووشی گرفت و کیشه یه ک ده بیئت!

داخیک:

مندالّ به شیرى ئافره تیک
که وره ده بیئت، به خزمهت و
شه و نخونی ئه و گشه ده کات، له
باوه شى گهرمیدا به ئارامی
خه وی لّ ده که ویئت، له سایه ی
سۆزی بّ هاوتای ئه وه وه فیتری
نووسین و خویندنه وه ده بیئت،
ئهمیش به بهرده وام ده بیئته
هۆکاری دلّه پراوکی و غه م و
په ژاره ی هه مان ئافرهت، تاوه کو
به روانامه وهرده گریت و، مالتاواپی

له کۆلیژ ده کات و، ده بیئته پیاویک، به لام له دواییدا قاچ له سه ر قاچ
داده نیئت و، به وپه ری دلتیاییه وه له بهرده م مایکی میدیاکاندا ده لیئت:
ئافرهت بّ عه قله !!

11

وئستگه ی یانزه یه م

• ئاوپنه به ئاموژگارییه کانی
خه لاتت ده کات و،
رئزت لی ده گریت..

بزانه هاوپی و مروفی
پاستگوش کاتیك ئاموژگاریت
ده کات و خاله ئه ریی و
نه ریه کانت بۆ ده خاته پروو،
ئه وه پیزی لیناویت و، خه لاتتی
کردوویت، چونکه ئه گه روا
نه کات ئه وه خیانه تی
لێکردوویت و، به شیوه یه ک
چه واشه ی کردوویت که

ههله كانى خۆت نه بينيت و، وا بزانيت له سهر هه قيت، تا كاتيك به
خۆت ده زانيت كار له كار ترازاو و، دهره تى پيدا چوونه و و
چاكسازيت نه ماوه.

له گه له نه وه شدا ده بينين زۆر له هاوړپيان گوځيان له ناستى
نامۆزگارييدا كهړه و، نه و كه سانه شيان خوشناوځ كه نامۆزگارييان
ده كه ن، به نامۆزگارى تووړه ده بن و، پيى تيك ده چن، هه روهك
پيشينانيش فهرموويانه: (قالونچه بۇنى گول بكا سهرى ديشى).

بۆيه نابيت به نامۆزگارى زوير ببیت و، دلته تهنگ ببیت و، خۆت
تووړه بكهيت، به لكو ده بېت به پېچه وانه وه، هه ميشه مه منوونى نه و
كه سانه بيت نامۆزگارىت ده كه ن و، به به رده وام هه له كانت پيشان
ده دهن و، پېنماييت ده كه ن.

نه گهر بتوانيت - له گه له دهر بېرنى ريز و سوپاس و پېزانينت - به
ديارييهك وهك هيمايه كى خو شه ويستى خه لاتى بكه.

نه وه شت له ياد بېت كه له نزاو پارانه وه و دوعاى خير بى به شى
نه كهيت.

(عبداللهى كوپى پيشه وا (نه حمه دى كوپى حه نبل (په حمه تى
خواى لى بېت) به باوكى ده لايته: نه م شافيعيه كيته نه وه نده زۆر
دوعاى بۆ ده كهيت؟!)

نه ویش ده فہرموئیت: نه زانیت شافیعی کیہ؟! شافیعی بؤ دنیا
 وەك هەتاوہ و، بؤ مرؤف وەك تەندروستی و عافیەتە، ئایا هیچ شتێك
 هەیه جیی ئەم دووانە (هەتاو و عافیەت) بگرتتەوہ؟!!

(عبدالرحمن كۆپی مهدی) قوتابی پیشەوا شافیعی کاتێك باسی
 ئیمامی شافیعی دەکات (پەحمەتی خویان لی بیئت) دە فەرموئیت:
 نوێژتیکم نە کردووہ دوعای خیری تیادا بؤ نەکەم.

خۆشەویست ﷺ دە فەرموئیت: کە سێك چاکە یەکی لە گەڵ کردن،
 پاداشتی بدەنەوہ و، خەڵاتی بکەن، ئەگەر نە تانتوانی پاداشتی
 بدەنەوہ، دوعای خیری بؤ بکەن تا ئەو کاتەی دلتیا دەبن پاداشتتان
 داوہتەوہ.^۱

گوئی لە پیشەوای برودارانیش (عومەری کۆپی خەتتاب - پەزای
 خوای لی بیئت) بگرە، چۆن پەخنە بە دیاریی و خەڵات دەزانیت و،

۱- سنن أبي داود - كتاب الزكاة - باب عطية من سأل بالله: عن عبد الله بن عمر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من استعاض بالله فأعيزوه، ومن سأل بالله فأعطوه، ومن دعاكم فأجيبوه، ومن صنع إليكم معروفا فكافئوه، فإن لم تجدوا ما تكافئونه، فادعوا له حتى تروا أنكم قد كافأتموه" صحيح ابن حبان - كتاب الزكاة - باب المسألة بعد أن أغناه الله جل وعلا عنها - ذكر الأمر بالمكافأة لمن صنع إليه معروف. السنن الصغيرى - كتاب الزكاة - من سأل بالله عز وجل -

دوعای خیر بۆ ئەو کەسە دەکات ئامۆزگاریی دەکات و، هەلەکانی بە دیاریی بۆ دەنێرێت و، دەفەرموێت: پەحمەتی خوا لە و کەسە ی هەلەکانم بە دیاری بۆ دەنێرێت.^۱

دوو حیکایەت:

حیکایەتی یەكەم: حیکایەتی جەنگیزخان و هەلۆکە ی جەنگیزخان هەلۆیەکی هەبوو، هەمیشە لە گەشتوگوزاردا بەسەر

شان و بالێهە دەنیشته‌وه، وەك هاورپیەکی دلسۆز جەنگیزخانی بەجی نەدەهێشت.

ئەم هەلۆیە نموونەییەکی جوانی هاورپیەکی پاستگۆ و دلسۆز و بە ئەمەك بوو.

پۆژێکیان لە گەشتێکدا بەیەكەوه بۆ پاوکردن خۆیان لە کاروان داوخت و، دوورکەوتنەوه.

۱- سنن الدارمی - رسالة عباد بن عباد الخواص الشامي: قال عمر بن الخطاب رضي

الله عنه رحم الله من اهدى إلي عيوبي.

دواى ماندوبوونىكى زۆر، پىيان دەكەويتە گۆمىك ئاۋلەڭزىر
تاشە بەردىكى گەۋرەدا.

جەنگىزخان جامەكەى پىر ئاۋ دەكەت و، بەرە دەمى بەرزى
دەكەتەۋە، بەلام دەبىنەت ھەلۇ دىسۆزەكەى بالىك لە جامەكە دەدات
و، ئاۋەكە دەپرىنەت.

جەنگىزخان جارىكى تر جامەكەى پىر ئاۋ دەكەتەۋە، بەلام
جەنابى ھەلۇ بە ھەمان شىۋە ئاۋەكەى دەپرىنەت.

جەنگىزخان - ھەرچەندە تىنۇۋىيەتى تەنگى پى ھەلچىۋە و
زۆرى بۇ ھىناۋە - بەلام خۇى دەگرەت و دان بە خۇيدا دەنەت.

بۇ سىيەم جار جامەكەى پىر دەكەتەۋە و، پىش ئەۋەى لىۋە
ۋشكەكانى پى تەپ بكات، ھەلۇكەى بە ھەمان شىۋە لە دەستى
ۋەردەگىرەت و ئاۋەكەى بۇ دەپرىنەت !

جەنگىزخان بەم كارە زۆر دلى دەشكىت و توۋرە دەبەت، دەست
دەداتە شەشىرەكەى دەستى و، لە مىلى ھەلۇكەى دەدات و،
دەيكوزەت.

دواتر جەنگىزخان، كە خۇۋىن و لاشەى بى گىانى ھاۋرە
دىسۆزەكەى بىنى غەم و پەژارە دايگرتوۋ، ھەناسەى ساردى بۇ

هەلکیشا و، پەنجەى پەشيمانىي گەست، بەلام کار لە کار ترازاو و،
ههچى پى ناکریت.

ئەوێ زیاتر جەنگیزخانى غەمبار و دلگران کرد، ئەوێبوو کە
بینى لە ژێر تاشە بەردە کە دا ماریکی مردوو گۆمە ئاوە کەى ژەهرای
کردوو، ئەوکاتە زانى کە هەلۆکەى چەند دلسۆز و بەئەمەك بوو.
بۆیە کە گەراپەوێ کۆشک، پەیکەرێکی زۆرینی بۆ دروست کرد و،
لە بالی راستى نووسى: (هاوڕێ دلسۆز با کارێکیش بکات بە دلى تۆ
نەبێت، هەر هاوڕێتە).

لە بالی چەپیشى نووسى: (هەر کردارێک لە ئاکامى توو پەيدا
ئەنجامى بدەى، ئەنجامە کەى پەشيمانىيە).
پەیکەرى هەلۆى زۆرین تا ئێستاش ماوەتەو و، لە یەكێک لە
مۆزەخانەکانى مەنگولیا داستانى قوربانیدانمان بۆ دەگێڕێتەو.

شاعیریش دەلێت:

واذا الحبيبُ أتى بذنبي واحِدٍ جاءت محاسنه بألفِ شفيع

گەر خۆشەويستم بە تاوانێک بێتە لام
هەزار چاکەى دەبنە تەکاكارى لێبوردنى.

حیکایه تی دووهم: حیکایه تی قه لهم و خه تکورژین:

ده لئین پوژیک هه ردوو جه نابی قه لهم و خه تکورژین له سه ر میزی
نووسه ریکی گه ورده دا، ئەم گفتوگویی خواره وه یان کرد:

خه تکورژین: چونی هاوړی ئازیزم؟

قه لهم: من هاوړی تو نیم!!

خه تکورژین به سه رسامیه که وه:

بو؟!

قه لهم: چونکه من زود رقم له
جه نابتانه.

خه تکورژین به دلکی پر غه م
و خه فه ته وه وتی: من چیم

کردوو و جه نابتان لیم زوین؟!

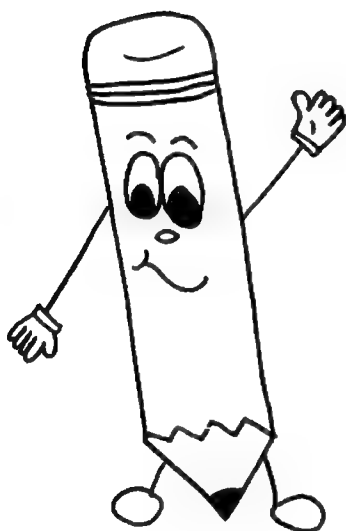
قه لهم: چونکه ئەوهی من
دهینووسم تو دهیکورژینیته وه.

خه تکورژین: به لام من ته نها هه له کانت ده کورژینه وه.

قه لهم به بیزارییه که وه: تو کارت به هه لهی منه وه چیه؟!

خه تکورژین: من خه تکورژینم، ته نها کار و پیشه یه کم هه بیته

کورژاندنه وهی هه لهیه!!

قه‌له‌م: جا توخوا ئه‌مه کار و پیشه‌یه !.

خه‌تکوژئین سه‌یری چاوی قه‌له‌می کرد و، پیتی وت: ئه‌م کاره‌ی
من ده‌یکه‌م زۆر به‌سوود و به‌نرخه‌، به‌تایبه‌ت بۆ جه‌نابتان.

قه‌له‌م ئه‌وه‌نده‌ی تر بیزار بوو و، به‌ شیوازیکی گالته‌ جارپییه‌وه
وتی: تۆ زۆر هه‌له‌ی گیانه‌که‌م!!

خه‌تکوژئین: بۆ وا ده‌لئیت؟!

قه‌له‌م: چونکه‌ ئه‌و که‌سه‌ی شتی‌ک ده‌نووسی‌ت له‌و که‌سه‌ی
ده‌یکوژئینته‌وه‌ باشتره‌ !.

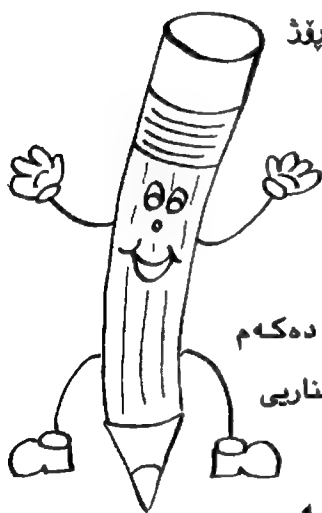
خه‌تکوژئین: نه‌خێر، به‌لکو کوژاندنه‌وه‌ی هه‌له‌ یه‌کسانه‌ به‌
نووسی‌نی پاست.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه‌ من ده‌بمه‌ هوکاري ئه‌وه‌ی خه‌لکی چاویان به‌
هه‌له‌کانت نه‌که‌و‌یت، ئه‌گه‌ر من نه‌بم خه‌لکی به‌ هه‌له‌کانت ده‌زانن و،
ده‌بیته‌ مه‌سخره‌ و، بنیشته‌ خوشه‌ی سه‌ر زاریان و، گالته‌ به‌ عه‌قل‌ت
ده‌که‌ن.

قه‌له‌م له‌دوای تی‌پامان و، بیرکردنه‌وه‌ له‌ وته‌کانی خه‌تکوژئینی
هاورپی، دانی به‌وه‌دا نا که‌ خه‌تکوژئین پاست ده‌کات، بۆیه
سوپاسی‌کی بی‌ پایانی خه‌تکوژئینی کرد و، وتی: پاست ده‌که‌ی

هاورپى ئازىزم، ئىدى من رقم له كەسىك نابىت ھەلە كام پيشان بدات
و، بيانكورژىنئە ۋە، له خەلكيان بشارىتە ۋە.

خەتكورژىنئە ۋە: منىش ھىچ كاتىك پاستىيە كانت ناشارمە ۋە
و، نايانكورژىنئە ۋە.

قەلەم: بەلام، دەتبینم پۆڭ لەدواى پۆڭ
بجووكتەر دەبیتە ۋە!!

خەتكورژىن: بەلى، چونكە من ھەموو
جارىك بۆ كورژاندنە ۋە ھەلە يەكى تۆ
بەشىك لە لەشم دەكەمە قوربانیت.

قەلەم: ھاورپى ئازىزم، منىش ھەست دەكەم
پۆڭ لەدواى پۆڭ كورتەر دەبە ۋە، بالاي چنارىي
جارانم لە دەست دەدەم!.

خەتكورژىن: بۆ ناوى دەنتىت: لە

دەستدان؟! تۆش ناوى بەختكردن و قوربانيدانى لى بنى، چونكە ھىچ
كەسىك بەبى بەخت كردن و قوربانيدان، ناتوانىت سوود بە كەسىكى
دىكە بگەيەنیت.

قەلەم بە زەردەخەنەيەكەوہ: بەراستی تۆ ھاوړپيەكی دلسۆزیت،
بە زانایی و دانایی خۆت زۆر شتت فیر کردم، پێخۆشحالم بە
ھاوړپيەتیت.

خەتکوژین: من خۆشحالتەرم، پەیمان بێت هەمیشە لە
خزمەتتدابم.

تییینی:

جیی داخ و ئەفسووس و تیپامان و سەرسوڕمانە کە
زۆر کەس دەبینین لەبەرئەوہی باوہپیان بە پەخنە و
پیداچوونەوہ و کوژاندنەوہ نییە، خۆیان بە خواوەن
پاستیی پەھا دەزانن کە ئەگەری ھەلەیان نییە،
بۆچوونەکانیان بە وشکەنووس (قلم جاف) دەنووسن، بۆ
ئەوہی کەس نەتوانیت وشەکانیان بکوژیننەوہ.

12

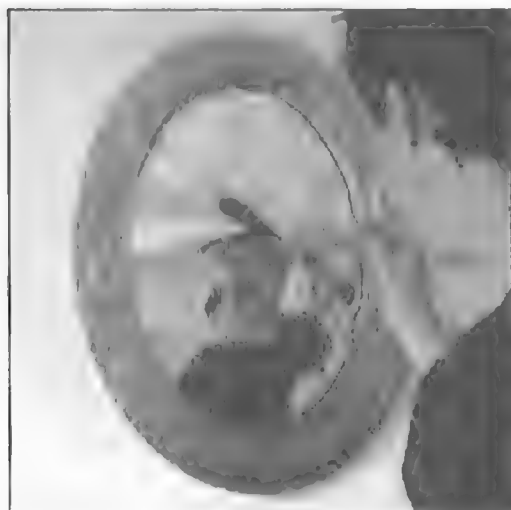
وئستگه‌ی دوانزه‌یه‌م

• ئاوینه مه‌شیوئنه، چونکه خۆت ده‌شیوئیت

ئاگاداربە: کاتیڤ ئاوینه‌که‌ت ده‌شیوئیت و، دواچار ده‌ته‌وئیت
سه‌یری خۆت بکه‌ی، ده‌بینیت وئنه‌که‌ت شیواوه و، به‌ شیواویی خۆت
ده‌بینته‌وه.

پوونیی و پاکی وئنه‌که‌ت په‌یوه‌سته به‌ پوونیی و پاکی
ئاوینه‌که‌ته‌وه، کاتیڤ ئاوینه‌که‌ت ده‌شیوئیت بزانه له‌گه‌ڵ شیواندن
ئاوینه‌که‌ت وئنه‌ی خۆیشت ده‌شیوئیت و، کاتیڤ ئاوینه‌که‌ت پاک
ده‌که‌یت‌وه به‌ هه‌مان شیوه وئنه‌که‌ت وه‌ک خۆی به‌بی شیواندن
ده‌رده‌که‌وئیت.

كاتىك پروى ئاوينەت دەشيۆينىت و، لەلات ناشىرىن دەبيت،
بزانە تۆش لاي ئەو ناشىرىن دەبيت و، دەشيۆينىت، ئەگەر
باوەرپىش ناكەيت، با بۆ ساتىكىش بىت بېرەر بەردەم ئاوينە

شيۆينراوەكەت و،
سەيرى خۆت بکە ! تا
بزانىت لە ھەر
جىگايە کدا ئاوينەكەت
شيۆاندبيت وینەى
خۆيشت لەگەلیدا
شيۆينراوە.

تۆش ئەى
ھاوپى ئازيز و

خۆشەويست، ئاگاداربە وینەى ھاوپىكانت مەشيۆينە، باسى خراپەيان
مەكە، پشتيان بەر مەدە، بە بەردەوام ھەول بەدە نەبيتە ھۆكارى
شيۆاندن و ناشىرىن کردنى ھاوپىكانت، چونكە ئەوان بە تۆوھ جوانن،
تۆش بەوانەوھ جوانيت، ناشىرىن کردنيان ناشىرىن کردنى خۆتە !

باوەرپىش ناكەم كەسيكى عاقل و ھۆشمەند ھەبيت بەدەستى

خۆى وینەى خۆى ناشىرىن بكات و، بيانشيۆينىت؟؟!

13

وېستگه ی سیازدهیه م

• ټاوینه به تهنه جوانیت
یا ناشیرینیت دهرنخات،
به لکو جوانی و ناشیرینیت
دهردهخات و، به جوان دهلیت
جوان و، به ناشیرین
دهلیت: ناشیرین •◆●◆•

هاورپی دلسوزیش به هه مان شیوه جوانی و ناشیرینیت بۆ
دهردهخات و، راستی و هه له کانت پیشان دهدات، شهوه ی بیبینی و
بیزانی لیتی ناشاریته وه.

شهوه تا مه سیح - سه لامی خوی له سه ر بی - کاتیک له گه ل
حه وارییه کاندای لکی سه گیکي توپیو ده بینن، ده بینیت هه وارییه کان
ته نه باسی بۆگه نیی شه و سه گه ده که ن و، ده لیتن: چه ند بۆگه ناوییه،
چه ند قیزه ونه !!

بۆيە مەسىح -سەلامى خۋاى لەسەر بى- پىيان دەفەر مۆيت:

سەيرى دانەكانى بكن، چەند سېى و جوانن!!

بەلن، حەوارىيەكان لەسەر هەق بوون و، راستيان كرد كاتيك
باسى بۆگەنى ئەو لاکە تۆپپوھيان كرد، بەلام لەوھدا ھەلە بوون كە
چاويان تەنھا خالە بزىو و ناشىرىنەكانى دەبينى، بۆيە مەسىح -
سەلامى خۋاى لەسەر بى- سەرنجيان بۆ راستىيەكى دىكە و، خالىكى
جوان و شىرىن پادەكىشىت، ئەويش جوانىي و سىپىيەتتى ددانەكانى
ئەو لاکەيە!!!

لەپاستىدا زۆر
كەس وەك ئەو
حەوارىيانە
بىردەكەنەو و
پەخنە دەگرن،
چاويان بەرايى
نايەت گشت
پاستىيەكان ببينن،

وەك ئەوھى چاويلكەيەكى پەشيان لەچاودا بىت دۇنيا بە تارىكستان
و، خەلكى بە پەش دەبينن!!

ياخود به پېچه وانه وه، کاتېک که سيکيان خوشبويت ته نها پرووی
 که ش و جوانی خاله نرېيه کان ده بينن و، چاويان له ناستی هه له و
 په خنه و خاله نرېيه کان کویره و، گوښيان که پ.
 نه خوشبیه کی کوشنده ی کومه لگا که مان موجه له و شه رمکرده
 له دهر پړنی پاستیه کانه وه ک خویان.
 هاوړتی پاستگو و دلسوز ده بی به پاست بللی پاست و، به هه له
 بللی هه له و، پوپامایی بؤ که س نه کات.
 تاوانی شاردنه وه ی پاستی و جوانیه کان یه کسانه به تاوانی
 شاردنه وه ی هه له و ناشیرینییه کان. به للی، ده بیت په خنه کان ته نها
 لای ئو باس بکات و، لای خه لکی نه یاندر کینیت.

په ندی پېشینان:

نـه گـه ر جـیت نه کـه ن، لـه هـیچ شـار و گـوند
 به شـل هـر بـللی: شـل و، به تـوند: تـوند
 لـه سـیـدارهـت دهن، هـق دـامـه پـۆشـه
 بانگی موحه ممد، ناشکرا خوشه

14

وېستگه ی چواردمه م

• ئاوينه باسی خراپه ی خه لکت
بۆ ناکات و، باوه ریش به
خه لکاتیکیش ناکات باسی
خراپه ی خه لکی بۆ بگيرنه وه
♦♦♦♦

ئاوينه باسی خراپه ی که ست بۆ ناکات و، نه گهر که سیکیش
وينه ی شیواوی تۆی پيشان دابیت و، باسی خراپه ی تۆی بۆ کردبیت،
بۆت ناگيرپته وه.

مرۆفی بهواداریش خۆی له م دوو کاره بزێوه دووره په ریز
ده گریت:

یه که م: به خراپه باسکردنی خه لکی لای تۆ.
دووه م: گيرانه وه ی تانه و ته شه ر و به خراپه باسکردنی خه لکی
بۆ تۆ.

قەت دەرڧەت بەخۆى نادا قسەى ئەم لاو لات بۆ بگىرپتەو،
 بىيىتە ھۆكارى چاندنى دېكى پق و كىنە لەدلدا، يا زویر بوون و شەپ و
 ئاژاودەنەو لەننۆان تۆ و خەلگى دىكەدا، چونكە بەپاستىي - وەك
 وتراو - ئەو كەسەى جنىوت پىدەدا ئەو كەسەى قسەى خراپى
 خەلكىت بۆ دەھىنىت، ياخود گوتراو: "من لك نَمَّ عليك" واتە: ئەو
 كەسەى قسەى خەلكىت بۆ دەگىرپتەو، قسەى تۆش بۆ خەلگى
 دەگىرپتەو.

مروڧى باوهردار دەيىت - ئاويىنە ئاسا - لە پاشملە باسى خراپەت
 نەكات، بەلكو تەنھا لەكاتى پووبەپووبوونەو تە لەگەلیدا، چاكە و
 خراپەى خۆت پى بلىت.

وانەيەك:

كەسىكى دانا دەيوىست لەگەل ژنەكەيدا جىابىتەو، لىيان
 پرسى: ژنەكەت چ خراپەيەكى ھەيە وا تەلاقى دەدەيت؟! لە وەلامدا
 پىي وتن: كەسى دانا باسى ژنى خۆى بۆ خەلگى ناكات، لەدواى
 تەلاقدان و شوكرەنەو ھى پرسىاريان لىكر: چ خراپەيەكى كەردبوو وا
 تەلاقدا؟! لە وەلامدا پىي وتن: كەسى دانا باسى ژن و كچى خەلگى
 ناكات!

حیکمه تیک:

که سڼکی دهم شر و فیتنه چی هاته لای دانایه ک و، پئی وت: گویم
لّ بوو فلانه که س جنیوی پیت ددها و، باسی خراپه تی ده کرد.
که سی دانا پئی فرموو: نه و تیریکی بۆ هاویشتم، به لام به رم
نه که وت، به لام جه نابتان بۆچی نه و تیره تان هه لگرتوو و هاتن
چه فاندتانه ناو دلم؟؟!

هاورپی نازیز و خۆشه ویست: جوان گوی بگره، قسه و قسه لۆکی
خراپی خه لکی و هه که وردی گه وره وایه، یا له سه رپشتی خۆتی
ده نیت و هه لیده گریه، له ده رنه نجامیشدا پشست ده شکیتیت، یان
ده یخه یته ژیر پیت و بالای خۆتی پی به رزده که یته وه، نه وکاته
به ئاسانی ده ستت ده گاته نه و جیگایه ی پئی نه ده گه یشتی و، به سه ر
دیوار و به ربه سته به رزه کاندایه سه رده که ویت.

نه خۆشیه کی کوشنده ی دیکه ی کومه لگا که مان له پاشعله
باسکردنی خه لکی به خراپه و، دووره په ریژی له پویه پویه بونه وه،
بۆیه ده بینین له کاتی که دا پویه پویه یه کدی ده بونه وه جگه له ستایش
و پیاوه لدان هیچ له یه کتر نابیستن، به لام هه ر نه وه نده له یه ک ترازان
ستایش ده بیته جنیو و خراپه باسکردن، به کورتی: تا له بهر چاوانه
له بهر دلانه، که دوور که وته وه له پیزی پیشه وه ی دوزمنانه!

حیکمەتیک:

خەلکی لە پاشملە بەو شیوەیە باس بکە کە حەز دەکەیت لە
پاشملە بەو شیوەیە باس بکەن.

خۆشەویستیش ﷺ دەفەر مویت: خراپترین کەس لە پۆزی دواییدا
دوو پوو، بە پووێک دیتە لای ئەوان و، بە پووێکی دیکە دەپواتە لای
ئەوانی تر.^۱

هاو پیتی ئازیز: تا لە توانا تدا هەبە خۆت دوورە پەریز بگرە لەو
کەسانە بە هەڵە داوان هەول دەدەن قسە بۆ ئەو و، قسە بۆ ئەو
بۆ ئەم بێن و، بۆ ئاژاوە گێژان دار بە کونی زەردە و آلە دا دەکەن.
بەلام نازانن: چال هەلکەن هەمیشە لە چالایە.

چەرپە یەك:

گرنگ نییە كۆ لە پاشملە باسی خراپەت دەکات، ئەوەندە بەسە
بە بیستنی خەشی پێلاوێ کانت زمانی لال دەبێت.

۱- صحیح البخاری - کتاب الأحکام - باب ما یکره من ثناء السلطان عن أبي هريرة، أنه سمع رسول الله صلى الله عليه وسلم، يقول: "إن شر الناس ذو الوجهين، الذي يأتي هؤلاء بوجه، وهؤلاء بوجه"

پەندە شیعەر:

كۆلە پاشملە، حاكم سەرپى
ناویرى لە پوو، قسەى دەرىپى

مروفي پروادار، نەك شەپ و فیتنە نانیتەو و، قسەى خراپ نابا و
ناھینیت، بەلکو تا لەتوانیدا بێت ئاو بە ئاگرى شەپ و فیتنە دا دەکات
و، هەولێ ئاشتبوونەو و چەسپاندنی ئاشتەوايى و بلأوبوونەو و
پۆخى تەبايى دەدات.

دانایى زانای گەرە (ابن الجوزى البغدادى):

زانای گەرە و ناودارى جیهانى (ابن الجوزى البغدادى) خۆى کرد
بە یەكێك لە مزگەوتەکانى بەغدادا و، بینى موسولمانان قەرە و
مشتومپیانە و، خەریکە دەست دەدەنە یەخەى یەکتر و، بە ناھەق
خوین دەپژن، کاتێک بینیان (ابن الجوزى) ھاتە ژوورەو ھانایان بۆ
برد و، ھەك دادوهرێك پێى پازى بوون.

کێشمەکێش و دەمەقەرەیان لەسەر ھەردوو ئیمامى ئەبوبەکر و
عەلى بوو - پەرەزای خاویان لى بوو - ، کامیان باشتەرن؟ شیعە
دەیانگوت: عەلى، لای سوننەش ئەبوبەکر.

له (ابن الجوزی) هاتنه پیشه‌وه و، وتیان: پیمان بلی، ئه‌بویه‌کرو
عه‌لی، کامیان لای پیغه‌مبه‌ر ﷺ باشته‌؟!

(ابن الجوزی) بیری کرده‌وه، هه‌ر کامیکیان هه‌لبژێری لایه‌نیکیان
پازی نابن و خوینی ناهه‌ق ده‌پژیت، بۆیه‌وتی:

ئه‌وه‌یان کچه‌که‌ی هاوسه‌ریه‌تی!!

شیعه‌کان وای تیکه‌شتن مه‌به‌ستی عه‌لییه، چونکه‌کیژی
پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاوسه‌ریه‌تی.

سوننه‌ش وای تیکه‌شتن مه‌به‌ستی ئه‌بویه‌که‌ه، چونکه‌کیژی
ئه‌بویه‌که‌ر هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ره‌ ﷺ.

به‌م شیوه‌یه‌ش ئاگری شه‌پ و فیتنه‌کوژایه‌وه.

15

وېستگه ی پانزهیم

• ټاوینه سینه ساف و بېگه رده،
له سینه ی بې کینه یدا
جگه له پاکي و بېگه ردي
جیگای هیچ جوړه رق و،
کینه و، ئیره ییه ک نابیته وه..

مروغی باوه پردارېش ده بیت ټاوینه ئاسا سینه ساف و، دل پاک و
بېگه رد بیت، به هیچ شیوه یه ک دهرغه تی رق و کینه و ئیره یی نه دا
هیلا نه ی خویان له دلیدا بنیتنه وه.

خوشی به هه شتیش له وه دایه که دلکان وه ک بلووری بېگه رد
ساف و پاک دهنوینن و، بژاری رق و کینه و ئیره ییان بو کراوه
﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ﴾ الحج: ٤٧.

دلى مړوؤ بؤ مه وداى وهرگرتنى ئاموژگاريى و كاريگه رىي
 په خنه گرتن له سهر به رامبه ر سهنگى مه حكه، چونكه كاتيك كه سى
 به رامبه ر بزانيټ دلت توژقالتيك گه ردى گرتووه، يا سينه ت به كينه
 په ش بووه، يا گومانى له خوښه ويستيت لا دروست بووه، يا وا
 هه ست بكات مه راميكى ديكه ت له و ئاموژگاريه دا حه شار داوه،
 ئاماده باشيى بؤ گوښگرتن و، به هه ند وهرگرتنى ئاموژگاريى و
 په خنه كانت نابيت.

بويه كاتيك ده ته وټت گوټت بؤ بگيريت و، په خنه كانت به هه ند
 وهر بگيريت و، ئاموژگاريه كانت كاريگه رى خوښان هه بن، پټويسته
 دلت خاوين بكه يته وه و، شه تلى ئه وين له دلتدا بچينيت.

به پاستى ئه م گه ردوونه فراوانه -وهك شاعيريك ده لټت- به شى
 خوښه ويستى و ئه وين ناكات، ئيدى نازانم خه لكى چؤن له دلتاندا
 جيگاي پق و كينه ده كه نه وه؟؟!

خوښه ويستى و ئه ويندارى گه وړه ترين و گرنگ ترين بنه ماي
 بونيدنانى ئه م گيتى و گه ردوونه يه، گه ر ئه وين و خوښه ويستى
 نه بن، جيهان سه راپا خاپوور و ويران ده بيت.

ئاگادارىيە: پشتىيى، سەرى دەولەمەند و ھەژار، دەسەلاتدار و بى
دەسەلات، بچووك و گەورە، ھەلدەگريّت، بەلام تەنھا دلّ ساف و
ويژدان ئاسوودە خەوى خۇشيان لى دەكەويّت.

حىكايەت:

تەلھەي كوپى عەبدولرەھمانى كوپى عەوف كاپرايەكى
دەستكراو ھە خىرخواز بوو.

ھاوسەرەكەي پىي دەلّيت: كەسم لە براكانت تەماعبازتر
نەبىنيوھ.

تەلھە: چۆن؟

ھاوسەرەكەي: چونكە دەيانىبىم، لەكاتى دەولەمەندىتدا دىنە
مالت، بەلام لەكاتى نەبوونىتدا سەردانت ناكەن!

تەلھە: بەپاستى ئوھ لە پەوشتى بەرزىانەوھىه!.

چونكە لەكاتىكدا دىنە لامان تواناي پىزلىگرتنمان ھەبى بۆيان،
بەلام لەكاتىكدا ناتوانىن بەپىي پىويست ميوانداریيان بكەين
ەزىھەتمان نادەن و، نابنە ھۆى لە پوودامانىي و سەغلەتىمان!.

ئىمامى ماوھەردى لە ھەلوئىستەيەكدا لەسەر ئەم ھەلوئىستەي
تەلھە دەفەرەمويّت: جوان سەير بکە و بزانه، چۆن پۆزشى بۆيان

هیتایه وه، کرده وهی خراپیان به چاکه هه ژمار کرد و، بی وه فاییان
به وه فاداری دانا، به پاستی ئەم کاره ئەوه دهگهیه نیت که سینه
سافی له دنیا دا ئاسووده ییه و، له دواپۆژدا دهستکهوت و هۆکاری
چوونه به هه شته.

16

وېستگه ی شانزه یه م

• ئاوينه نه درؤت به دهمه وه
دهكات و، نه درؤت بؤ دهكات،
بهلكو راستييه كان - تال بن يان
شيرين- وهك خويان دهرده خات.

ئيمهش ده بېت ئاوينه ئاسا دادوهر بين و، راستييه كان وهك
خويان بخينه پوو و، به هيچ جورئك درؤ به دهمي كه سه وه نه كه ين و،
درؤش بؤ كه س نه كه ين، چونكه چهمي درؤ سه رچاوه ي نزيكه و،
چراي بى شه وقه و، په تي باريكه و، زوو ده پچرېت.

كاتئك كه سيك داواي ئاموزگاري و هه لسه نگاندم ليده كات، نابيت
راستييه كانى ئى بشارمه وه و، بليتم: تو زور پاك و بيگه رديت، كاراو
ليها تو و شاره زاي، گشت برياره كانت راست و حاشا هه لئه گرن،
له كاتيكا ئاگاداري هه له و چه وتيى بريار و پلانه كانى بم و، له ناخدا
باوه پم به م هه لسه نگانده ي خوم نه بېت.

ياخود پټى بلټم: جه نابټان كه سټكى بى ټه زموون و، نا شاره زان،
 بټيه گشت بريار و پلانه كانټان هه له و ناته واوون، له كاتيكدا چټون
 گومانم له بوونى خټوم و خټور نييه ټاوه هاش ده زانم كه كه سټكى
 لټهاتوو و، شاره زايه و، له بريار و پلانه كانيدا سه ركه و توهه .

به لام به داخوه زټور له هاوړپټيان له گه ل درټدا بوونه ته دټوستى
 گيانى به گيانى و، ټه گه ر بټو جاريكيش بټټ پاستى بلټن
 پاستيه كه يان وهك گټوچان ده بينرټ و، ساغى وشه يان به كټلى كه ر
 ده گه پټى.

زټور له هه لسه نكټنه رانى توټزټينه وهى زانستى بواره جيا جيا كانى
 ژيان، تووشى نه خووشى شاردنه وهى پاستيه كان بوون و،
 هه لسه نگانده كانيان له سه ر هيچ بنه مايه كى زانستى و ياساى
 ټه نجام نه دراوون، بټيه ټه نجامى هه لسه نگانده كانيان له پټو
 دادپه روه رى و پاستيه وه دوور ده بټټ.

تاو توټو كړدى نامه ي ماسته رنامه و، تټيزى دوكتټورا زه قټرين
 نمونه ي شاردنه وهى پاستيه كانن.

توټزټينه وهى وا ده بينن كه تاوانه ناوى توټزټينه وهى لى بنرټ،
 به لام پله ي ناياى بالا به ده ست دټټټ.

به پيچه وانه شه وه توژينه وهی تۆكمه و چاك ده بينریت دوا
ده خريت، يا خود به پله يه كي نزم وهرده گيریت!!

دوو حيكايه ت

(په تی درؤ كورته، چرای زوو ده كورژيته وه)

حيكايه تی يه كه م:

فهرمانبه ريك له ژووره كهی خۆيدا دانیشتبوو، كه سێك له ده رگايدا
و، چوو ده ژووره وه، جه نابي فهرمانبه ر له گه ل چوونه ژووره وهی
ميوانه كهی ته له فۆنه كهی به ده سته وه گرت و، خۆی سه رقالي
ته له فۆن كردن كرد و، بۆ ئه وهی پيشانی بدات كه فهرمانبه ريكي
گه وريه و، په يوه نديی له گه ل جه نابي
به پړيوه بهر به ميژه، وا خۆی پيشاندا له گه ل
جه نابي به پړيوه بهر دا قسه ده كات.

كابرای ميوان هه رچه نده ده يو يست

قسه ی له گه ل بكات، به لام

فهرمانبه ر سه ری ده له قانده

و، ناماژه ی بۆ ئه وه ده كرد

با چاوه پروان بيئت.

دواى ماوه يه كى زږد چاوه پوانى، جه نابى فرمانبهر ته له فوڼى داخست و، كه مېك خوى توپه كړد و، به ده ننگيكي بهر زوتى: نهى نازانيت، قسم له گه ل به پړوه بهر دا ده كړد و، به يه كه وه تاوتوږى كاريكي زږد گرنگمان ده كړد؟!

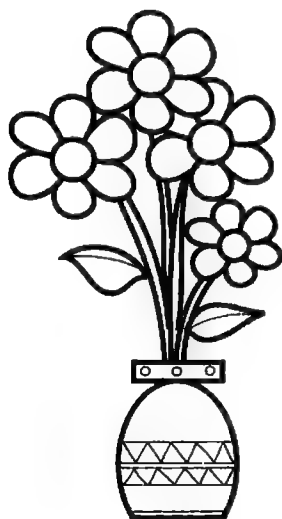
كابر اى ميوان به داواى ليږدنه وه وتى: بېوره قوربان، من فرمانبهرى چا كړدنه وه ى ئاميره كانى ته له فوڼم، هاتوم ئاميره كه ت چاك بكه مه وه، چونكه دوو پوږه ئاميره كه ت له كار كه وتوه.

جه نابى فرمانبهر زمانى بوو به ته لى ته قيوه وه و، نه يده زانى له وه لامدا چى بليت؟! نه زه وى قووتى دده و، نه ئاسمان ده پر فاند. هاورپى خوښه ويست: خو ت بخه ره جى گاي نه و فرمانبهره دروژنه -حالم به حالى نه بيت- ده بيت چ هه لوښتكت هه بيت و، چوڼ دهمارى دهم و چاوت گرژ بين و، عاره قى خه جاله تى برېژيت؟! **حيكايه تى دووهم:**

خاوه ن كؤمپانيا يه ك گشت بهر پر سى به شه جيا جيا كانى كؤمپانيا كه ى كوكړدنه وه و، ئاگادارى كړدنه وه كه به هو ى بواى ناهه موارى ته ندروستييه وه ده يه ویت به پړوه بهر ى گشتى بو كؤمپانيا كه ى دابنيت، بو ئهم مه به سته ش هه ريه كه و كيسك توى گولى ته سليم كړدن و، پتې گوتن: دهمه ویت هه ريه كه و، تووه كه ى

بچينئىت و، به بهردهوام چاودىرى بكات، له دهره نجامدا خاوهنى
جوانترين و بۆنخۇشترين و گه شاوه ترين گول خه لات دهكرىت و،
دهكرىته به پيروه بهرى گشتى كۆمپانيا، بۆ ئه م مه به سته ش مۆله تىكى
بۆ ديارى كردن.

دواى ماوه يه كه له وه رگرتنى تۆوه كان و چاندنيان، هه موو پۆژىك
له كۆمپانيا دا باس باسى تۆوه كان بوو، هه ريه كه و باسى خزمه تكدن
و جوان چاودىرى كردنى ده كرد، دواى ماوه يه كه باسى ئه وه يان ده كرد
چۆن تۆوه كان سه ريان ده ره يئاوه و، خه ريكه خونه ده كه ن.

به ره به ره باس بوويه باسى جۆر
و شيوه و په نگ و بۆنى گوله كان و،
هه ركه سيك شانازى به گوله كه ي
خۆيه وه ده كرد، ته نها به پرسيك
نه بيت، كه به هيج شيوه يه كه نوتقى
ليوه نه ده هات و، خۆى مت كردبوو و،
هاورپكەانى كردبوويانه بازاری
مه سخه ره و گالته پيكدن.

ئه م به پرسه له ماله وه ش له گه ل

خيزانه كه يدا هه ميشه له سه ر تۆوه گوله كه مشتموپيان بوو، چونكه

تۆۋەنكەيان نە سەۋز دەبوو، نە گۈلۈ دەگرت، خىزانەكەى بەردەوام
سەرزەنشۈى دەکرد، داۋاى لى دەکرد بېۋاتە بازارپ و گۈلۈكى جوان
بىكپىت، با كەم گالتهى پى بىكەن و، بەلكو گۈلەكەى بېيىتە جىى
سەرنجى خاۋەن كۆمپانىياكە و، ۋەك بەپۆۋەبەر ھەلبىزىتىن، بەلام
ھەرچەندى دەکرد و ھەۋلى دەدا نەيدەتۋانى نەم كارە بىكات و، گزىى
لە ھاپپى و خاۋەن كۆمپانىيا بىكات.

مۆلەتى دىارىكراۋ ھاتە پىشەۋە، ھەرىكە لە ھاپپىكانى گۈلۈ
خۇيان ئامادە كىردىبوو، ناۋى خۇيان لەسەر نوۋوسىيىبو، كۆمپانىيا
يەكپارچە ۋەك باغى پاراۋەى گۈلۈ جۇراۋجۇر خۇى دەنۋاند.
خاۋەن كۆمپانىيا دۋاى سلاۋ و، ۋىپراى پىز و سوپاس و پىزانىن،
سەرسامى خۇى دەرپى و، پىپى گۈتن كە بەپاستى سەرسامە و،
نازانىت چ گۈلۈكىيان ھەلبىزىت!

بەلام ئەۋەى زىاتىر سەرنجى پاكىشا ئەۋ بەرپىرسە بى گۈلە بوو،
بۇيە بەسەرزەنشۈى و گلەيىكەى نۆدەۋە لىى چۈۋىە پىشەۋە و،
پىرسىارى ھۆكارى نەھىتەنى گۈلەكەى لى كىرد؟

كابىراى بى گۈل بە پۈۋەردىيەكەۋە وتى: قورىان، ھەرچەند
ھەۋلەدا تۆۋەكە سەۋز نەبوو!!

خاۋەن كۆمپانىيا: چۈن؟!

نه ویش له وه لآمدا: نازانم!!

خاوهن کۆمپانیا دواى ئەم مشتومرە، دەستی خستە ناو دەستی
ئەم کەسە بى گۆلە و، پەوى کردە ھاوڕیکانی و، پى پراگە یاندن کە
ئەوى بۆ بە پێوە بە رایە تى کۆمپانیا دەستنیشان کرد!!.

دواى بۆلە بۆلێکی زۆر و، دەرپرینی ناپەزایی لەو دەستنیشان
کردنەى کە بە پیچەوانەى ئەو بپارە بوو کە لە سەرى پیکە و تەبون،
خاوهن کۆمپانیا ئەم گری کۆیرەى بۆ کردنەو و، بە توورە ییە کەو
پى گوتن: ئیستا بۆم دەرکەوت هەمووتان درۆزن و فیلبازن تەنھا
ئەم کەسە بى گۆلە نەبیت، چونکە ئەو تۆوانەى کە لە منتان وەرگرت
تۆوى گولە نین و، بە لکو هیچیان کە لکی چاندن و، توانای سەوز
بوونیان نییە.

17

وېستگه‌ی حه‌ځده‌یه‌م

• ئاوینه له‌و مه‌ترسیانه‌ی
که له‌ پشته‌وه‌ت دین و
تۆ لییان بئ ئاگای،
ئاگادارت ده‌کاته‌وه‌..

مروؤ پشته‌ی خو‌ی نابینیت، به‌لام له‌ پښگه‌ی ئاوینه‌وه‌ ده‌زانیت له‌
دواوه‌ چ باسه‌.

نه‌وه‌تا ده‌بین کاک‌ی شو‌فیر له‌ پښگه‌ی ئاوینه‌وه‌ ده‌زانیت له‌
پشته‌وه‌ چ مه‌ترسیه‌ک هه‌یه‌ و، خه‌ریکه‌ گیانی له‌ ده‌ست ده‌دات.
هه‌ر ئاوینه‌شه‌ پیت ده‌لئ که‌سیک له‌ دواوه‌ وا خه‌ریکه‌ په‌لامارت
ده‌دات و، ده‌یه‌و‌یت بته‌کو‌ژیت.

مروؤی پاستگ‌و مروؤ د‌ۆستیش ده‌بیت واییت، هه‌رکاتیک هه‌ست
به‌وه‌ بکات که‌ پیلانی‌ک د‌ۆی هاو‌پښه‌کی هه‌یه‌ به‌زو‌وترین کات -
به‌رله‌وه‌ی کار له‌ کار به‌ترازیت - هاو‌پښه‌کی ئاگادار ده‌کاته‌وه‌.

گەر ھاورپپىيەكت لە بوونى ماريك يا دووپشكىك لە ژيژر ئەو
دۆشەكەى كە لەسەرى پاكشاوى ئاگادارت بكاتەو، بەو
ئاگادارکردنەو ھەيە خوڤشال دەبىت يان تووپە و دلگران؟

گەر ئەو ئاگادارکردنەو ھەيت پى ناخۆش بىت ئەو نوپژى مردوو
لەسەر عەقلىت بخوینە و چوار (الله أكبر)ى جوانى بۆ بکە ! .

ئەگەر خوڤشال دەبىت و مەمنوونى خۆت بۆ ئەو ھاورپپىيەت
دەردەبىت كە لە مەترسى و زىانى ئەو مار و دووپشكە پزگارى
كردىت، ئەو بزانە زىانى عەيب و عار و، ھەلە و خوارىت، لە مار و
دووپشك بە زىانتەر و، سەختەر و، دژوارتر و، مەترسىدارترە .

بەلام زۆرجار ئىمەى مرقۇ دلمان تەنھا بە پىاھەلدان و ستايش
کردن خوڤ دەبىت و ھەز ناكەين كەس پىمان بلىت: سەرى چاوت
برۆيە؟! !

بەھا و ئەرزىش و قىمەتى ئاگادارکردنەو مان لە ھەلە و عەيب و
عار نازانين.

ياخود گەر بزانين مەترسىيەك يان پىلانتيك دژى ھاورپپىيەكمان
ھەيە، ھەك ئەو ھىچ ئاگامان ئى نەبىت خوڤمانى ئى گىل دەكەين،
ئىدى چى بەسەر ئەو ھاورپپىيەمان دىت لامان گرنگ نىيە و، تەنھا بىر

لە بەرزەووەندیی خۆمان نەبێت بێر لە هیچ شتێکی تر ناکەینەو،
تەنھا دەست بە کلاوی خۆمانەو دەگرین.

خۆشەویستیش ﷺ دەفەرموێت: هیچ کەسێک لە ئێوە بپوێدار
نابێت تاوێک ئەوێ بۆ خۆی خۆش دەوێت بۆ براکەیشی خۆشبوێت.
تۆ چۆن حەز دەکەیت لە گشت مەترسی و پیلانی ئەگادار
بکڕیتەو، بەهەمان شێوە دەبێت حەز بکەیت گشت هاوڕێیان و
پوێداران لەو پیلان و پلانی ئەوێ لە تاریکی و ژێر پەردەدا دژی ئەوان
داپێژا بێت ئەگادار بکڕیتەو.

18

وئستگه‌ی هه‌ژدهیه‌م

• ئاوینە، کاری به ئیسته‌وه
هه‌یه، نه‌ك به رابردوو و
داهاتووی مرۆفه‌كانه‌وه

تۆش -ئە‌ی هه‌وێی دڵسۆز- واز له رابردوو بێنه و، له‌بری
په‌په‌ی کۆن په‌په‌یه‌کی نوێ هه‌لبه‌ده‌ره‌وه و، وه‌ك جوو ئاسا قه‌رزى
کۆن مه‌خوینه‌ره‌وه، ئاوینە ئاسا ته‌نها په‌خه‌ له ئیستا بگره و، کارت
به‌ کۆنه‌وه نه‌بیت، ئە‌ی نابینیت ئاوینە وینە رابردوو هه‌كان -با پێش
چرکه‌یه‌کیش بن- ده‌سپێته‌وه و جارێکی دیکه به‌ چاوماندا ناداته‌وه.
به‌لام جه‌نابت دیت و کای کۆن به‌ با ده‌ده‌یت، باسی پێش په‌نجا
سال له‌مه‌وه‌ر ده‌که‌یت و، دووباره و، سه‌دباره به‌ چاوی به‌رامبه‌ردا
ده‌ده‌یته‌وه، له‌کاتی‌کدا ئه‌م کاره نه‌ له‌ دوور و، نه‌ له‌ نزیک، له‌کاری
به‌وادار ناچیت و، دووره له‌ په‌یامی پیرۆزی قورئان و سوننه‌ته‌وه.

ئەو ەى پۇى پۇى، وازىئە و برىنى كۆن جارىكى دىكە

مەكولئەنەو. با - عفا

الله عما سلف- ويردى

سەر زمانمان بىت و،

لەبرى ئەو ەى بىر لە

هەلە كۆنەكان و تاوانە

پا بردووەكـان

بكهينەو، قەلەمى

عەفو و لىبووردنيان

بەسەردا بىئىن و، لە خانەى مېشكاندا خانەبەدەريان بكهين.

با هەمىشە بىر لە جوانى و هەلۆيسته مەردانەكان بكهينەو.

خۆشەويست ﷺ دەفەرموئەت: تەوبەكار لە گوناھ وەك ئەو كەسە

وايە كە بى گوناھە.^١

١- عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "التائب من الذنب، كمن لا ذنب له" رواه ابن ماجه في سننه، كتاب الزهد، باب ذكر التوبة، والبيهقي في السنن الكبرى، كتاب الشهادات، باب شهادة القاذف، والطبراني في المعجم الكبير، من اسمه عبد الله، طرق حديث عبد الله بن مسعود ليلة الجن مع رسول الله صلى الله عليه وسلم.

ئەمەش ئەو ناگەيەنئەت مەرقى بېرۋادار گىل بىت و، ھەمىشە
 لەھەمان كۈنە مەرى جارائەو ھە مارەنگەستە بىت، بەلكو دەبىت زۆر
 ئاگادار بىت لەو كەسەى تاوان و غەدرى لى بىنيو ھە جارىكى دىكە ھە
 مار پىو ھە نەدات، لەگەل ئەو ھەشدا نابى بەناوچاويدا بداتەو ھە
 سەرزەنشەت و لۆمەى بىكات، چونكە سەرزەنشەتى بەردەوام دەبىتە
 ھۆى بەردەوام بوون لە گوناھ و تاواندا و، پىگىرى لە گەپانەو ھە تەوبە
 كەردنى دەكات.

بۆيە لە دىدى قورئانى پىرۆز و سوننەتى شەرىفەدا دەبىنەن بە
 كارىكى چاك گوناھى دەيەھا سال دەشۆرىتەو ھە، چاكەيەك تەنگ بە
 سەدەھا و ھەزارەھا خراپە ھەلدەچىت.

فەرىشتەكانىش لەبەر خاتىرى ئەو چاكەيە گوناھەكان دەسپەنەو
 و، لەبىرى ھەر گوناھىك چاكەيەك دەنوسن!!

بۆ پىشت پاستكەردنەو ھەى ئەم چەمكەش با بەيەكەو ھە بۆيەنە
 خەزمەتى سورەتى فورقان، ئايەتى (۷۰) و بىزانىن خەوای گەورە و
 مېھرەبان چى دەفەر مەوئە: ﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا
 فَأُولَٰئِكَ يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝﴾

واته نه گهر نه و کهسه تاوانباره تهویه بکات و، باوهر بهینیت و،
کاری چاکه بکات، خوای گه وره کار و کرده وه خراپه کانی به چاکه بۆ
ده گوریت.

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ
الْحَرِيقِ﴾ البروج: ۱۰، به پاستی نه وانه ی سزا و ئازار و نه شکه نجه و به لا
به سهر پیاوان و ژنانی بروداراندا دینن و، له پاشان تهویه ناکه ن و
به شیمان نابنه وه سزای دۆزه خ و سزای سوتینه ریان بۆ هه یه.

ئهم دهقه پیرۆزهش باسی به سهرهاتی نه و زالمه بی برویانه مان
بۆ ده گنیریته وه که چالی ئاگریان بۆ بروداران ئاماده کردبوو و،
برودارانیا ن به زیندوویی فیری ده دایه ناویه وه و ده یانسووتاندن،
له گه ل نه وه شدا ده فره مووی نه وانه و ههر که سیکی دیکه ی
هاوشیویه یان به تایبهت له بی برویانی مه ککه نه گهر تهویه بکه ن و
بگه رپنه وه خوای گه وره به سۆز و میهره بانی خوی لییان ده بو ری.

ئیمامی بوخاری له پیغه مبه ری خواوه ﷺ بۆمان ده گنیریته وه
ده فره مویت که سیک به ریگایه کدا ده رویشت، درکیکی له سهر ریگای
خه لکیدا لابر د و دووری خسته وه، (فشکر الله له فغفر له) خوای

په روه ردگار سوپاسی کرد و، له هه موو گونا هه کانی پښتری
خو شېبو.^۱

له هه رمووده یه کی تر دا پښه مبه ی ناز دارمان ﷺ بومان
ده گپ ږته وه ده هه رمویت: که سیک سه گیکي بینی له تینی تینوویه تیدا
خو لی ده خوارد، نه و که سه به خوفه کانی پیی ئاوی بو هه لگرت و،
تیر ئاوی کرد و، تینوویه تی شکاند، ئالیره دا با بزاین خوای
په روه ردگار له پا داشتی نه و کاره چا که یدا چی کرد؟! (فشکر الله له،
فأدخله الجنة) خوای په روه ردگار سوپاسی کرد و خستیه به هه شتی
به رینه وه.^۲

یاخود خو شه ویستمان له هه رمووده یه کی دیکه دا - هه روه ک له
سه حیچی بوخاریدا هاتووه - ده هه رمویت: سه گیک له بهر تینی
تینوویه تی به ده ور بیریکدا ده سوپایه وه، ئا فره تیکی له شفرؤشی به نی

۱- صحیح البخاری، کتاب الأذان، أبواب صلاة الجماعة والإمامة، باب فضل التهجير إلى
الظهر. عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: "بينما
رجل يمشي بطريق وجد غصن شوك على الطريق فأخذه، فشكر الله له فغفر له".

۲- صحیح البخاری، کتاب الوضوء، باب الماء الذي يغسل به شعر الإنسان، عن أبي
هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: "أن رجلا رأى كلبا يأكل الثرى من
العطش، فأخذ الرجل خفه، فجعل يغرف له به حتى أرواه، فشكر الله له، فأدخله الجنة).

نیسرائیلی بینویه تی و، به پیلاره کانی (خوفه کانی) ناوی سه گه که ی
دا، خوی گه ورده ش له گونا هه کانی خوشبوو.^۱

چهند خوشه خوی په روه ردگار له پوژی دوا پیدا له بهر چاو هه موو
بوونه وهدا بیت بهرمویت: نه ی فلانی کوپی فلان، وهره پیشه وه،
من به گه وره یی خوم له بهرنه وه ی درکیکت له ریگای خه لکیدا
لابردوه، یان له بهرنه وه ی سه گیکت تیرناو کردوه سوپاست ده که م.

له ته خورما:

خاتوو عایشه دایکی برپواداران -په زای خوی لی بیت-

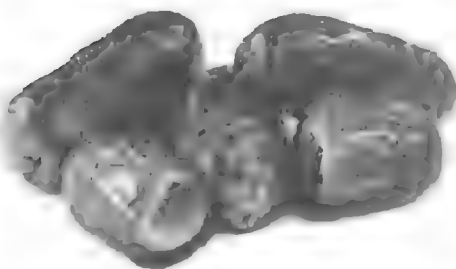
ده یگ پیتته وه و، ده فهرمویت:

نافره تیـک دوو

کچی له باوه ش

گرتبوو و، هاته مالی

پیغه مبه رﷺ منیش

۱- صحیح البخاری، کتاب أحادیث الأنبياء، باب حدیث الغار، عن أبي هريرة رضي الله عنه، قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: "بينما كلب يطيف بركية، كاد يقتله العطش، إذ رأته بغي من بغايا بني إسرائيل، فنزعت موقها فسقته فغفر لها به".

ئەو ھەشەم دەرد سە دەنكە خورما بوو پەم بەخشەن، ئافرەتە
 دایك ھەریەكە و دەنكە خورما یەكی دایە دەستیان و، دەنكە
 خورما یەكیشی بۆ خۆی دانا، بەلام دوو كچەكە ئەو ھەندە برسەیان بوو
 بەخەیرایی دوو دەنكە خورماكە ی خۆیان تەواو كرد و، كاتێك دایكیان
 دەنكە خورماكە ی خۆی بۆ دەمی بەرز كرده وە و ویستی بیخوا، دوو
 كچە داوای ئەو دەنكە خورما یەشیان كرد، دایكی میهرەبانیش دەنكە
 خورماكە ی كرده دوو لەتە وە، ھەریەك لەتێكی پەم بەخشەن، ئەم
 ھەلویستەم زۆر بەلاو ھەسەیر بوو، بۆیە داوایی بۆ پەغەمبەرەم
 گێڕا یەو، ئەویش ھەرمووی: خۆی گەرە لەبەر خاتری ئەو دەنكە
 خورما یە بەھەشتی بۆ مسۆگەر كرد، یاخود ھەرمووی: لە دۆزەخ
 پزگاری كرد! ^۱.

۱- صحیح مسلم - كتاب البر والصلة والآداب، باب فضل الإحسان إلى البنات، عن عائشة، أنها قالت: جاءتني مسكينة تحمل ابنتين لها، فأطعمتها ثلاث تمرات، فأعطت كل واحدة منهما ثمرة، ورفعت إلى فيها ثمرة لتأكلها، فاستطعمتها ابتهاجا، فشقت التمرة، التي كانت تريد أن تأكلها بينهما، فأعجبني شأنها، فذكرت الذي صنعت لرسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال: "إن الله قد أوجب لها بها الجنة، أو أعتقها بها من النار".

19

وېستگه ی نۆزده يه م

• ئاويته گومانی خراب به کهس نابات

ئاويته نازانیت گومانی خراب چیه و، له فهرهنگیدا زاراوه يه ک
نییه ناوی گومانی خراب بیت.

به لام به داخه وه یه کیک له نه خۆشیه کوشنده کانی کۆمه لگا
نه خۆشی گومان خراپیه.

که ر که مێک له کۆمه لگا ورد بینه وه ده بینین گومانی خراب چ
کیشه و گرفت و نه هامة تی و ده رده سه ریه کی ناوه ته وه!

ئه وه گومانی خراپه بووه ته وێران کردن و، پماندنی سه ده ها
هیلانه ی خیزان و، ژوانی لیکردوونه ته ژان و سه رئیشه و، ژيانی لی تال
کردوون!!

ئەو گومانی خراپە بوو تە ھۆی تیکدان و ھەلە شاندە ھە
چەندە ھا گریبە ست و پەیمانی ھاوپیەتی!!
ئەو گومانی خراپە نێوانی خەلکی شیواندوو و، خوینی زۆر
بیتوانی پشتوو!!.

دەبیّت لە بەر ئەم ھەموو خاڵە خراپانە بیّت خوشە ویستمان ﷺ
زۆر بە توندی مۆفی باوە پداری لی ئاگادار کردوو تە ھە و، ناوی
"دۆترین قسە" ی لێناو!

مەرج نییە ھەموو گومانیک راست بیّت.

مۆف زۆرجار گومانی خراپ دەبات و، بەرگی راستیان بە بەردا
دەکات، بەلام لەدوای ئەوێ گومانی خراپ کاری خۆی دەکات و، کار
لە کار دەترازیت، بۆی دەردەکەوێت گومانەکی لەجیبی خۆیدا نەبوو
و، بە ھەلەدا چوو، ئەوکات جگە لە ھەناسە ی پەشیمانی و پەنجە
گەستە ھەو کارێکی دیکە ی بۆ نامینیتە ھە.

١- صحیح البخاری، کتاب الأدب، باب یا ایھا الذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن، قال
أبو هريرة رضي الله عنه: يأثر عن النبي صلى الله عليه وسلم، قال: "إياكم والظن، فإن
الظن أكذب الحديث، ولا تجسسوا، ولا تحسسوا، ولا تباعضوا، وكونوا إخوانا، ولا يخطب
الرجل على خطبة أخيه حتى يترك أو يترك".

(علی زین العابدین) کوپی ئیمامی حوسهین - پرهزای خویان لی
 بیت - تهنه نیریکه له و که سانهی له گه ل ئیمامی حوسهیندا له
 کاره ساتی دلته زینتی که ربه لا له بهر نه وهی مندال بووه له کوشتن
 پزگاری بوو.

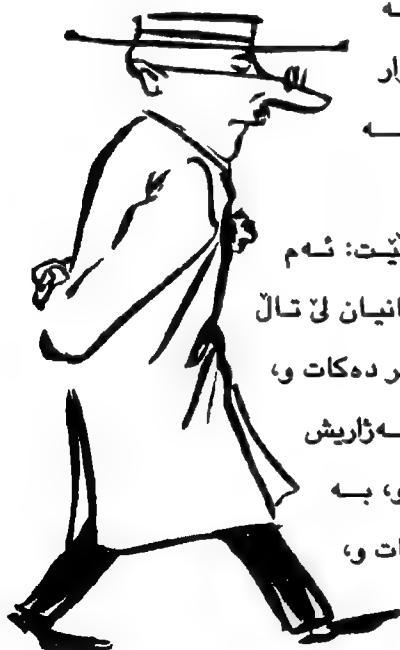
ئه م عارفه گه ورهیه له دونیادا تالی زوری چهشتووه و، کاتیك له
 ناو خه لکیدا ده رده کهوت ده یاندایه بهر تانه و ته شهر و، پئیان
 دهوت: چه ند پیاویکی ده ست قوچاو و پرهزیه، هه رزن له دهستی
 هیچی لی هه لئاوه ری، به لام تهنه به (سلاوتان لی بیت) وه لامی
 ده دانه وه.

دوای چه ند سالتیک چه نده ها مال و خانه وادهی هه ژار ناله و
 هاواریان لی به رزبوویه وه و، باسیان له وه ده کرد که که سیکی
 نه ناسراو به نهینتی خیر و خیراتی بو ده هینان و خوئی ناشکرا
 نه ده کرد، به لام نه وه چه ند پۆزیکه ده رگای خیری لی داخستوین، له
 ده ره نجامدا بویان ده رکهوت نه و زاته جه نابی ئیمامی (زین العابدین)
 بووه و دونیای فانیی به جی هیشتووه، نه و کاته بویان ده رکهوت که
 ئیمام له سلاو کردنه کیدا مه به ستیی نه و نایه ته پیروزی ژماره ٦٣ ی
 سووره تی (الفرقان) بووه که تیایدا خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَإِذَا
 حَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾، واته: کاتیك نه فامان تانه و ته شهریان

لِ ددهن و قسه‌ی ناخوشیان له‌گه‌ل ده‌که‌ن له وه‌لامیاندا ده‌لێن:
 سلاو.

حیکایه‌ت:

کابرایه‌کی ملیاردێر، به‌جاده‌یه‌که‌دا زۆر به‌په‌له‌ به‌ره‌و بانکێک
 ده‌پوات، ده‌یه‌وێت پاره‌یه‌کی زۆر پابکێشیت، به‌لام شه‌وه‌ی بێزاری
 ده‌کات بابایه‌کی هه‌زاره‌ که
 به‌خێرای به‌دوایه‌وه‌ دیت و، هاوار
 ده‌کات: کاکه‌ بوه‌سته، کاکه‌
 بوه‌سته!

ئه‌میش به‌توورپه‌یه‌که‌وه‌ ده‌لێت: ئه‌م
 سوالکه‌رانه‌ وازمان لێ نایه‌نن! ژيانیان لێ تال
 کردوین، بۆیه‌ هه‌نگاوه‌کانی خێراتر ده‌کات و،
 هه‌زار به‌جێدێلێت. بابای هه‌زاریش
 هه‌نگاوه‌کانی خێراتر ده‌کات و، به‌
 هه‌ناسه‌پرکێ به‌دوایدا پاده‌کات و،
 دووباره‌ و سێیاره‌ هاوار
 ده‌کات: کاکه‌ بوه‌سته کاکه‌

بوسته !

کاکي دهوله مەند بە توورە پيەکی زیاترەو دەلێت: لەوێ زیاتر

بێزارم مەکە، بۆی بزەم چیت لە من دەوێت؟

بابای هەزار دەلێت: قوربان ببوو، ئەو جانتای جەنابانە لە

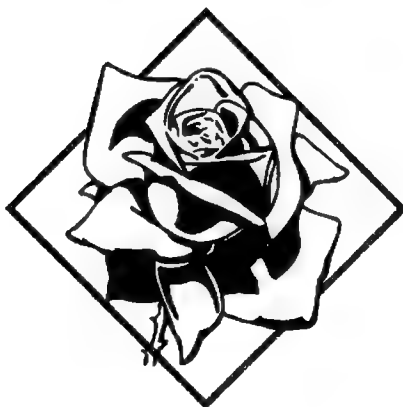
پێگادا لێت کەوتە خوارەو !!

کاکي دهوله مەند لەو کاتەدا هەستی بە خەجەڵەتی کرد و، بە

کزیەکەوێ سەری پێژ و سوپاسی دانه واند و، داوای لێبوردنی لە بابای

هەزار کرد، چونکە لەو جانتایەدا چەکی بانک و، پەساپۆرت و چەند

گریبەستێکی گرنکی تێدا بوو.

20

وئستگهی بیسته‌م

• ئاوینه‌ حوکمی پیش وهختی نییه

بۆ یه‌که‌مجار که سێک ده‌بینیت، هیشتا نه‌یناسیوه و، مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ نه‌کردوه ده‌لێت: خۆ دیاره که پیاوی خراپه‌، به‌ ناوچاوانییه‌وه نووسراوه شه‌پ فروشه‌، هه‌ر که سه‌یرم کرد زانیم خه‌یری به‌ ناوچاوانه‌وه نییه‌، یاخود زۆر له‌ فیلباز و ساخته‌چی ده‌چیت!!

زانایانی لۆژیک ده‌لێن: حوکمدان به‌سه‌ر هه‌ر شتێکدا به‌ زانینی ئه‌و شته‌وه به‌نده و له‌سه‌ر ئه‌و بونیاد ده‌نریت، واته‌: ئه‌گه‌ر شتێکت یا که‌سێکت به‌ته‌واوی نه‌ناسی ناتوانی بیخه‌یته‌ لیستی په‌ش یا لیستی سه‌پی و، به‌ خراپ یا به‌ چاکی بزانیته‌.

به لكو ده بیټ بپارदान به چاكي و خرابی هر كه سیك له پښگای
تیكه لېوون و ناسینی نزیكه وه بیټ.

عومهری كوپې خه تټاب (په زای خواي له سهر بیټ) گوږی له
كه سیك بوو شایه تی له سهر چاكي كه سیكي تری دها، بویه
پرسیاری لی كرد:

- سه فهرت له گه ل كړدوه؟

- نه خیر.

- مامه له و كړین و فروشتنت له گه ل كړدوه؟

- نه خيڙ.

عومهری کوپی خه تتاب (پره‌زای خوای له‌سهر بیټ) لومه و
سهرزه‌نشستی ده‌کات و پیی ده‌فهرمویت: وایزانه به چنده پکاتیک
نویژي خه‌له‌تاویت. ده‌بینین لی‌ره‌دا پیشه‌وای موسولمانان دوو
پیوه‌ری بۆ ناسینی خه‌لگی داناوه:

یه‌که‌میان: سه‌فهره، چونکه سه‌فهره‌ه‌قیقه‌تی خه‌لکیت بۆ
ده‌رده‌خات و، له‌بنه‌په‌تی زمانی عهره‌بییدا له‌سئ پیت پیکهاتوه
(سین، فاء، را) نه‌م سئ پیتشه‌له‌هر وشه‌یه‌کدا هه‌بن مانای په‌رده
له‌سهر لابرده‌ن و، ده‌رخستن و ناشکرا کردن له‌خۆده‌گرتن، بۆ نمونه
ده‌لئیت: امرأة سافرة: واته‌ ئافره‌تیکي په‌رده‌ی جلوه‌رگی له‌سهر
لاشه‌ی لابرده‌وه و، خۆی ده‌رخستوه.

فسر القرآن: واته‌: په‌رده‌ی له‌سهر ماناکانی قورئانی لابرده‌ن و،
ده‌ریخستن.

سه‌فه‌ریش په‌رده‌ له‌سهره‌ه‌قیقه‌تی که‌سه‌کان لاده‌بات و،
هه‌قیقه‌تیان ده‌رده‌خات.

دووه‌م پیوه‌ر پیوه‌ری مامه‌له و کپین و فروشتنه، که‌خه‌لگی
له‌سهر سه‌نگی مه‌حه‌ک داده‌نئیت و، راستی و درۆزی، ده‌سه‌تپاکی و
ده‌سه‌تپسی، به‌ویژدانی و بی‌ویژدانی که‌سه‌کان ده‌رده‌خات.

21

وئستگهی بیست و یه کهم

• ئاویڻه تهنه کاری به تۆوه
ههیه و، ههقی به سهر باوک و
دایک و خوشک و برا و خیزان و
که سوکارته وه نییه..

کاتیڤ له بهر ئاویڻه دا راده وه ستیت، ئاویڻه جوانیی و ناشیرینی
تهنهنه خۆت پیشان دهدات، کاری به سهر باوک و دایک و، خوشک و برا
و، خیزان و که سوکار و، خه لکی دیکه وه نییه.
مروڤی بپرواداریش تاوانی که سیڤ ناخاته سهر که سیڤکی دیکه.
به هۆی خراپه ی که سیڤکه وه که سیڤکی تر تاوانبار ناکات، چونکه جاری
وا ههیه کورڤک خراپه، به لام باوک و دایک و، که سوکاری که سانیکی
باشن، نه گهری نه وهش ههیه له هۆزیک خراپدا که سیڤکی باش
هه بیټ، یاخود به پێچه وانه وه له هۆزیک باشدا که سیڤکی خراپ

هه بیټ، وهك ئەبو جه هلی خراپ له قورپه یشدا، یاخود كه سیکی باشی
وهك (عبدالله بن سلام) له ناو جوله كه دا.

باوك و باپیرانی شمان فەرموویانە: كهس ناچیتە گۆپی كه سه وه و،
چه میش بێ چه قەلّ نابیت ! !

ئەى نابینیت خواى بالا دەست له چوار جیگای په رتوو كه
پێرژه كهیدا ده فەرمویت: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾^١، هیچ كه سێك
بارى تاوانى كه سى تر هه لئاگریت.

له ئایه تی ٣٨ ی سورە تی (النجم) یشدا ده فەرمویت: ﴿الْأَنْزُرُ
وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾.

ئەوه تا نوح (سهلامى خواى له سه ر بیټ) پیغه مبه ره و، یه کیكه له
پینچ (أولو العزم) هكان، له گه لّ ئەوه شدا خیزانه كه ی و كوپه كه ی
بیباهه پ بوون، بۆیه خواى گه وره له ناوی بردن، نه چا كه ی نوح
پیغه مبه ر (سهلامى خواى له سه ر بیټ) درایه پالّ ئەوان و، نه
كرده وه ی خراپی ئەوان خرایه سه ر شانى ئەم ! !

١- الأنعام: ١٦٤، الإسراء: ١٥، فاطر: ١٨، الزمر: ٧.

خیزانی لوط پیغه مبه ریش (سه لامي خوی له سه ر بیټ) بی باوه پ
 بوو، خوی گه وره له ناوی برد!! خوی گه وره له گه ل نه وه شدا، نه
 لومه ی نوح ده کات و، نه لومه ی لوط، چونکه تاوان تاوانی نه مان
 نییه، به لکو، کی تاوان باره نه وه سزا ده دریت.

خوشه ویستیش ﷺ لومه و سه رزه نشتی نه و که سانه ده کات جنیو
 به مردوو ده دن و، دلی زیندوانی پی ده په نجین، زیندوو چی
 بکات گه راوکی، یان دایکی، یاخود هر خزمیکي تری له ژياناندا
 خراپ بووین و، به خراپی سه ریان نابیته وه و، به بی پروایی له دونیای
 فانیی ده رچووین، بویه پیمان ده فهرمویت: جنیو به مردوان مه دن
 دلی زیندوانی پی پره نجین.

نهم فهرمووده یه له کاتیکدا فهرمووی هندی نه وه ی بی باوه په له
 دنیا ده رچووکان موسولمان بووین، وه که عهرمه ی کوپی نه بو
 جهل، به لام موسولمانان قسه یان به نه بو جهل و، باوکه بی
 باوه په کانی دیکه ده وت و، دلی نه وه کانیا پی ده په نجان.

زور به داخه وه، تا نیستاش له کومه لگای کورده واری خوماندا نهم
 دیارده بزپوه به زه قی ده بینریت! . ده بینین -کاتیک- په خنه له

۱- (قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: "لا تسبوا الأموات فتؤذوا به الأحياء"
 أخرجه الطبراني في المعجم الصغير، من حديث صخر بن وداعة الغامدي.

که سیک ده گیریت، جنیو به باوک و دایک و، خزم و، که سوکاری
 ده دریت، له کاتیکدا نه وانه، نه له دوور، نه له نزیك، هیچ
 په یوه نندیه کیان به خراپه ی نه و که سه وه نییه.

دانایی زانایه ک:

میریک فرمان د هدات له سر مین بهر کانی میر نشینه که ی نه فرهت
 له نیمامی حوسه ینی کوړی فاتیمه ی زه هرا، شه هیدی که ربه لا (پره زای
 خویان لی بیت) بدهن، ماموستای وتارخوینیش هیچ پښایه کی له
 به رده مدامینیت، یان ده بیت جنیو به نیمامی حوسه ین بدات، یان
 له سیداره ده دریت، به لام به دانایی خوی پښا چاره یه کی دوزیه وه و،
 شیوازیکی په وانبیژی به کاره ینا که نه فره ته که بهر نیمامی حوسه ین
 نه که ویت، له وتاره که یدا وتی:

أيها المسلمون، إن الأمير يأمركم بلعن الحسين ألا فالعنوه فقال
 المصلون: الله يلعنه !!! واته: موسولمانينه، جه نابی میر فره مانى
 داوه نه فرهت له نیمامی حوسه ینی کوړی عه لی بده ین، من نه فره تی لی
 ده که م، نیوه ش نه فره تی لی بکه ن، هه موویان ده ستیان به نه فرهت
 کردن کرد، به لام نه فره ته که بؤ میر ده که پایه وه نه ک بؤ نیمامی
 حوسه ین!

22

ويستگه‌ي بيست و دووهم

• ئاويته ئارامه و، ئابرووبه‌ر نيه

كاتىك ويستت پەخنە لە كەسەك بگريت،

هه‌مىنى خۆت بپارێزه و، تا بتوانیت

پەخنە كانت بە شىوه‌یه‌كی نه‌هێنى

ئاراسته‌ی به‌رامبه‌ر بکه و، له‌ دوايیدا

ده‌نگی ده‌هۆلی بۆ ئی مه‌ده و، ئابرووی

مه‌به .

وشه‌ی جوان... بۆ به‌یه‌ك گه‌یشتن و، له‌یه‌ك گه‌یشتن كورتترین
پێگه‌یه‌.

وشه‌ی جوان... كلیلی ده‌رگای دله‌ داخراوه‌كانه‌.

وشه‌ی جوان... دره‌ختیكی به‌ پیت و به‌ره‌كه‌ته‌، په‌گ و پیشه‌ی به‌
ناخی دله‌دا چه‌قاندووه‌ و، په‌ل و پۆی به‌ره‌و بالا ده‌پوات.

تۆش وشه‌ی جوان بچینه‌ و، به‌روبوومی جوان ببینه‌ و، به‌تام بخۆ
و، كاتی مه‌سنت به‌ ماندوویی كرد ته‌شریف به‌ره‌ خزمه‌تی و، له‌ ژێر
سایه‌ و سیبهری پشوو بده‌ و، سه‌ر خه‌ویك بشكینه‌.

گه‌ر وشه‌ی زیر و دپكاویش بچینه‌، ده‌ست و په‌نجه‌ت بریندار
ده‌بن و، زركه‌ تال نه‌بیت هه‌یج ده‌ست ناكه‌ویت و، بۆ پشودانیشت
بستیك سیبهرت نابیت.

خۆشه‌ویستی شهمان ﷺ باسی كه‌سیكمان بۆ ده‌كات، كه‌ به‌بێ
بیركردنه‌وه‌ قسه‌یه‌ك ده‌كات یا وشه‌یه‌ك به‌كاردینیت و، زۆر گرنگی پێ
نادات، به‌لام هه‌فتا پاییز به‌ره‌و پۆخی دۆزه‌خ ده‌یبات.

گه‌ر بتوانی به‌ بێده‌نگی ئامۆزگاریی خۆت بكه‌یت و، په‌یامت
بگه‌یه‌نیت، بێده‌نگ به‌و، قسه‌ی تێكه‌ل مه‌كه‌.

گەر بېدەنگىي كارى خۆى نەكرد، ئەو كاتە لە پىگەى وشەى
جوان و نەرم و نىيان، بە ترش و خوئى دانايىي (حىكمەت) ەو
نامۆزگارىي و ەلەسەنگاندنى خۆت بكة و، پەيامت بگەيەنە .

خوای بالادەست لە نايەتى ۸۲ سورەتى (البقرة) فەرمانمان
پېدەكات كە وشەى جوان و چاك و شياو بە خەلكى بلئىن و بگەيەنن
﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ .

لە نايەتى ۲۴ سورەتى حەجدا باسى كردهوەى بەهەشتيانمان بۆ
دەكات كە بۆ گوفتارى پەسەند و جوان و شىرىن پىنمايى كراون و،
دەفەرموئىت: ﴿وَهْدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهْدُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ .

هەريەك لە ئىمە گەر سەيرى ژيانى خۆى بكات، دەزانئىت چەند
جار بېدەنگ بوون لە ناخماندا بووئە ەوكارى كووشتنى زۆر لە مانا
و بىر و ەزد و بۆچوونى جوان !

بەلام كۆژاوان و شەهيدانى دەستى چەپەلئى وشە زۆتر و،
داخيان سەختەر و گرانتەر .

بەيەك وشەى نابەجئ، چەند دل بريندار دەكەيت و، چەند ورە
دادەبەزىنئىت و، چەند چاوپر لە ئەسرىن و چەند مال و ويران و چەند
لانىە خاپوور دەكەيت .

هیچ کاتیک وشەى جوان و شیرین نەبوو تە هۆى لە دەستدان و
دۆپاندنمان، بەلام بەهۆى وشەى بریندارکەر و کوشندەوێ زۆرمان
لە دەستداوێ و، بە بەردەوام لە دەست دەدەین.

زۆرجار دەبینین وشە لە گوللە بریندارکەرتر و، جەرگبێتر و،
بەهێزتر و، کوشندەترە.

هەر وەك چۆن ئەو گوللە یەى لە لۆلەى تەنگبەگە دەردەچیت
بریندارکەر و کوشندە یە، زۆرجار بەهەمان شیوە و سەختیش ئەو
وشە یە لە دەممان دەردەچیت بریندارکەر و کوشندە یە.

دەبینین هەرچۆن بەو گوللە یەى كە لە نووكى دەمانچە یەكەوێ
دەردەچیت و دەبێتە هۆى كوشتن و گیان لە دەستدانى خەلكى،
بەهەمان شیوە ئەو وشە یە لە زارمان دەردەچیت دەبێتە هۆى
لە گۆرپنانى پەيوەندییەكان و، زیندە بە چالکردنى بەها جوانەكان.

هەرچەندە هەندىك بەهۆى ئەو قسە زېر و، وشە جەرگبێرانە دواى
ئەوێ هاوڕێكانیان لە دەست دەدەن و، دەستیان لە بنى هەمانەوێ
دەردەچیت، پەشیمان دەبنەوێ و، كاكەك بە ئەژنۆ دەشكێتن و،
هەست بە ئازارى وێژدان دەكەن!! بەلام دواى چى!!؟

بەلام هەندىكى دىكەیان چونكە لە بنەپەتدا وەك تەبرى گول
عاشق بە دارى زەقنەمووتن و، وێژدانىيان سى بە سى تەلاق داوێ،

-وهك نه بايان دييټ و نه باران- ههست به ئازار و نه شكه نه و
زوير بوونی بهرامبهريان ناکه ن و، دان به وهدا نانين که قسه يان زير و،
زاريان پر ژار بووه.

هاورپي نازيز؛ به گوټني وشه ي جوان هيچمان له کيس ناچيټ...
به لام به وشه يه کي زير و بريندارکه ر زورمان له کيس ده چيټ و،
هيچيشمان دهست ناکه ويټ.

پيشينانيش فهرموويانه: (هه موو ده فريک چي تيډايه، نه وه ي لي
ده پڙيټ).

هه ر قسه يه کيش له زار هاته دهر -چاک بيټ يا خراپ- جاري کي تر
ناتوانيت بيگيږيټه وه ناو زار، باپيرانيشمان -هه زار په حمه تيان لي
بيټ- له ديږ زه مانه وه فهرموويانه: (شير که دوشرا ناچيټه وه گوان).
مه رجي سه رکه وتني بانگه شه کردن و ناموژگاري و هه لسه نگاندن،
هه لټواردني شيوازي چاک و، وشه و پسته ي نه رم و جوان و،
په چاوکردني ياسا و بنه ماکانی حکمت و داناييه: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ
بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾ النحل: ۱۲۵.

نه ي پيغه مبه ر، توش نه ي بپوادار، بانگه واز بو لای پيگا و پييازي
په روه ردگارت به دانايي و ناموژگاري جوان بکه، به لام به جوانترين
شيوه ديا لوكيان له گه ل بکه.

ئەم مەرجه لە کاتێکدا یە کەسی بەرامبەر گوێیستی و تەکانت بێت
و، نكۆلی لە پا و بیروبوو چوونت نە کات.

بەلام کاتێک پای جیاواز دێتە مەیدان و، لەبری بانگەشە و
نامۆزگاریی، دیاڵۆک دەبێتە کاری پێویست و هەنووکەیی، ئەوکاتە لە
دیاڵۆکماندا دروست نییە شیوازی چاک بگرینەبەر، چونکە لێره دا
گرتنەبەری پێگا و شیوازی چاک — لە دیدی قورئاندا — داواکراو و
مەبەست نییە !!

بەلکو لەبری پێگا و شیوازی چاک، دەبێت پێیاز و شیوازی چاکتر
و، لەبری چاکتر چاکترین شیواز بگرینەبەر. ﴿وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ﴾ النحل: ۱۲۵، ئاشکرایە دیاڵۆکیش لە کاتی بوونی پا و بووچوونی
جیاوازا دا زیاتر کارا دەبێت.

﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ الإسراء: ۵۳.

ئەو پێغه مەبەر، بە بەندەکانم بلێ: با جوانترین گوشتار بلێن.

﴿وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾

العنکبوت: ۴۶.

گفتوگو و دیالوگ له گه لّ خاوهن کتیبه ئاسمانیه کاندای (گاور و جوله که) مه کهن، مه گهر به جوانترین شیوه نه بیت، جگه له وانه ی که زولمیان کردووه.

وشه ی (أحسن) یش وهک ئاشکرایه وشه یه کی سه رنجراکتشه و، هه میشه هانت دهدات به به رده وام بیرکه یته وه، تاوه کو بزانیته کام وشه یه چاکتر و جوانتر و شیاوتره.

﴿وَلَا تَسْتَوِ الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ فصلت: ۳۴.

چاکه وهک یهک نییه، خراپه ش وهک یهک نییه، به جوانترین شیوه به رهنگاری خراپه ببه وه.

۱- له پافه کردنی ئەم دەقه پیرۆزه دا، زۆر له پافه کارانی قورئان که وتونه ته هه له وه، وا پافه یان کردووه که چاکه و خراپه وهک یهک نین، به لام به لای منه وه ئەمه تیگه یشتنیک ی هه له یه، چونکه ئەگەر ئەمه مه به ست بوايه ئەو کاته پسته که وای لیدهات (ولا تستوي الحسنه والسيئه) و پتویستی به دووباره کردنه وه ی پیتی (لا) نه ده کرد، به لام کاتیک دوو باره ی کردووه وه و فهرموویه تی (ولا تستوي الحسنه والسيئه) ئەو کات ئەوه ده گه یه نیت که چاکه وهک یهک نییه، به هه مان شیوه خراپه یش وهک یهک نییه، واته چاکه یهک جۆر و یهک پله نییه، به لگو سه ده ها و هه زاره ها و زیاتریش جۆری هه یه و، هه ر جۆرێکیش پله یه کی به رزتر، یان نرمتری هه یه، خراپه ش

ئەم دەقانى بەگىشى و دەستەواژەى "أحسن" بەتايىت،
ئەو دەمان فېر دەكەن، ھەركاتىك پىيازى چاكتر ھەيىت چاك قەدەغەيە
و، كاتىك چاكترىن ھەيىت چاكتر قەدەغەيە.

كەسىك لە نەيارانى دەسەلاتى ئەمەويىەكان لە دانىشتنىكدا
ئامۇزگارى (عبدالملك بن مروان) دەكات، بەلام بە شىوازىكى توند و،
زمانىكى زېر، (عبدالملك) لە وەلامدا دەلىت: نە تۆ لە موسا و ھاروون
(سەلامى خويان لەسەر يىت) باشترىت و، نە منىش لە فىرەون
خراپترم، لەگەل ئەو ھىدا خوى گەرە ھەرمان بە موسا پىغەمبەر و
ھاروون پىغەمبەرى ھەي دەكات لەكاتى گەتوگۇگۇردىيان لەگەل
فىرەون بە نەرم و نىانى قەسى لەگەل بکەن و، بە وشەى توند و،
زمانى زېر لەگەلدا نەدوین، بەلكو قەسى نەرميان بېيتە ھۆكارى

يەك جۆر و يەك پەلە نىيە، بۇ نمونە خواردىنى مالى تاكىك وەك خواردىنى مالى مىللەتىك
نىيە، نەزەرىش وەك زىنا نىيە.

جا، ئەگەر جۆرەكانى چاكە لە ناو خوياندا وەك يەك و يەكسان نەبن و، جۆرەكانى
خراپەش لە ناو خوياندا وەك يەك و يەكسان نەبن، ئەو كاتە چاكە و خراپەش وەك يەك
و يەكسان نابن.

به خۇداچوئونه وه و، بیرکردنه وه و، له خوای گه وره بترسیت: ﴿أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ﴾ ﴿٤٣﴾ فَقَوْلَا لَهُ قَوْلًا لِّتَأْتِيَ لَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ طه: ٤٣-٤٤.

خۆشه ویستیش ﷺ ده فه رمویت: نه رم و نیانی له هر کاریکدا بیّت جوان و پازاوه ی ده کات، له هر کاریکیشدا لا بیریت ناشیرین و قیزه و نی ده کات.^۱

شاعیریش ده لیت:

وَجئُوبِنِي النَّصِيحَةَ فِي الْجَمَاعَةِ	تَعَمَّدَنِي بِنُحْجِكَ فِي انْفِرَادِي
مِنَ التَّوْبِيخِ لَا أَرْضَى اسْتِمَاعَهُ	فَإِنَّ النُّصْحَ بَيْنَ النَّاسِ نَوْعٌ
فَلَا تُجَزِّعْ إِذَا لَمْ تُغَطِّ طَاعَهُ	وَلَنْ خَالَفْتَنِي وَعَصَيْتَ قَوْلِي

به کورتی و به کوردی:

دور له خه لک و، دوو به دوو نامۆزگاریم بکه، چونکه نامۆزگاریی کردن له ناو خه لکدا جۆریکه له لۆمه و سه رزه نشت کردن، منیش هه ز به بیستنی ناکه م، نه گه ر سه ریچیت کردم و قسه ت شکاندم، ئیتیر گله یی له وه مه که به گویت ناکریت.

١- عن عائشة، زوج النبي صلى الله عليه وسلم، عن النبي صلى الله عليه وسلم، قال: "إن الرفق لا يكون في شيء إلا زانه، ولا ينزع من شيء إلا شانه" صحيح مسلم - كتاب البر والصلة والآداب - باب فضل الرفق.

نۆز گرنګه له کاتې گفتوګو له ګډل خه لکیدا بګه پښېن به دواى وشه
 پړه نګین و جوانه کاندې که ګه شبینې و نومېد و کامه رانې ده به خشنه
 دلۀ کان و، تنګ به غم و په ژاره هه لده چنن، زمانې کوردیش وه
 زمانه ده ولۀ مه نده کانی دیکه ی جیهان پړه له وشه ی جوان و پازاوه و
 پړه نګین، هه چنده نیمه وازمان له وشه جوانه کان هیناوه و، په نامان
 بو هه ندې وشه ی دیکه بر دوه که توند و تال و، دلۀ کان به
 پړه شبینې و نا نومېدې پړه ده که ن.

له زمانې عه ره پیدا هه ولدراوه له به کار هیټانې وشه دا واز له و
 وشانه بینن که ګه شبین و نومېد به خش نین، بویه له بری (أعمی،
 أصم، لدیغ، صحراء) کوږ، که پ، ګه ستر او، بیابان، ده لّین: (بصیر،
 سمیع، سلیم، مفازة) وات: بینر، بیسر، ساغ، جی پزگار بوون.
 به لام نیمه ی کورد هر ده لّین کوږ و نابینا، که پ، ګه ستر او،
 بیابان. ده بویه نیمه ش هه ولمان بدایه له بری نیم وشانه، چه ند
 وشه یه کی ګه شبینمان به کار هیټانیه. هه روه ها ده بینن له زمانې
 عه ره پیدا وشه ی (ممرض) به کارنا هیټن، به لکو ده لّین (مستشفی)،
 له مه ش جوانتر وشه ی (مشفی)ایه، که هه ندې ولّاتې عه ره بی به کاری
 دینن، چونکه یه که میان به واتای نه و جیګایه ی داواى شیفای لی
 ده کړی دی، به لام دووه میان به مانای جیګای شیفایه.

بەلام ئىمەي كورد ھەر دەلىل: خەستەخانە، يان نەخۆشخانە،
 كە مۆۋە بە بىستىنى ماندوو و خەستە دەبىت، بۆيە داوا دەكەم لەبرى
 خەستەخانە و نەخۆشخانە وشەي "چارەخانە" بەكاربەتتىن.
 بەكاربەتتىن وشەي ئومىدبەخش لە دەروونى خەلىدا نۆر
 كاريگەرى ئەرپى دەبىت، بەپېچەوانەي وشەي رەشپىن و تاريك بىن
 كە كاريگەرى نەرپى خۆي ھەيە.

پووداويك:

كەسىكى ناسراومان كەمىك ھەستى بە ناساغي و تىكچوونى بارى
 تەندروستى كرد، بەمەبەست ئەنجامدانى پشكىنى تەندروستى پووى
 كرده نۆرىنگەي پزىشكىك و چوار نھۆم بەپىي خۆي بەرەو نۆرىنگە
 سەرگەوت، بەبى ئەوئى ھەست بە ماندووبوون بىكات گەيشتە لاي
 دىكتور، دىكتورىش دواي ئەنجامدانى پشكىنى پىويست بۆي دەرگەوت
 كە تووشى نەخۆشپىيەكى كوشندە بوو، بۆيە بەبى پىچ و پەنا و،
 بەبى ئەوئى بىر لە كاريگەرى نەرپى گەياندنى ئەم ھەوالە ترسىنەرە
 لەسەر دل و دەروونى نەخۆش بىكاتەو بە نەخۆشەكەمانى راگەياند
 كە تووشى نەخۆشپىيەكى ترسناك بوو، بەلام ئەوئى جىي سەرنج و
 تىرپامانە تەنھا بە بىستىنى ئەم ھەوالە دالتەزىنە نەخۆشەكەمان لە پى
 كەوت و ھەردوو چۆكى وشك بوون و لە كار كەوتن و، كەوتنە زەوى

و، نه يتوانی هه ئسیتته وه و هه نگاوێك بنیت، بۆیه به (پاسکیلە کورسی) له قادرمه کانه وه هیتایانه خواره وه !!
 به ئن، به پیتی خۆی سه رکه وت، به لام به بیستنی وشه یه ک به
 عاره بانه هیتایانه خواره وه !! به لام دواى به دوا داچوون و نه نجامدانى
 چەند پشکنینیکی دیکه ده رکه وت که جه نابی دکتۆر به هه له دا چووه
 و، نه خوشه که مان نه خوشییه کی ئه وتۆی نه بووه، به لام، دواى
 چى؟! دواى له ده ستدانى هیتى ئه ژنۆی؟!

دوو چیرۆک:

چیرۆکی یه که م:

ده گێرنه وه ده لێن: پیاوێك
 خه وێكى بینیبوو، بۆ لێكدانه وه ی
 خه ونه که ی چووه لای که سیکی
 شاره زا، نه ویش پیتی وتبوو: هه موو

که سوکارت ده مرن و، کۆستت ده که ویت و، خۆت به ته نها
 ده میتیته وه، ئه م کابرایه ش به بیستنی ئه م لێكدانه وه یه زۆر دلته نگ
 و غه مبار بوو، له پێگادا (ابن سیرین) ی زانای گه وره و ناسراو و
 پسپۆری لێكدانه وه ی خه ونه کانى بینى و، خه وه که ی بۆ گێرپیه وه،

ئەویش فەرمووی: مژدە بێت، خۆی گەرە تەمەنت درێژ دەکات و،
 بە تەمەنترینی کە سوکارت دەبیت، کابرای دلتەنگ و غەمباریش بە
 بیستنی ئەم لێکدانە وەپە غەم لە دڵیدا نامینیت و، دلخۆش دەبێت، لە
 کاتیکیدا - جگە لە شیوازی دەربەرین - هیچ جیاوازییەکی لە نێوان
 هەردوو لێکدانە وەکەدا نەبوو.

چیرۆکی دووهم:

گالتە بە خەڵک بکەیت،

گالتەت پێ دەکرێت:

کە سێکی دەشتەکی، لە سەر

سفرە و خوانی پازاوەی یەکیک لە

سولتانەکاندا زۆر بە خێرای و

بە پەلە پارووی گەرە وە لە

گۆشتی مەر دەنا، سولتانیش لە کاتیکیدا بە نەرمی پارووی دەکرد، بە

زمانیکی گالتە ئامیز پووی تێکرد و وتی: ئەو بۆ بەزەییەکت

پیانایە تەو وەک ئەوێ دایکی قۆچی لێداییت؟!

دەشتەکیش لە وەلامدا پێی وت: ئەی جەنابت بۆ وا بەزەیییت

پیدا دیتەو، وەک ئەوێ دایکی شیری پیدا بێت؟!

23

وئستگهی بیست و سییه م

• ئاوینه مامه له گه‌ل پو‌اله‌ت ده‌کات، کاری به ده‌روون و ناوه‌وه و، ورده‌کاری نادیاره‌وه نییه.

ده‌بینین ئاوینه له هه‌سه‌نگاندندا کاری به ده‌روون و جیهانی شاراو‌ه و نادیار نییه، به‌لکو ته‌نها مامه‌له له‌گه‌ل پو‌اله‌ت و جیهانی ده‌ره‌وه و دیار ده‌کات و، که‌س به ده‌روون پیس نا‌وزه‌د ناکات. مرۆفی دانا‌ش -به هه‌مان شی‌وه- کاری به ده‌روون و ناخی مرۆفه‌کانی دیکه‌وه نییه، چونکه ناتوانیت بجیته ناو ده‌له‌کان و ئاگاداری ناو ده‌روونیان بێت.

مرۆفه‌کان له پو‌ژگاری دژواری ته‌مرۆماندا به چاوی خراپ سه‌یری به‌کتر ده‌که‌ن، هه‌ر کارێکی چاکیش ببینن، ده‌یه‌ها شرو‌فه و، لێ‌کدانه‌وه‌ی خراپی بۆ ده‌که‌ن!.

کاتیک که سیک ده بینن سه رقالی کاری خیره و، سه روهت و سامانی له تیژکردنی هه ژاران و، پۆشته کردنی پەش و پووتان و، به نازکردنی بی نازان و، ده سگرویی بی نه وایان و، دروستکردنی مزگهوت و فیژگه و چاره خانه و چندها کاری خیری دیکه خهرج دهکات، به زمانی دریژ و زاری پر له زاریان دهیده نه بهر هیژشی توانج و په خنه، به دهیه ها تۆمه تی جیا جیا و سهیر و سه مه ره تۆمه تباری ده کهن و، ناری

ده زپینن.

یه کیکیان ده لیت:

خوا ده زانییت، ئه و

سه روهت و سامانه ی له

کو یوه به ده ست هی ناوه و، چۆن

په یدای کردوه!

یه کیکێ تر: ئه گه ر بۆ خو فش

کردنه وه و شوهرهت په یدا کردن

نه بییت بۆ ئه و کارانه دهکات!! .

به م شیوه یه ده م له کاری خوا وهرده دن و، ناخ و دهروونی

خه لکی ده خویندنه وه!

ئوسامەى كوپى زەيد - پەزای خواى لى بىت - دەگىپتەوہ:
 جارېگيان له جەنگىدا پەلامارى كەسېكى دوژمنم دا بىكوژم، كاتىك
 شمشىرم لى بەرزكردەوہ شاىەتومانى مېنا و وتى: لا إله إلا الله، بەلام
 من كوشتم، دواتر هاتمە خزمەتى خوشەويست ﷺ و داستانى خۆم و
 ئەو كەسەم بۆ گىراپەوہ، بەلام خوشەويستم بىنى زۆر تووپە بوو و
 فەرمووى: وتى لا إله إلا الله و كوشتت؟! منيش وتم: ئەى
 پەيامبەرى خوا، لە ترسى شمشىرەكەى دەستم وتى لا إله إلا الله،
 خوشەويست ﷺ فەرمووى: ئەى بۆ دلت لەت نەكرد تا بزانيت لە ترسا
 وتوويه تى يان نا؟ لە پاشان خوشەويست ئەوەندە دووبارەى كردەوہ
 و سەرزەنشتى كردم تا ئاواتە خواز بووم ئەو پۆژە موسولمان
 بوومايه!.

١- عن أسامة بن زيد: قال: بعثنا رسول الله صلى الله عليه وسلم في سرية، فصبحنا
 الحرقات من جهينة، فأدركت رجلاً فقال: لا إله إلا الله، فطعنته فوق في نفسي من ذلك،
 فذكرته للنبي صلى الله عليه وسلم، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: " أقال لا إله
 إلا الله وقتلته ؟ " قال: قلت: يا رسول الله، إنما قالها خوفاً من السلاح، قال: " أفلا
 شققت عن قلبه حتى تعلم أقالها أم لا ؟ " فما زال يكررها علي حتى تمنيت أني أسلمت
 يومئذ، قال: فقال سعد: وأنا والله لا أقتل مسلماً حتى يقتله ذو البطين يعني أسامة،

24

وښتگه ی بیست و چواره م

• ټاویڼه به رتیل و دیاری و پاداشت له سهر کاره که ی وه رناگریټ..

ټاویڼه - وهك ناشکرایه - به رتیل ناخوا و، کاری به ده سولات و دینار و دؤلاره وه نییه، به لکو به دلسؤزیه وه کاری خو ی نه نجام دهدات، نه چاوی له گیرفانی پرې و، نه ترسی له هیزو و بازووی جه ندرمه و خوینمزانه .

قال: قال رجل: ألم يقل الله: وقتلوه حتى لا تكون فتنة ويكون الدين كله لله ؟ فقال سعد: قد قاتلنا حتى لا تكون فتنة، وأنت وأصحابك تريدون أن تقاتلوا حتى تكون فتنة. صحيح مسلم - كتاب الإيمان - باب تحريم قتل الكافر بعد أن قال: لا إله إلا الله.

گهر دراو و زړې و زيوې
 قاروون و، مولکي سوله يمان و،
 دهسه لاتي فيرعه ون و، دلې
 په قى بى به زه يى (حه جاج) و
 (ليـنـن) و (ستالين) و
 (مؤسؤلينى) و (ميتلر) و (کيم
 ئيل سؤنخ) ت هه بڼت، کاتيک

ده چي ته به رده م ناوښته، گهر بته وښت بېترسيښى و بېتوقښى، ياخود به
 خشل و زړې و زيو و فريوى بدهى و بيخه له تښى، يان زمانى پاستى
 گرى بدهى، بؤ نه وهى ناشيرينيت به جوان بنويښى و، بالاي کورنت
 چناري پيشان بدات، بؤت ملکه چ نايښت، نه به زه برو زه نگت
 ده توقيت و، نه به زړې و زيو ت ده خه له تښت.

مروفي پرواداريش د ادوره و، عه ودال و عاشقى به کسانيه، زولم
 هه تا له شهيتانيش ناکات !.

نه وه تا پيغه مبه رمان ﷺ دهر باره ي شهيتان به نه به وهوره يره
 ده فهرمويت: صدقك وهو كذوب.

واته: پاستى كرد له گه لتدا، هه رچه نده دروزنه.

25

وښتگه‌ی بیست و پینځهم

• ټاوینه چاوه‌پروانی سوپاس و ستایش و خه‌لاتی تو نیه

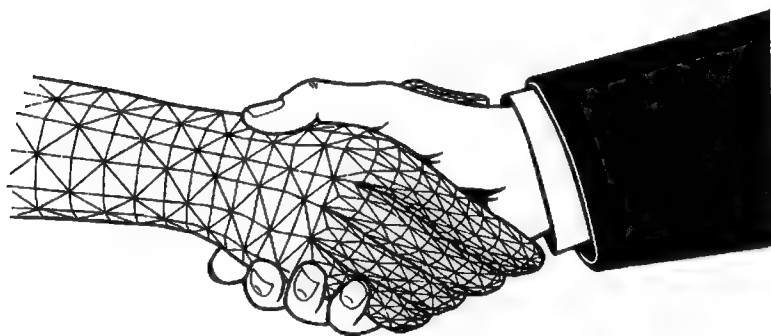
مروغی برودار کاتیک کاری خیر
ده‌کات و، چاوه‌پروانی سوپاس و ستایش
و خه‌لاتی خه‌لکی نییه، چونکه نه
مامه له‌گه‌ل‌ خوای گه‌ورده‌دا ده‌کات،
ته‌ن‌ها له‌به‌رختری نه‌و کاره‌کانی به
جوانترین شیوه نه‌نجام دده‌ات، بویه
چاوی ته‌ن‌ها له‌که‌ره‌م و پاداشت و
خه‌لاتی بی پایانی نه‌وه.

نه وه تا خوای گه وره به خوشه ویستمان ﷺ ده فهرمویت: ﴿قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ الأنعام: ۹۰.

نه ی محمه د، بل ی من هیچ پاداشتی کم له نیوه ناویت.
تیکړا پیغه مبه رانیش وه لای خاوه ن زور و زهنگ و ده سلات و
زالمانیان به م شیوه ده دایه وه: ﴿يَقُولُوا لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرُهُ إِلَّا
عَلَى الَّذِي فَطَرَنَاهُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ مود: ۵۱. نه ی گه لو، له به رانبه ر ناموژگاری
و دلسوزیم داوای مال و خه رجیتان لی ناکه م، پاداشتم ته نها لای خوای
گه وره یه.

خوای گه وره له وه سفی چاکان و دوستانی خویدا ده فهرمویت:
﴿وَيُطْعَمُونَ أَلْطَعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسَكِنَتَا وَيَتِمَّا وَأَسِيرًا﴾ ۸-۹. ته نها له بهر خوشه ویستی خوای گه وره،
به هه ژار و بی باوک و دیل، نان و خوړاک ده به خشن با لایان
خوشه ویستیش بیت، پیان ده لئین: بیگومان ته نها له بهر خوای گه وره
خواردنتان پیده به خشین و، نه پاداشتمان لیټان ده ویت، نه سوپاس.
مروژی راستگو و هاوړپی دلسوزیش -ئاوینه ئاسا- به زمانی
په یامبه ران و خوشه ویستان و یارانی خوا هاوار ده کات: نه پاداشتمان
لیټان ده ویت، نه سوپاس.

هاوړې پاسته قينه، هه ژار بڼت يان دهوله مه ند، دهسه لاتدار بڼت
 يان بڼ دهسه لات، به هڼز بڼت يان بڼ هڼز، ناموزگاري خوی دهکات
 و، سهيري پله وپايه و، دهسه لات و، هڼز و بازووت ناکات، چونکه
 دلسوزه و، به تهماع و مهبهستی دونيایيه وه نه بووه ته هاوړېت و،
 ناموزگاريه کانی ته نها له بهر په زامه ندي خوی بالادهست پېشکهش
 به جه نابتان دهکات.

به لام هاوړې دونيایي و دونيابه رست هه ميشه چاوی له گيرفانت
 يان شيوې چه ورت يان دهسه لاتته. هر کاتيک دهسه لاتت نه ما، يان
 گيرفانت خالی بوو، يان چه وری شيوت نه ما پشتت تی دهکات و،
 وازت لی دښتت.

پەندە شىعر:

تا شىوت چەورە، دېنە دەورت كەس
باوك بىي، برا، ئامۇزا فرەس
داخى داخانم، ھەتا گوندۇر بوو
قەوم و قىلەمان، لە دەورە زۆر بوو
بەلام ئەو كاتەي، گوندۇر بەسەرچوو
تەواوى قەوم و، قىلە بۆي دەرچوو
دۆستى بە راستى، كوا ئەم زەمانە
زۆرتىرىن پەفلىق، بو نان و خوانە
پوول ھاتە گۆپى، زۆر شەت دەگۆپى
تەنانەت دۆستى، گىيانىش دەدۆپى
پوولدار بە كەباب، مل ئەستور دەبى
بۆنەكەي بىي پوول، پىي ئەستور دەبى
ئەوەي پوولى پىي، پەيىن بوو سەرى
گەپا لە كەرى، ئالەكەي بەرى

26

وئستگه‌ی بیست و شه‌شه‌م

• ئاوینه نه گه‌وره‌ت
ده‌کات و، نه بچووک
ده‌کات ..

گه‌وره کردن و بچووک کردنى راستیه‌کان، دووره له کارى که‌سى
به‌وادار، چونکه که‌سى به‌وادار راستیه‌کان وه‌ک خۆیان — به‌ بئى زیاد و
که‌م، یا بچووک کردن و گه‌وره
کردن — پيشان ده‌دات.

به‌لام ده‌بينين، زۆرينه‌ى خه‌لك
له‌م خاڵه‌دا وێرانن، گهر که‌سێکیان
به‌ دل بێت، زیاد له‌ پێويست
گه‌وره‌ى ده‌که‌ن و، به‌ شان و بالايدا
مه‌لده‌ده‌ن و، چاکه‌کانى گه‌وره‌تر

ده‌که‌ن، گەر خراپه و کارى به‌د و گوناھیشی هه‌بیّت ده‌یشارنه‌وه،
گەر پێیان نه‌کرا بیشارنه‌وه، به‌هه‌له‌داوان هه‌ولّ ده‌ده‌ن بچووکى
بکه‌نه‌وه و، له‌به‌رچاوى خه‌لکى گوناھه‌کانى سووک بکه‌ن و، به
بچووکى پيشان به‌ده‌ن.

به‌لام، خوا نه‌خواسته که‌سیکیان به‌ دلّ نه‌بیّت، سووک و پساوى
ده‌که‌ن، گەر چاکه‌ی وه‌ک کۆی قه‌ندیلی هه‌بیّت پێى نازانن، یاخود
هه‌ولّ ده‌ده‌ن بچووکى بکه‌نه‌وه و، له‌ قیمة‌ت و به‌های که‌م بکه‌نه‌وه.
به‌ کورتى و به‌ کوردی: گەر بیانه‌وی، کێچێک به‌ گایه‌ک، یا گایه‌ک
به‌ کێچێک ده‌که‌ن.

زمانى زېرو هه‌جوه‌کانى شیخ پەزماڤان له‌ بیر نه‌چیت، که
هه‌رکاتێک ویستبیتی زه‌مى که‌سێک بکات که‌ولێ کردووه.
به‌لام موفتى پێنجوینی به‌لێن ده‌دات لاسایى جه‌نابى شیخ
نه‌کاته‌وه، بۆیه ده‌لێت:

ئه‌گەر شیعرێ بلێم و نه‌شرى که‌م، هه‌یچم له‌ که‌س ناوی

له‌ فیکرا په‌په‌وه‌ی مه‌رحوومى زاتى شیخ پەزما ناکه‌م

به پراستی ئه م چه مکه قیژه ونه ی زیاده پره ویی و که مته رخه میه له
لای شاعیران و ئه دهب دۆستان - به تاییه ت خزمه تکارانی کۆشک و،
دار و ده سته ی سولتانه کان - زیاتر به رجه سته ده بیّت.

له کاتی کدا شیعر له شعوره وه هاتووه و، ئه دهب له ئه دهبه وه
وه رگیراوه و، شیعر و ئه دهب هیما ی زهوق و شهوق و جوانی گهردون
و، هه سته کردنه به سهختی بژیو و، ناهه مواری و تالی ژیان.

ئه وه شیعر و ئه دهبه تام به ژیان ده دهن و، تالی ژیانته بۆ
شیرین ده کهن، خه مه کانت ده پره وینه وه و، جوانی گهردون به
جوانی وشه دهنه خشیّن.

گوئ له موختی پینجوینی بگره و، بزانه چۆن به شیعر تالی ژیان
شیرین ده کات و، ده لیت:

ئه گه رچی له حزه یه ک دهر د و، غه م و قه هه م به با ناده م
ئیلاهی زۆر شوکور، ئومیدی نانی من له شا ناکه م
له سایه ی زهحمه تی قاچ و، سهرو شان و دهس و ئه سته م
له بۆ کهس چا و له بهر نیم و، خه یالی پێی پیا ناکه م
له بهر تالی زه مانه و، شه ریه تی ئه شعاری شیرینم
هه تا ئه م دوو ته عامه م بێ، خه یالی شه کر و چا ناکه م!

شاعیر له وهسف و زه مکردندا ده بیئت ئه ده ب پیاړیزیت، نه له
پیاوه لانداندا زیاده پوهی بکات و، نه له شان و شکوی بهرام بهر که م
بکاته وه.

ماموستای هوزان و گه وره مان جه نابی ماموستا عه بدولکه ریمی
موده پرپیس (پرحمتهی خوی لئ بیئت) له شیعریکدا ده فهرمویت:

ئه ده ب وهسفیکه، هر بۆ مه رد ئه شی
نامه رد ئه ده بی، قهت لئ ناوه شی
دوور به له و که سه ی، له ئه ده ب دوور
مالی بی ئه ده ب، مالی بی نوور

ئه وه تا شاعیریکیان باسی دریزی لووتی که سیک ده کات و ده لئیت
ئه وه نده دریزه خاوه نه که ی له قودس له شاری فه له ستین نویژی
ده کرد، به لام لووتی له مه که به ده وری به ییدا ته وانی ده کرد.

لک أنف طویل	أنفت منه الأنوف
أنت في القدس تصلي	وهو في البيت يطوف

ده بینین شاعیره کان له پیاوه لاندان و وهسفی سولتانه کاندان و،
گه وره کردنی کاره کانی جه نابعلیان، ده که ونه گیزاوی درۆ کردنه وه.

به داخه وه، هر له دیر زه مانه وه به روبومی زمانی ئه ده ب و شیعر
له زۆر کاتدا ته نهها بۆ گیرانی سولتانه کان و، له به رژه وه ندی
دیکتاتۆره کاندایوه و، شاعیران زۆرجار له به رده م زالمندا چۆکیان
داداوه.

زۆر له شاعیران و ئه ده ب دۆستان له دیر زه مانه وه تا هه نووکه،
قه له م و زمانیان بۆ ستایش و پیاوه لدانى جه نابعالیان ته رخان
کردوه، و هه میسه گه وره یان کردوون و، به زیاتر له قه د و بالایان
شیعریان هۆنیوه ته وه.

گوئى له شاعیریکی وهك (ابن هانئى الأندلسي) بگه ره و، بزانه چۆن
وه سف و ستایشی (الخلیفة المعز لدين الله الفاطمي) ده کات:

ما شئت لا ما شاءت الأقدارُ	فاحكمْ فأنتَ الواحدُ القهارُ
وكأثمنا أنتَ النبيُّ محمدُ	وكأثمنا أنصاركُ الانصارُ
أنتَ الذي كانتَ تُبشِّرنا بهِ	في كُتُبها الأخبارُ والأخبارُ
هذا إمامُ المُتقينَ ومن بهِ	قد نُوخَ الطُغيانُ والكُفار
هذا الذي ترجى النجاةُ بحبهِ	وبه يحطُ الإصرُ والأوزار

له كۆتاییدا ده لێت:

جلتَ صفاؤكُ أن تُحدَّ بِمِقْوَلٍ	ما يصنعُ المِصْدَاقُ والمِكْثَار
والله خُصمُكَ بالقرانِ وفضله	واخجلتني ما تُبْلَغُ الأشعار

کورته یه کی واته ی هه ندیک له شیعره که :

نه وه ی تۆ ده ته ویّت ده بیّت، نه ک نه وه ی قه ده ر ده یه ویّت، ده ی
حوکم بکه چونکه تۆ ته نها و ده سه لاتدار و حاکمیت، ته نها تۆ به سه ر
هه مو شتیکیدا زالی.

هه ر ده لیّی تۆ موحه ممه د پیغه مبه ری، هه ر ده لیّی یاوه رانت
یاوه رانی نه ون.

ئه وه تۆی خواناس و شاره زایانی ئایینییه ئاسمانیییه کان له
په رتووکه ئاسمانیییه کاندایه مژده ی هاتنی تۆیان ده دا.

تاوه کو ده لیّت: سیفات هه کانت گه وره ترن له وه ی به قسه و گوشتار
دیاری بکریّن، که سی پاستگو و نۆر بلیّ ده توانن چی بلیّن له
وه سفتدا؟! له کاتیکیدا خوای گه وره قورئانی تایبه ت و ته رخا
کردوه بۆ وه سفی تۆ، خه جاله ت بم شیعره کان چیبیان پیّ ده کریّ و،
چۆن ده توانن بگه نه چ ئاستیکی وه سفی هه قیقه تی تۆ؟!

هه روه ها (ئه بو نه واسی) شاعیر له وه سفی (هاروونه په شید) دا
ده لیّت:

وَ اخْفَتَ اَهْلَ الشَّرِكِ حَتَّى اَنْهُ لَتَخَافُكَ النُّطْفُ الْتِي لَمْ تُخْلَقِ

ئەوئەندە بىي باوهر و موشرىكه كانت ترساندووہ تاوہ كو ئەو
دلۆپەي ھېشتا دوست نەبووہ لیت دەترسیت.

ياخود گوئى لە شاعىرىكى دىكه بگره چۆن بە شان و بالى (جمال
عبدالناصر) دا ھەلەدات و، دەلى:

بشرای، اِنْ صَلَاحَ الدِّينِ قَدْ عَادَا وَأَصْبَحَتْ هَذِهِ الْأَيَّامُ أَعْيَاداً
أَجْمَالاً، مَا لَكَ مِنْ بَيْنِ الْأَنَامِ أَحْ فِي الشَّرْقِ وَالْقَرْبِ مِمَّنْ يَنْطِقُ الضَّادَا
لَوْ كَانَ يُعْبَدُ مِنْ بَيْنِ الْأَنَامِ فَتَى كُنَّا لَشَخْصِكَ دُونَ النَّاسِ عُبادَا

پوخته ی واتای شیعره که :

مژده بێت سه لاهه ددين گه پايه وه، ئەم پۆژانه مان بوون به جهژن.
ئەي جه مال، له نيو مرقۇدا، نه له پۆژهه لات و، نه له پۆژئاوا،
نموونه ت نيه .

ئەگەر مرقۇتيك بپه رسترايه، ئيمه گشتمان ده بوينه بهنده ي
تو؟!

ياخود (شفیق الکمالی) که له شاعیری پژیمی گوپ به گوپ، لیی
ده گێر نه وه که له وه سفی (سه دام) دا وتبووی:

تبارک وجهک القدسی فینا کوجه الله ينضج بالجلال

پووی گەش و پیرۆزت هەروەك پووی خوا، گەوره و پیرۆز و بی
گەرده.

بەلام دواى چەند سال خزمەتکردنى صەدام، كێشەیهك دەكه‌وته
نیوانیانەوه، صەدام لێى توورپە دەبیّت و دەیکوژیت.

هەمیشە دارودەستە و، هەست نزم و بی بەها و ئەرزشەكان
تاغوت و دیکتاتۆر دروست دەکن، هەر ئەوان سولتانه‌كان گومرا یا
گومراتر دەکن و، تووشی هەله و گرفتیان دەکن.

خۆشه‌ویست ﷺ ئاگاداران دەکاته‌وه که کەسى دووپووی زمان
لووس و زانا له گشت کەسیک مەترسیدارتەر.^۱

له جێیه‌كى تردا خۆشه‌ویست ﷺ دەفه‌رمویت: گەوره‌ترین
شەهید هەمزەیه، له‌گەڵ کەسیک بجێته‌ لای حاکمی زالم و،
ئامۆزگاریی بکات و له‌ هەق ئاگاداری بکاته‌وه و، حاکمیش بیکوژیت.^۲

۱- عن عمران بن حصین رضي الله عنهما -مرفوعاً-: "إن أخوف ما أخاف عليكم
بعدي: منافق عليم اللسان . رواه أحمد، والطبراني في الكبير.

۲- قال صلى الله عليه وسلم: " أفضل الشهداء حمزة ورجل قام إلى إمام جائر فأمره
ونهاه فقتله " . أخرجه الحاكم وصححه .

تزاریهك: خوابه دورمان بخته وه له پیاوه لدان و سوکایه تی پی
 کردن و زمانی زیر و پیسی شاعیره زمان پیسه کان.
 تیبینی: بزانه نه و که سه ی به شان و بالتدا ده لیت و، له وه ی
 زیاتر که شایسته ی مه دخت ده کات، نه گهری نه وه ی ژوره به
 په وشتیکی خراب که له تۆدا نییه تۆمه تبار و زه مت بکات.

ئاوینه بچووکت ناکاته وه:

بچوک کردنه وه ی پاله وانیک بۆ فس فس پاله وان

پۆژنامه ی
 (تشانیا دیلی) که
 له (هۆنگ کۆنگ)
 ده رده چـیت
 مه والی نه وه ی
 بلاوکرده وه که
 چه ند کۆگابه کی
 جلویه رگ له

ولاتی چین، بۆ چه واشه کردنی خانمه کپیاره کان هه لساون به
 به کارهیتانی جوړه ئاوینه یه کی قوولی هه ست پی نه کراو که بۆ
 فریودانی خانمه قه له وه کان به کاردیت، چونکه له کاتی له به رکردنی

جۆره مۆدىلىكى جلۇبەرگى ژنان گەر له ئاۋىتەكاندا سەيرى خۇيان
بىكەن خۇيان به لاواز دىتە بهرچاۋ.

ئەم نەمۇنەيە - بەپاستى - نەمۇنەى زۆر له مەۋقى سەردەم و
ئەمۇمانە، بەتايىت له بوۋى جىاۋازى ئاستى كۆمەلەيتى، يا
پۆشنىرىى و زانستى، يا ئاستى ئابوۋرى و دارايى و... ھتە، يا
كاتىك له پېرىكا دەبنە كوپىك و، له ھەژارى دەرياز دەبن و دەبنە
سەرمایەدار و خاۋەن زىپ، يا پۆستىك وەردەگرن و دەبنە خاۋەن
زۆر، ئىتر خۇيان لىدەگۈپى و بە چاۋىكى نزم سەيرى دەۋرۋەريان

دەكەن، بۆيە كاتىك
ھاۋپىيەكى دىرىنيان
دەبىنن لەبرى ئەۋەى -
ھەروەك جارار و
زىاتر - پېزىان لىبىگرن
و، بە چاۋى جارار
سەيرىان بىكەن، دەبىنن
بە زمانى گالتە و چاۋى
سۈك پىشۋازىيان لى
دەكەن و، پابردۋى

خویان پشتگوئی ده‌خه‌ن و، وه‌ك شه‌وه‌ی قه‌ت هه‌ژاری و نه‌دارییان
 نه‌دیتبیت، یاخود قه‌ت نان و دۆیه‌کیان به‌یه‌که‌وه نه‌خواردبیت!!
 په‌ندیکی جوان: کورسی که‌س ناگۆریت، به‌لکو هه‌قیقه‌تی
 که‌سه‌کان ده‌رده‌خات.

که‌وره کردنی پشیل‌یه‌ك و، به‌شیر کردنی

27

ویستگهی بیست و هه و ته م

• ئاوینه وهلامی جنیو و
قسهی ناشیرینت
ناداته وه .

ئاوینه نه جنیو فروشه و، نه وهلامی

جنیوه کانت ده داته وه .

که زمانیشی لی دهریئیت، ده بینیت

له واقیعدا زمان له خۆت دهر دینیت؟!

که رتقی لی بکهیت،

ده بینیت تف له خۆت

ده کهیت.

مرۆڤى بېروادارېش وايه، نه جنيو ديدات و، نه وه لامي
جنيوه كانت ديداتوه.

مرۆڤى بېروادار وهك ئاسمان و خور وايه، گهر تفيشى تى كى
تفهكه دهگه پټه وه سهر ناوچاوانى خوت!

كه سيك جنيوى به يه كيك له خواناساندا و، خواناسيش لاي لى
كرده وه و، پيى وت: دهفتري كرده وهى خوته، به چى پېرى
دهكه يته وه پېرى بكه ره وه!.

توش نهى جوانترين و پزدارترين دروستكراوى خواى گهره،
نه گهر كه سيك بهر جنيوى دايست و هه زار قسهى ناشياوى پى وتى،
خوت تووپه مه كه و، ئارامى خوت له دهست مه ده.

به هيچ شيوه يهك بير له توله و، بهرام بهر بونه وهى جنيو به جنيو
مه كه ره وه، چونكه:

✓ لاوازه كان: توله دهكه نه وه.

✓ به هيژه كان: لتيبوردهن.

✓ مهردان و عاريفان: هه ميشه جنيودانى خهلكى، پشنگوئى
دهخن و، بېرى لى ناكه نه وه.

لە عارفیکیان پرسی: بۆ تۆلە لە و کەسانە ناکەیتەو کە لەگەڵتدا خراپن و، بەر جێت دەدەن؟! بە زەردەخەنە یەكەو فەرمووی: ئەگەر گوێدرێژێك جووتە یەكت لێدا، جووتە ی لێ دەدەیتەو؟! .

هەمان پرسیاران لە عارفیکی دیکە کرد، ئەویش لە وەلامدا پێی فەرموون: ئایا بە حیکمەت و دانایی دەزانن هەرسەگێگ لێت بوەپێ و قەپت لێ بگرێ، تۆش لێی بوەپیت و، قەپی لێ بگریت!! .

حیکمەتیکی زیڕین:

لوتکە ی ئازایەتی ئەو یە، لەکاتی کدا گالەت پێ بکەن و قسەت پێ بلێن، ددان بە جەرگی خۆتدا بنییت و، بێدەنگ بیت، چونکە خۆت هەم ئەوان و هەم خۆیشت دەناسیت.

بەلام گەر ئاوێنە بشکێنیت بەرگری دەکات و، ئەگەری ئەو هەیه بریندارت بکات.

گەر برینداریشت نەکات لە دڵیدا ناشیرین دەبیت، بۆیە بە ناشیرینی و شیواویی خۆت تیایدا دەبینیتەو.

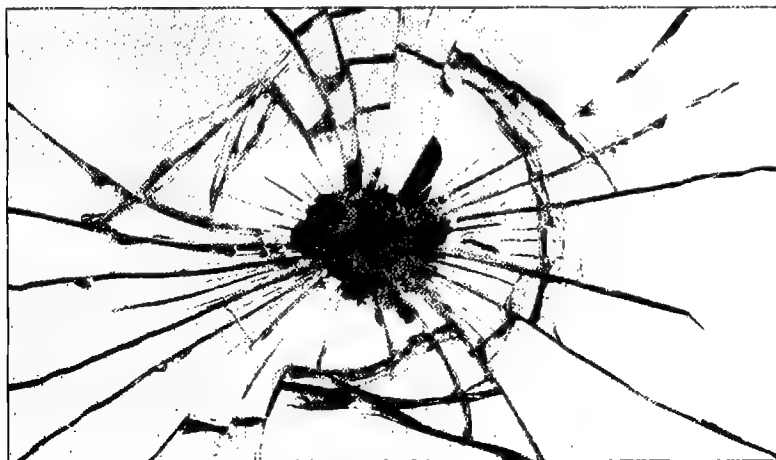
سەرەداویك:

ئاوێنە مەشکێنە، چونکە ئەگەر شکا لەلایەکەو وێنە ی خۆت دەشتوینیت و، لەلایەکی دیکەو کەسێکی دڵسۆز و هاوڕێت لە دەست

دهدیت و، بییهش له پاوژکاری و پەند و ناموژگارییهکانی ده‌بیت
 و، له‌لایه‌کی سییه‌مه‌وه که شکا ئه‌سته‌مه وهك خۆی لی‌بیته‌وه.
 تۆش برای شیرین و خوشکی پێزدارم: دلی کهس - به‌تایبه‌ت
 دۆستان و نزیکانت - مه‌په‌نجینه، چونکه که دل په‌نجا ئه‌سته‌مه وهك
 خۆی لی‌بیته‌وه.

به پێچه‌وانه‌ی ئاوینه‌وه شیخ په‌زا ده‌لی:
 ئه‌گه‌ر حه‌مه‌ بکه‌ی، مه‌دحت ده‌که‌م من
 جه‌زای قه‌ولی درۆ، با هه‌ر درۆ بی

وینه‌ی شکاندنی ئاوینه‌که‌ت:

28

وښتگه ی بیست و هه شتم

• ټاوینه دادپه روه ره و، بڼ جیاوازی حوکم دهدات.

ټاوینه دادپه روه ره، بویه به بڼ جیاوازی حوکمی خوی دهدات و،
به یه ک چاوسه یری گشت دهکات، گشت مروفه کان له به رامبه ریدا

یه کسانن، جیاوازی نییه
له نیوان پدهش و سپی،
دهوله مند و هه ژار، وه زیر
و گزیر، نیر و می، کورد
و عه رب، بپوادار و بڼ
بپوا.

جوانیی گشتیان پیشان ددهات.

له ناشیرینیش ئاگاداریان دهکاتهوه.

به دۆی خووشی هیچ کهسیک، نالی ترشه و، به دۆی ترشیان نالی

خۆشه، ترش لای هه ر ترشه و، خووشیش لای هه ر خۆشه !!

خۆشه ویستیش ﷺ دهفرمویت:

هۆ خه لکینه، پهروه ردگارتان یه که، باوکتان یه که، نه عه ر به

زیادی به سه ر ناعه ر به دا هه یه و، نه ناعه ر به به سه ر عه ر به دا، وه نه

سوور به سه ر په شدا و، نه په ش به سه ر سپیدا، جگه ته قوا و له خوا

ترسان نه بیت، کێ زیاتر له خوا ترسه نه وه باشتره.^۱

۱- مسند أحمد بن حنبل - مسند الأنصار، حدیث رجل من أصحاب النبي صلى الله عليه وسلم: عن أبي نضرة، حدثني من سمع خطبة رسول الله صلى الله عليه وسلم في وسط أيام التشريق فقال: " يا أيها الناس، ألا إن ربكم واحد، وإن أباكم واحد، ألا لا فضل لعربي على عجمي، ولا لعجمي على عربي، ولا أحمر على أسود، ولا أسود على أحمر، إلا بالتقوى أبلغت"، قالوا: بلغ رسول الله، ثم قال: " أي يوم هذا؟"، قالوا: يوم حرام، ثم قال: " أي شهر هذا؟"، قالوا: شهر حرام، قال: ثم قال: " أي بلد هذا؟"، قالوا: بلد حرام، قال: " فإن الله قد حرم بينكم مءاكم وأموالكم " قال: ولا أدري قال: أو أراضكم، أم لا كحرمة يومكم هذا، في شهركم هذا، في بلدكم هذا أبلغت"، قالوا: بلغ رسول الله، قال: " ليببلغ الشاهد الغائب ".

هاورپى ئاويىنە ئاسا ۋەك ھەتاۋە، ۋەك ئاۋە، ۋەك ئۆكسجىنە .
سوود و قازانجى بۆ گىشت بوونەۋەرە، بە مړۆۋ و گياندار و بى
گيانەۋە .

قەت نەمان بېستوۋە و نايىشى بېسىن، ھەتاۋ يا ئاۋ يا ئۆكسجىن،
سوود و قازانجىيان تەنھا بۆ كەسىك، يا چىنىك، يا مىللەتېك، يا ئايىن
و ئايىنزاىەك قۇرخ بكن.

نەبىستراۋە و نايىشېسىرېت، خۇر لەكاتى ھەئاھانئىدا پووبكاتە
مړۆۋەكان و پېيان بلېت:

ئەى خەلگىنە، مەن تەنھا بۆ بېوادار، يا بۆ دەۋلەمەند، يا بۆ كورد
يا عەرەب يا تۈرك يا ئىنگلىزى، يا بۆ پىاۋان دروستكراۋم و، جگە
لەۋان سوود بە كەس ناگەيەنم!

ھەرۋەھا ئاۋ و ئۆكسجىنىش!

مړۆۋى بېوادارىش بەھەمان شىۋە بە يەكسانىي و بى جىاۋازى
سوودى بۆ گىشت بوونەۋەر دەبېت، پى بە پى خۇشەۋىستمان پوۋ لە
گىشت بوونەۋەر دەكەين و، قازانجىيان پى دەبەخشىن!

ئەۋە كەسە لاۋازەكانن لەكاتى سوود گەياندندا پىرسىارى پەگەز و
شوناس و مىللەت و ئايىن و.. ھتە دەپرسن! تەنھا سوود بە ھاۋبىر و
ئايدۆلۇزىا و نەتەۋە و پەگەزى خۇيان دەگەيەنن، چاۋيان تەنھا

دەسەلاتدار و دەلەمەند و گیرفان پر و گیرفان پرەکان دەبینیت!
 گوئیان تەنھا قسەى دەسەلاتداران دەبیست، زاریان تەنھا سوپاسى
 زلھیزان، یان هاویر و هاوشیۆەى خۆیان دەکات.

هەزاریش ملی دەشکا، بۆ هەزارە، نەداریش قولى دەپرا بۆ
 نەدارە! عەرەبیش لە میژە وتیانە: (الدراهم مراهم)، واتە: درەم
 مەلەمە!

حەسەنى بەصرى کاتیک دەبینى چەند جەندرمەيەك پەلى
 دزىکیان گرتوو و بەرەو باچاوەشى دەبەن فەرمووی: سەیرە! دزی
 شەو دەگرن و، بەرەو دزی پۆشی دەبەن!!

لە زەمەنى خۆشەویستدا ﷺ ئافرەتیک دزی لى ئاشکرا بوو، بەلام
 چونکە ئافرەتیکى چینی وەجاخزادە و دەلەمەند و خاوەن هۆزیکى
 ناودارى وەك بەنى مەخزوم بوو، قورەیشییەکان پێیان ناخۆش بوو
 سزا بدریت، بۆیە چوونە لای خۆشەویستى کوپى خۆشەویست،
 ئوسامەى کوپى زەید -پەزای خوای لى بیست-، بۆ ئەوەى لای
 پیغەمبەرى ئازیز ﷺ تکای بۆ بکات و، سزا نەدریت، ئازیزمان ﷺ بەم
 کارە زۆر توورە بوو و، فەرمووی: ئەوەى گەلانى پێش ئیۆەى لەناو
 برد ئەوە بوو، گەر کەسێکى ناودار و وەجاخزادە دزی بکردایە
 کاریان نەدەبوو بەسەریۆە، بەلام گەر کەسێکى هەزار و لاواز دزی

بكردايه سزايان ده‌دا، سویند به‌خوا گهر فاتیمه‌ی كچی محمه‌د دزی
بكات ده‌ستی ده‌پریم.^۱

دیالوکی قانع و فلس:

قانع:

ئهی فلس وه‌للا له‌ داك و، باب و باپیر چاتری
تۆ له‌ دووسه‌د خزم و خویش و، شیخ و ده‌سگیر چاتری
مه‌ی به‌ قوریانی زپه‌ت یم، پۆژی سه‌ودا و مامه‌له‌
تۆ له‌ شیر و خه‌نجه‌رو، بپنه‌و گه‌لی ئازاتری
وابزانم بی‌ نه‌ده‌ب نابم، نه‌گه‌ر نه‌مړۆ بلییم
تۆ له‌ لوقمان و نه‌ره‌ستۆ، عالم و داناتری

۱- صحیح البخاری - کتاب أحادیث الأنبياء، باب حدیث الغار: عن عروة، عن عائشة رضي الله عنها، أن قريشا أهمهم شأن المرأة المخزومية التي سرقت، فقالوا: ومن يكلم فيها رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ فقالوا: ومن يجترئ عليه إلا أسامة بن زيد، حب رسول الله صلى الله عليه وسلم فكلّمه أسامة، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "أتشفع في حد من حدود الله، ثم قام فاختطب، ثم قال: إنما أهلك الذين قبلكم، أنهم كانوا إذا سرق فيهم الشريف تركوه، وإذا سرق فيهم الضعيف أقاموا عليه الحد، وإيم الله لو أن فاطمة بنت محمد سرقت لقطعت يدها".

من به چاوی خۆم ئه بێنم، که متیارت کرد به شیر
 بهینی بهینه لالا له خواجه و، فهیله سوف وریاتری
 چهن زه به لاه و قورمساخ و، ته پراحت کرد به پیاو
 جا که وابوو تو له خویندن، چاترو بالاتری
 کلکی کهر بهرز که یته وه، ئه یکه ی به پیشهنگی قه تار
 ئافهرین بو تو فلس، بی شک له من داناتری

وه لامي فلس:

قانعاً، گشت کهس ئه زانی، تو کزۆله و سه رکزی
 تو له گشت کهس بی فلوس و، بی دەس و پيسواتری
 کاکه ئانه و مامه درهه م، کۆمه کم بن بیمه لات
 تو له جه م جه متر، له دارا بی خه م و داراتری
 ئیسته کانی چۆن جه نابی من له تو دوورم ته واو
 تو له پړیوی گه پ خراپتر، لات و بی عه نواتری
 خوا نه خواسته ده فعه یی، نه قشم ببینی تو به خه و
 جا نه زانم چۆن له گشت کهس، هار و بی مه عناتری

دوو شیعرى عه ره بى:

یه که م:

إن الفنى إذا تكلم بالخطأ قالوا أصبتَ وصدقوا ما قالوا
وإذا الفقيرُ أصاب قالوا كلهم: أخطأتَ يا هذا، وقلت ضللاً
إن الدراهم في الأماكن كلها تكسو الرجال مهابةً وجمالاً
فهى اللسانُ لمن أراد فصاحةً وهى السلاحُ لمن أراد قتالاً

دووه م:

يمشي الفقير وكل شيء ضده والناس تغلق دونه أبوابها
وتراه ممقوتاً وليس بمذنب يرى العداوة لا يرى أسبابها
حتى الكلاب إذا رأت ذا غنية أصغت إليه وحركت أذنانها
وإذا رأت يوماً فقيراً ماشياً نبحت عليه وكشرت أنيابها

نمونه یه کی واقعی:

پرۆسه ی فره ژنیی شهرعی خودایه و، که س ناتوانیت پښگری
لیکات، به لام درگای نم پرۆسه یه هه میسه و بۆ هه موو که سیک والا
نییه، به لگو مه رچی خوی هه یه، مه رچی دادپه روه ریش له سه رووی
گشت مه رچه کانی دیکه وه یه، له گه لّ نه وه شدا ده بینن هه ندیک له و
که سانه ی هانا بۆ فره ژنی ده به ن، به پښی شهرعی په روه ردگار
ناجو لینه وه و، له مامه له کردنیان له گه لّ هه ردوو هاوسه ره کانیا ندا

دادپه‌روه‌ری و یه‌کسانیی په‌چاو‌ناکه‌ن، به‌لکو‌هاوسه‌ری دووهم
 هه‌میشه‌له‌پیشه‌وه‌یه‌و، ده‌کریته‌ده‌مراستی هه‌ردوو‌خیزان‌و،
 پیاوی‌ترسئۆک‌له‌به‌رده‌م‌ژنی‌دووهم‌و، ژالم‌له‌به‌رانبه‌ر‌ژنی‌یه‌که‌مدا،
 له‌به‌رده‌م‌ژنی‌دووهم‌دا‌ده‌بیته‌گوپ‌پایه‌لیکی‌بی‌کیشه‌و‌په‌خنه‌و،
 جگه‌: به‌لئ‌چاوه‌که‌م، به‌لئ‌قوربان، چیت‌فه‌رموو‌دله‌که‌م، به‌سه‌ر
 چاو‌و‌به‌سه‌ر‌سه‌ر‌و‌پۆحه‌که‌م‌نه‌بیته‌هیچ‌زمانیکی‌دیکه‌ی‌نییه‌.

به‌لام‌له‌گه‌ل‌خیزانی‌یه‌که‌مدا‌خۆی‌لیده‌بیته‌پاله‌وان‌و، ده‌می

شپ‌ده‌کریته‌وه‌و، سه‌ری‌زێرابی‌بۆگه‌نی

له‌سه‌ر‌زاری‌پ‌له‌ژاری‌لاده‌دات‌و، ته‌نها

به‌وشه‌ی‌زیر‌و‌جنیودان‌و‌بۆله

بۆل‌و‌ئازار‌و‌ئه‌شکه‌نجه‌دان

له‌گه‌لیدا‌کات‌ده‌باته‌سه‌ر.

29

وئستگهی بیست و نۆیه م

• ئاویڤنه؛ هەر کەس داوای
هەڵسەنگاندنی لى بکات
هەلى دەسەنگيڤيٲ.

هەر وهك چۆن ئاويڤنه
كارى به پيشه و په گهزو
ئاستى برژيويى خهلكى و
دهوله مەندى و ههژارى و هۆز
ونه ته وه و زمان و جوانى و
ناشيريى خهلكيه وه نيبه و،

هەر کەس داوای ئامۆژگارى و هەڵسەنگاندنی لى بکات به خيلى و
پژدى له گه لدا ناکات و، ئامۆژگارى و هەڵسەنگاندنی خۆى پيشکەش
دهکات، کەسى دلسۆز و به ئەمه کيش به هه مان شيوه خزمەت و
ئامۆژگارى و هەڵسەنگاندنی خۆى پيشکەش به خهلكى دهکات.

كەسى ئاۋىنە ئاسا ۋەك پزىشكىكى دىسۆز ۋە دەستپاك ۋە پابەند بە سۈيىندەى لە ئاھەنگى دەرچوونىدا خواردوويەتى چۆن بە بى جىاۋازى ھەر نەخۇشېك بېۋاتە لای ۋە كارى پىۋىستى بۆ ئەنجام دەدات ۋە، بە بى درىقى ھەۋلى دۆزىنەۋەى نەخۇشىى ۋە، بىر لە پىگا چارە ۋە، دىارى كىردى دەرمىنى پىۋىست ۋە شىاۋ دەكاتەۋە، بە بى ئەۋەى بىر لە پىشەۋ پەگەز ۋە دەۋلە مەندىى ۋە ھەژارىى ۋە ھۆز ۋە نەتەۋە ۋە زمان ۋە جوانىى ۋە ناشىرىنى نەخۇشەكانى بكاتەۋە، بە لكو پزىشكى مرقۇ دۆست ھەمان خىزمەت پىشكەش بە دۆزىنەكانىشى دەكات، لەكاتى چارەسەركىردى دۆزىنەكانى بىر لە پابردووى قىزەۋن ۋە پىر لە ئاخ ۋە ئۆف ۋە زولمىيان ناكاتەۋە، بە لكو ۋەك مرقۇ مامەلەيان لەگەل دەكات.

پالەۋانى ناۋدارى جىھانىى بە پەچەلەك كورد (سەلاھەددىنى ئەيۋبى) لە مەيدانى جەنگدا دەبىستىت سەركىردەى سەرسەختى خاچ پەرسەكان (رىتشارد) ناسراۋ بە دلى شىر نەخۇشە، بۆيە پزىشكى تايىبەتى خۇى بۆ دەنىرىت ۋە، چارەى دەكات!! خۇشەۋىستىش ﷺ كاتىك دەبىستىت خەلگى مەككە پوۋىيەپوۋى ۋە شىكەسالىى ۋە قات ۋە قىپى دەبنەۋە، لە شارى مەدىنەى پىرۆزەۋە كارۋانى يارمەتتىيان بۆ دەنىرىت، لە كاتىكدا ئەۋ خەلگە ھەمان ئەۋ خەلگەن كە خۇى ۋە يارۋىاۋەرانىيان شار بە دەركىردون ۋە، ئازار ۋە ئەشكەنجەيان داۋن!!

30

وېستگه‌ی سیه‌م

• ئاویڼه کهس ناتوانی کاری تی بکات

ئاویڼه: نه به پاره و پوول و ته‌ماع خستنه بهر و پله‌وپایه
ده‌خه‌له‌تیت و، نه به توپ و ته‌یاره و، کۆت و زنجیر و، ترس و
توقاندن ده‌ترسینریت، بۆیه هیچ هیژک ناتوانیت کاری تی بکات.
مرؤفی بروداریش به‌همان شیوه، جگه پره‌زامه‌ندیی پره‌وردگار
هیچ مه‌به‌ستیکی نییه و، چاک ده‌زانیت کهس توانای خه‌لات کردن و
پۆزیی زیادکردنی نییه گهر پره‌وردگار پازی نه‌بیئت.
مه‌روه‌ها کهس توانای سزادان و کوشتن و برین و که‌مکردنی
پۆزیی نییه گهر پره‌وردگار بریاری له‌سهر نه‌دابیئت.
مرؤفی برودار دل‌نیا‌یه که پاره چلکی دونیا‌یه و، مه‌رج نییه مۆی
کامه‌رانیی بیئت.

جارى ۋاھىيە دۇنيا بۇدە ھۆكۈرى نەگبەتتى و نەھامەتتى و سەر ئىشە و دەردەسەرىي.

ھەژارېش بوودە ھۆكۈرى پزگارېوون لە شەر و ئاژاۋە و نەھامەتتى.

دۇنيا لای مۇۋى بېۋادار ۋەك ھۆكۈرىك بۇ بەدەستەينانى چاكە و خېركردن و پەزامەندىي پەرۋەردگار سەير دەكرېت، بۇيە بۇ بەدەستەينانى ھەۋلى خۇى دەدات، بەلام نايەلېت لە دلىدا ھىلانەى خۇى بكات، بەلكو تەنھا لە دەستىدا دايدەنېت.

ھەر شتېكىش تەنھا لە دەستدا بوو، لە دلدا جېئ نەبېتەۋە بە ھېچ شىۋەيەك ناتوانېت كاريگەرى لەسەر دل ھەبېت.

مالى دۇنيا:

• بە مالى دۇنيا پەرتووك دەكرېت و پەرتوكانەى گەۋرە بونيات دەنېت... بەلام زانست و مەعرفە ناكېت.

• چارەخانە دروست دەكەيت، بەلام نابېتە پزېشك و، چارەى نەخۇشت پىئ ناكېت.

• بۇ بەدەستەينانى مالى دۇنيا تەمەنى جوانىي و لاوىى خۇت لە دەست دەدەيت، بەلام ناتوانېت چركەيەك، يا مىلى چركەيەك، يا

ئاتقۇچىركەيەك، يا ئىمتىقچىركەيەك و كەمتر لەوەش تەمەنت زىياد
بەكەيت، يا تەمەنى لاويت بگەپئىتەوۋە.

● بۇ بە دەستەپئاننى مالى دۇنيا تەندروستىيى و لەش ساغى خۇت
لە دەست دەدەيت، بەلام گشت مولكى دۇنيا تەندروستىت پىئ
نابەخشىتەوۋە.

داستانى شىخى شازلى:

كەبرايەكى ھەژار شىخ ئەبولھەسەنى شازلى - پەھمەتى خۇاى لى
بىت - دەبىنىت، بەلام چۆن بىننىك! بە جلوبەرگىكى جوان و
بۆنىكى خۇشەوۋە، بۆيە بەلایەوۋە سەير دەبىت چۆن مۇقى پىاوپاك و
نەزىكى پەروەرگار جلى جوان لەبەر بىكات و بۆنى خۇش لە خۇى
بىدات، ئەمەش دەبىتە ھۆكارى ئەوۋى بە زمانىكى زىرەوۋە پەخنە لە
شىخى شازلى بگىت، ئەویش لە وەلامدا پىئ دەلەت: (يا ھذا، ثىابى
تقول: الحمد لله، وثيابك تقول: أعطوني مما اعطاكم الله).

جلوبەرگى من ھاوار دەكات و دەلى: سوپاس بۇ خوا، بەلام
جلوبەرگى جەنابتان ھاوار دەكات: خەلگىنە، لەوۋى خوا پىئ
بەخشىون پىم بىبەخشن.

حیکایه‌ت:

هه‌بوو نه‌بوو، پاشایه‌ک هه‌بوو، له بری نه‌وه‌ی دلّی به شانشین و مه‌مله‌که‌ته بئ کیشه و گرفته‌که‌ی خوش بیّت، هه‌میشه به دلته‌نگی و غه‌مباری ده‌بینرا، سه‌رله‌به‌یانییه‌ک به ده‌نگی زولال و گۆرانی باغه‌وانی هه‌ژار به ئاگا هات و، له په‌تجهره‌ی ژووره‌که‌یه‌وه ته‌ماشای مام باغه‌وانی کرد، بیینی هه‌موو گیانی خۆشیی و زه‌رده‌خه‌نه و پیکه‌نینی لّی ده‌باریّت، سه‌ری له کاری مام جوتیاری باخه‌وان سوپما، به‌وه‌ژاری و نه‌داریه‌وه چۆن ده‌توانیّت دلّی خوش بیّت و پیکه‌نیّت و گۆرانی بچرینیّت؟!

بۆیه کابرای باخه‌وانی بانگکرد و، له نه‌ینی ئه‌و دلخۆشییه‌ی پرسی، مامی باغه‌وان له وه‌لامدا وتی: من بابایه‌کی هه‌ژارم و خاوه‌نی خیزانیکی هه‌وت سه‌ر کلفه‌تیم، له دوو ژووردا جیی خۆمان کردووه‌ته‌وه، به‌لام لای جه‌نابتان ئیشی خۆم ده‌که‌م و، ئه‌وه‌نده‌م ده‌سده‌که‌ویّت به‌شی بژۆویی خۆم و خیزانه هه‌ژاره‌که‌م بکات، هه‌ر ئه‌وه‌نده نانیکی په‌ق له‌سه‌ر سفره‌که‌ماندا هه‌بیّت پئی بژین و نه‌مرین، ده‌بیّت به‌خته‌وه‌ر بین و شوکری په‌روه‌ردگار بکه‌ین، ئیمه هه‌ولّی خۆمان ده‌ده‌ین و کار ده‌که‌ین، به‌لام په‌روه‌ردگار چه‌ندی بۆ نووسیبین پئی پازین و، شوکری ده‌که‌ین.

جه‌نابی پاشا زیاتر له کاری باخه‌وان سوڤما و، جه‌نابی وه‌زیری بانگ کرد و ماحه‌رای باغه‌وانی بۆ گێڤایه‌وه، وه‌زیری دانا داوای له پاشا کرد ئه‌گه‌ر ده‌یه‌وێت نه‌هێنی ئه‌م دڵخۆشیه‌ بزانێت با نه‌وه‌د و نو (٩٩) لیره زیڤ بخته ناو کیسێکه‌وه و له‌سه‌ر ڤێگای باخه‌وان دایبێنی و، که‌سیکیش به‌ نه‌هێنی چاودێری بکات.

مامی باخه‌وان کاتی‌ک کیسه‌که‌ی دۆزیه‌وه له‌ خۆشیدا زه‌وی نه‌یده‌گرته‌ خۆی، به‌خێرای به‌ره‌و مال گه‌ڤایه‌وه و، هه‌والی خۆشی دۆزینه‌وه‌ی کیسه‌ی زێڤی به‌ خێزانه‌که‌ی ڤاگه‌یاند و، دلی ئه‌وانیشی خۆشکرد.

کاتی‌ک خه‌ویان لی که‌وت، به‌ نه‌هێنی کیسه‌ ڤاره‌ی له‌ ژێر سه‌ری خۆیدا ده‌ره‌مێنا و، له‌ سوچێکدا ده‌ستی به‌ ژماردنی سکه‌ زێڤه‌کان کرد، به‌لام ئه‌وه‌ی جێی تێڤامان و ڤرسیار بوو ئه‌وه‌ بوو ژماره‌ی لیره زێڤه‌کان ٩٩ بوو، دووباره‌ و سه‌یباره‌ و چوارباره‌ ژماردنییه‌وه، ژماره‌یان زیادی نه‌کرد، له‌ دلی خۆیدا ده‌یگوت: ده‌بی‌ت سه‌د لیره بی‌ت، ماقول نییه‌ نه‌وه‌د و تو بی‌ت، گومانی ئه‌وه‌ی بۆ دروست بوو دانه‌یه‌کیان که‌وتبێته‌ خواره‌، بۆیه‌ تا کاتی‌کی دره‌نگ سه‌رقالی پشکنینی کون و قوژینی خانووه‌که‌ی بوو، به‌لام به‌ داخه‌وه‌ شتیکی چنگ نه‌که‌وت، بۆیه‌ ڤیاریدا سه‌به‌ینی زوو له‌ خه‌وه‌ له‌سه‌ت و، زوو

بچیتە سەر کار و، بۆ بە دەستەینانی لیره یەك کاری زیاتر بکات، بە لکو
لیره کانی بگه یه نیتە سەد لیره و، خۆیی و خانە وادە ی بە پێزیان
ناسوودە بکات.

بە لام لە بەر ماندووبوونی شەو و، درەنگ نووستنی، درەنگ لە خەو
هەستا، بۆیە زۆر توپە بوو و، دەستی کرد بە جنیودان و، توپەیی
خۆی بە سەر خیزان و مالّ و مندالی بێ تاواندا دەباران، بە پێچه وانه ی
جارانە وە لەبری ماچکردنی مندالە کانی و باراندنی پێکەنین و
زەردەخەنە و خودا حافیزی بە پوویاندا، بە زمانی پڕ لە جنیووە وە
لە مالّ بەرەو جیی کاری کەوتە پێ.

بە لام هەرچەند دەکات لە بەر ماندووبوون و شەکەتی کاری بۆ
ناکریّت و، میّشک و بیریشی بە بە دەستەینانی لیره ی زیّپە وە
سەرقالە، بۆیە ناتوانی وەك پێویست کارەکە ی ئەنجام بدات و، وەك
جاران بە دەنگە زولالە کەیشی گۆرانی بلّیت.

جەنابی پاشا بەم شیوێهە قیمەتی پازی بوون و قایل بوونی بۆ
دەرکەوت و، دانی بە وەدا نا کە دنیا مەرج نییە کامەرانیی و
بەختە وەریی بە مڕۆف ببەخشیت.

31

وېستگه‌ی سی ویه کهم

• ټاوینه به دواى هه‌له‌کانتدا
ناگه‌رپټ، به‌لکو ته‌نھا ته‌وه‌ت
پى ده‌لى که به چاوى
خوى بينيويه‌تى

توش نه‌ی مړوفى وشيار ټاکاداربه:

یه کهم: واز بینه له "وتی وتیان" و، له خرابه باسکردنی خه‌لکید

باوه‌پ به کهس نه‌که‌یت، و ته‌نھا چاوى خوت بکه‌ره دادوه‌ر.

دووه‌م: نه‌وه‌نده عه‌ودال و تامه‌زړوى گه‌پان و پشکنین به‌دواى

خرابه و نه‌پینه‌کانی خه‌لکى مه‌به، به‌لام نه‌وه‌ی جیى داخه زور کهس

ه‌ن کور و کومه‌لیان ته‌نھا به خرابه باسکردنی خه‌لکى گه‌رم ده‌که‌ن،

له‌کاتیکدا که‌سیان نه‌و جور خرابه‌یان به چاوى خوى نه‌بینیوه،

به‌لکو ته‌نھا له‌ملاولا بیستویانه، زوریک له‌و که‌سانه‌ش کارو کاسبیان

بوو ته تهنه پشکین و گه پان به دواى هه والى نووى ناوړپاندنى
 خه لکى له پوژنامه و گوڅار و مالپه په حه يا به ره جيا جياکانى توږى
 زانبارى جالجالوکه يى نینته رنیتدا، به و نومیده ی بابته ټیكى تازه و
 نویان بؤ گه رمکردنى کوږ و به زم و سه فايان به ده ست بکه ویت،
 له دوايیدا له ږيگه ی موبایل وه بلاوى بکه نه وه، به بى نه وه ی گوئ
 بدریته راستى هه وال و راستگویی سه رچاوه ی هه وال !!!

خه لکى له م سه رده مه دا وایان لى هاتووه کاتیک به چاکه ناوى
 که سيک بینیت و، مه دحى بکه یت، باوه ږت پى ناکه ن، به لام نه گه ر به
 خراپه باسى بکه یت زوږبه ی خه لک باوه ږ ده که ن و، ده هوئى بؤ لى
 ده دن و، ده یکه نه بنیشته خوښه ی سه رزاریان.

خوښه ویست ﷺ ده فهرمویت: ئه ی نه و که سانه ی به زمان
 باوه ږیان هیناوه و، بږوا نه چوه ته دلپانه وه، غه یبه تی موسولمانان
 مه که ن و، به دواى هه لوه نه یینییه کانپاندا مه گه ږین، چونکه نه و
 که سه ی به دواى نه یینییه کانپاندا بکه ږیت خواى گه وره ش به دواى
 نه یینییه کانپاندا ده گه ږیت و، هه رکه سیکیش خواى گه وره به دواى
 نه یینییه کانپاندا بکه ږیت، له کونجى مالیشیدا بیت نابووی ده بات !!!^۱

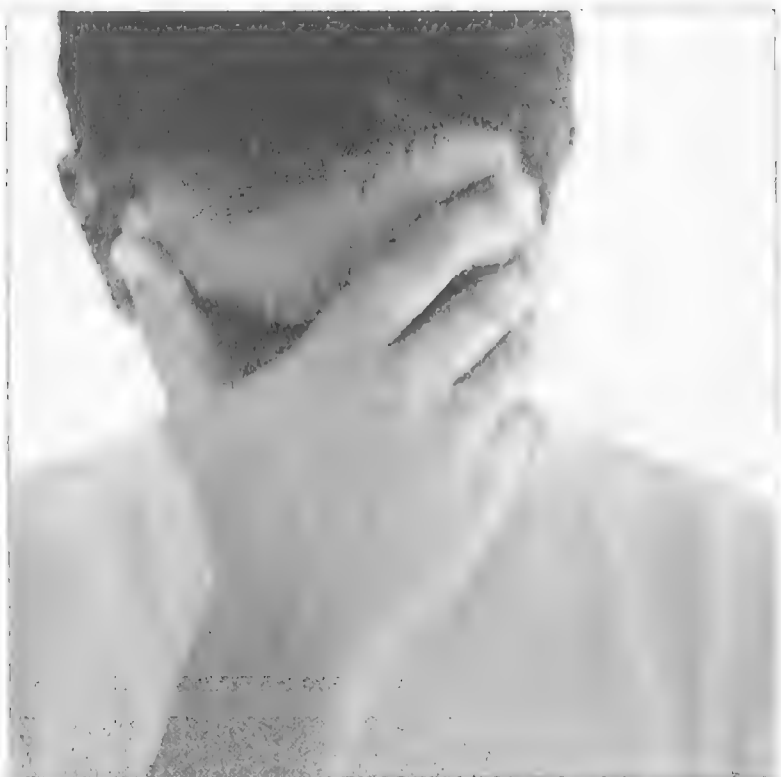
۱- "يا معشر من آمن بلسانه، ولم يدخل الإيمان قلبه، لا تغتابوا المسلمين، ولا تتبعوا

نیمای غزالیش - بهر حمهت بی - ده فەرمویت: گەر که سێک
 دەرگای لەسەر خۆی داخست و، بە نهێنی گوناھی دهکرد، دروست
 نییه سیخوپی لەسەر بکهیت، چونکه خوای بالادهست ده فەرمویت:
 ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾ (الحجرات: ۱۲)، ههروهها دروست نییه به بی مؤلەت
 وەرگرتن ههولێ زانیی گوناهاکهی بدهیت و، گوێقولای خێ و
 نهێنییهکانی ببیت.

نه گەر به چاری خۆت گوناھ و گوناھباریش ببینی دروست نییه
 بانگهشه و پیکلامی بۆ بکهی، به لکو ده بیئت به پێی توانا ههولێ
 چاکسازی و نه هیشتنی ئه و گوناها و، ده سگرۆیی ئه و گوناها به
 بدهیت، نه که ناوی بزپینیت و هه یای به ریت.

خوای گه ورهش ده فەرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي
 الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ (النور: ۱۹).
 به پاستی ئه وانهی هه ز ده کهن خراپه و زینا و کاری ناشیاو له
 نیو بهواداراندا بلابو بیته وه سزای پێ ئیش و ئه شکه نهجی دنیا و
 ئاخیره تیان بۆ ههیه.

عوراتهم، فإنه من اتبع عوراتهم يتبع الله عورته، ومن يتبع الله عورته يفضحه في بيته "
 سنن أبي داود - كتاب الأدب - باب في الغيبة عن أبي برة الأسلمي.

نەخۆشییەك لە نەخۆشییە مەترسیدار و ترسناكەكانی سەدەى
بیسەت و یەكی تەكنۆلۆژیا و پێشكەوتنى ماددى نەخۆشى
فەزاحەتسازییە، كە وەك شێرپەنجە بە گشت دەمارەكانى گشت چەین
و تویژى مرقایەتیدا تەشەنەى كردووە و بۆلویووەتەو، زۆریەى دام
و دەزگا و میدیاكان سەرقاڵی گەپان بەدوای كارێكدان ئابپووى

بهرامبەرى پى بېن، با كارىكى كۆنى پيش ھەزارەھا سالىش بىت،
بى گويدانه بهاى بهرز و داب و نەرىتى پەسەن و جوانى مرقايەتى.
ئەوھى جىي داخ و كەسەرە ئەوھى كە ھەزار گوتارى زانستى و
كۆمەلايەتى و پۆشنگەرى ئەوھى گرتەفیدیۆكە يا ھەوالىكى
ئابووبەرى درۆى پوپوچ لەناو خەلكىدا پەواجى نىيە !

بۆيە زۆر لە میديا و دام و دەزگاكان ئەم كارەیان کردووەتە
پیشەى سەرەكىي خۆيان و، سەرکەوتوترىن پىگايە بۆ پىکردنى
گىرفان و، بەرزکردنەوھى ئاستى ئابوورى ئەو دام و دەزگايانە.
زۆرجارىش دەردەكەوئىت كە ئەو ھەوالانە ھىچ بنەمايەكى
پاستىيان نىيە و، لە واقىعەوھە دوورن !

لە ئەمريکا (مۆنيكا لويىسكى) پاهىنەرى پيشووى كۆشكى سىپى،
ئابووچوونى نىوان خۆى و (بىل كلنتۆن) سەرۆكى پيشووترى بۆ
فرۆشتنى (۱۰۰) مليون دانە لە كتيبەكەى قۆستەوھە.

بازرگانىكىش سوودى لەم ئابووبردەنە ھەرگرت و، (۲۰) مليون
دۆلارى لە جگەرەى مۆنيكا قازانچ كرد.

لە كوردستانى خۆشماندا تاك و دام و دەزگا و میدياكان ھەميشە
پشكەن بە زىلدانى تۆپى جالجالۆكەيى ئىنتەرنىتدان بۆ
بەدەستەينانى ھەوالىكى ئابووبەر.

لای هه مویش ئاشکرایه که ئاسه واری هه والێکی ئابوو به هیچ جۆرێک ناسپێتێته وه، بۆ نمونه گهر په یجێکی تۆرێ کۆمه لایه تیه کانی وه که فیه سبووک و توتیه هه والێکی ئابوو به له سه ره که سێک بلایکه نه وه، له ماوه یه کی که مدا سه ده ها هه زار جار لایک ده کرێت و به جیهاندا بلایه بیته وه، هه زاره کان ده بنه ملیۆنه ها و زیاتریش.

به لام دوا یی ده رده که وێت هه والێ که درۆ و دروستکراو بووه، کاتی که هه والێ که راست ده کرێته وه، ئه ستۆپاکیی بۆ که سه ئابوو براره که ده کرێت، هه والی ئه ستۆپاکیی له بلایوونه وه دا هه مان خێرای هه والێ ئابوو به ره که ی نابێت، له متمانیه پێکردنیشدا وه که ئه و نابێت، له هه زاری ئه و که سانه ی هه والێ ئابوو به ره که یان بیستوه و باوه پیا ن پێکردوه، ته نها یه که و دووان و سیان باوه پ به هه والی دووه م ده که ن که ئه ستۆپاکیی بۆ که سی ئابوو براره جار ده دات. ئیتر کار له کار ده ترازیت و، هه رچی هه ولیده یه بۆت راست نا کرێته وه.

په ندی پێشینان:

به ردی که نه زان بیخاته گۆمی که وه به سه د زانا ده رنایه ت.

وئستگهی سی و دووهم

• ئاویته به پیچ و پهنا نییه،
به لکو پروون و ئاشکرایه

تۆش پروون و ئاشکرایه و، به پیچ و پهنا مه به، به لکو
به شتیوه یه کی پروون و ئاشکرا هه لسه نگاندنی به رامبه رت بکه و، به
پاشکاوێ خاله ئه ریئی و نه رییه کان بخه ره پروو.

زۆرجار ده بینین کاتی ک داوای هه لسه نگاندن و ئامۆژگاری له
هه ندی هاوپی و خزم و دوستانانت ده کهیت، هه زار و یه ک شیر و پړوی
و بگره و به رده ده هیننه وه و، نه وه نده به ئالۆزی و پیچ و پهنا قسه
ده کهن و دینه کو سهرت ئی ده شتیوینن و، قسه کانیاں له دیو جامه ی
که و گرتن ده چیت و، هه ر پینه ی له په نگیکه و، لیکیان ده دهن و
ده پړسن تا وات ئی ده کهن سه د خۆزگه بخوازی قسه ت له که ل
نه کردنایه و، کیشه که ت هه ر لای خۆت و، وه ک خۆی به یشتایه ته وه تا
نه وه نده ئالۆز نه کرایه ..

دۆستی راست نه و که سه یه به پاشکاوێ له که لندا بدویت و، به بی
پیچ و پهنا خاله ئه ریئی و نه رییه کانت خه لات ده کات.

33

وئستگه‌ی سی و سییه‌م

• ئاوینه نه‌ینیت نادرکینیت

وهك دياره ئاوینه نه‌ینیه‌كان لای كه‌س نادرکینیت، نه به‌رتیل و مولکی دونیا کاری تی ده‌که‌ن، نه هه‌په‌شه‌و گوپه‌شه‌ی زۆردار و زله‌یزان، با نه‌و هه‌په‌شه‌و و تۆقاندنه‌ش بگاته ئاستی لیدان و كوشتن و ورد ورد کردنیشی!! .

ئاوینه نه‌ك نه‌ینیه‌كان ده‌پاریزیت، به‌لكو له‌و كاته‌وه‌ی كه نه‌ینیه‌کی پێ ده‌سپیریت له‌بیری خۆی ده‌باته‌وه .

مروڤی راستگۆش - به‌هه‌مان شیوه‌ - گه‌ر تاجی زێڕینی له‌سه‌ركه‌ی، یا هه‌په‌شه‌ی كوشتن و برینی لی بکه‌ی، نه‌ینی كه‌سیکی دیکه‌ لا نادرکینیت، با دوا‌ی زویر بوون و له‌یه‌ك بران و نه‌مانی په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ كه‌سی په‌یوه‌ندیدار و خاوه‌ن نه‌ینیه‌كه‌ش بێت،

چونکه ده زانیت نهیئی راسپاردهی خواجه و، به هیچ شیوهیهك نابیت
که مته رخه می له پاراستنیدا بکه ی.

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ
إِنَّ اللَّهَ يُعَظِّمُ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ النساء: ۵۸.

واته: بیگومان خوی گه وره فره مانتان پی ده دات که گشت
سپارده و نه مانته کان بو خاوه نه کانیا بگه پیننه وه و، هه رکات
دادوه ریتان له نیوان موقوفه کانددا کرد دادپه روه رانه حوکم بدهن و
دادوه ری بکه ن، چونکه به بیگومان ئاموژگاریی خوی گه وره زور
جوان و چاکه، به راستی خوی گه وره بیسه ر و بینایه.

خۆشه ویستیش ده فره مویت: هه رکه سیك قسه یهك بکات و
لابکاته وه، نه وه نه مانته^۱.

له کۆنیشه وه و تراوه: سنگی مه ردان گۆپی نه یینییه کانه.

له مه چاکتر و باشت ر نه وه یه له بری نه وه ی سنگت بکه یته گۆپی
نه یینی، نه یینییه که له بیر خۆت ببه یته وه!

۱- عن جابر بن عبد الله، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إذا حدث الرجل بالحديث ثم التفت فهي أمانة" أخرجه أبو داود، كتاب الأدب، باب في نقل الحديث، والترمذي في جامعه، كتاب الذبائح، أبواب البر والصلة، باب ما جاء أن المجالس أمانة.

ده گيڙنه وه ده لښ: دوو هاوړې به يه كه وه بوون، هاوړپيه كيان
 نهښتيه كي به وي ديكه يان سپارد و، وتي: له بهرت كرد؟! نه وېش له
 وه لاما وتي: نه خيږ، له بېرم كرد!.

خوښه ويستېش ﷺ ده فېرموئت: هر كس عيب و عاري
 موسولمانيك داپوشيت خوي گوره له دنيا و دواړوځا عيب و عاري
 داده پوښيت.^۱

ماوه ردی - په حمه تي خوي لي بي - ده فېرموئت: هه نديك نهښتي
 خو ت هه يه ناتوانيت لاي هاوړپيه كي دلسوژ نه يدركښت، چونكه
 پيوستت به راويزگاري و ناموزگاري دلسوژيكه، به لام ده بيت
 بزانيت لاي كام هاوړې ده يدركښت و، به كام هاوړل متمانه ده كه يت
 و، لاي كاميان گريي دل ت ده كه يته وه، چونكه مه رج نيه كه سيك له
 پاره دا نه مين بيت، له پاراستني نهښتيدا نه مين و متمانه پيكر او بيت،
 هه روه ها له بهر نه وه ي پاراستني پاره زور ئاسانتره له پاراستني
 نهښتي ده بينين پاريزه راني نهښتي زور كه مترن له پاريزه راني پاره.

۱- (من ستر مسلما ستره الله في الدنيا و الآخرة) رواه أبو داود وابن ماجه وأحمد وابن
 حبان عن أبي هريرة - رضي الله عنه -.

هەندى قسە و پەندى دانا و زانايان:

لە سولەيمان پيغەمبەر ﷺ دەگيرنەووە فەرموویەتی: با هاوڕێت
زۆر بێت، بەلام لەنتۆ هەزارياندا يەك هاوڕێ بۆ پاراستنى نەيئىيەكانت
هەلبژێرە.

زانای گەورەى شافعى مەزھەب (خەتیبى شەرىبى) دەفەرموێت:
ئەگەر مردوویشۆر لەكاتى شۆردنى مردووەكەدا شتێكى دلخۆشكەرى
لە مردووەكە بىنى وەك زەردەخە و بۆنى خۆشى وا باشترە وەك
ھاندانىك بۆ خەلكى كە ژمارەيەكى زياتر نوێژى لەسەر بكەن و دۇعای

خێرى بۆ بكەن، ئەو ھەوالە خۆشە لای
خەلك باس بكات و، ھەركاتێك كارێكى
ناخۆشى لى بىنى وەك پەشەلگەپان و
بۆگەنىی و شىواوى پوالەتى بە ھىچ
شیوہيەك دروست نىيە ئەم نەيئىيە لای
كەس بذكرىنێت، چونكە ئەم كارە بە
غەيبەت ھەژمار دەكرێت و، تازە
ناتوانى گەردن ئازايى لى بكات.

عەمرى كۆپى عاس - پەزای خوای
لى بێت - دەلى: ھەركاتێك نەيئىيەكى

خۆم لای کەسێک درکەندی و ئەویش نەیتوانیشت بپارێزێت و لای
خەلکی درکەندی، لە بری لۆمەکردنی ئەو لۆمە ی خۆم کردوو
چۆن نەیتوانیوە لای خۆم بپارێزم.

باوک و باپیرانی شەمان لە دێر زەمانەو فەرموویانە: قسە کەوتە
زارێک دەکەوێتە شارێک.

چیرۆکی مەسیح و حەوارییهکان:

مەسیح (سەلامی خوای لەسەر بێت) پوو لە حەوارییهکان دەکات
و، ئەم پرسیارەیان ئاراستە دەکات:

هەلۆیستان چی دەبێت گەر بڕایەکتان بپێی خەوی ئی کەوتوو
و، با جەلەکانی لەسەر لا بردوو و، لەشی دەرخواستوو؟

حەوارییهکان: دایدەپۆشین.

مەسیح: نەخێر، وا ناکەن، بەلکو عەورەتی دەرەخەن!.

حەوارییهکان: سبحان الله، چۆن وا دەکەین!!.

مەسیح: هەروەکو چۆن کاتیکی کارێکی خراپ لە بڕایەکتان

دەبێستن، ئەوەندە دیکی پێوە دەنێن و، بلاوی دەکەنەو!!

چیرۆکی عەبباس - مامی خۆشەویستمان - و عەبدوللای کوپی:

عەبباسی کوپی عەبدولموتەللیب ئامۆزگاری عەبدوللای کوپی -

خوا لێیان پازی ئی بێت - کرد و پێی فەرموو:

بۆلە گیان، دەبینم عومەری کوپی خەتتاب زۆر گرنگیت پی
دەدات و، دەتباتە کۆر و کۆمەلی پیاوماقولان، بۆیە ئەم چەند
ئامۆزگارییەم لی وەرێگرە:

۱- هیچ نەینییەکی نەدرکێتی.

۲- باسی خراپەیی کەسی بۆ نەکەیت.

۳- قەت درۆت لی نەبیستی.

۴- سەرپێچی لە فرمانی نەکەیت.

۵- خیاڵەت لی نەبینێت.

ئیمامی شەعبی - پەحمەتی خوای لی بیّت - سەبارەت بەم خاڵانە
دەیفەرموو: هەر یەک لەم خاڵانە لە هەزار خاڵ باشتەر.

پەندە شیعر:

لەگەڵ کەسێ بووی، تووشی دەم قەرە

کارت بە پەردەیی، نەبی مەیدەرە

بۆیە پێت دەلێم، مەدرە پەردەیی کەس

خۆت لە ژێر پەردە، عەیب و عارت هەس

34

وېستگه‌ی سی و چوارهم

• ئاوينه له تاريخيدا ئاموژگاريټ ناکات

کاتیک ده‌ته‌وټ سوود له ئاموژگاريی و پەخنه و هه‌سه‌نگاندنی

ئاوينه وەر بگريت ئاگاداری ئەم خالانه به:

به‌که‌م: نابټ ئاوينه‌که‌ت بټه‌يته ژووریکى تاريخ، يا پەرده‌ی

به‌سه‌ردا داده‌يته‌وه، چونکه ئاوينه له تاريخيدا کارى خوى ناکات.

تۆش گەر ويستت سوود له ئاموژگاريی و پەخنه و هه‌سه‌نگاندنی

هاورپکانټ وەر بگريت، نابټ بټه‌يته جيگايه‌ک نه‌توانټ ئاموژگاريټ

بکات.

دوهم: ده‌رفه‌ت به ئاوينه بده ئاموژگاريټ بکات و، قسه‌ی خوى

ته‌واو بکات. تۆش ئەى مرقى دانا ده‌رفه‌ت به هاورپ و دۆستان و

بېواداران بده قسه‌ی خویان بکن و، زمانی پرخه‌یان گریځ مه‌ده و،
قه‌له‌میان مه‌خنکېښته.

سپیه‌م: له کاتې سه‌یرکردنې ټاوښه چاوت دامه‌خه و، مه‌په‌سته.

ګەر چاوت دابخه‌یت، یا ببه‌ستیت، سوود له ټاموژګاریه‌کانې
ټاوښه وهرناګریت.

به‌لام ټه‌وه‌ی جیځی داخ و که‌سه‌ره ټه‌وه‌یه زؤر که‌س ده‌بینین
کاتېک ټاموژګاریه‌کیان ده‌کړیت، ته‌قه‌ی سه‌ریان دیت و، گوڼی
خویان که‌ر ده‌کهن، وه‌ک ټه‌وه‌ی هیچ ټاموژګاریه‌کیان به‌ر گوڼی
نه‌که‌وتبی.

35

وېستگه ی سی و پېنجه م

• ئاوينه پشتت لی ناکات،
مه گهر به دهستی خۆت
پشتی له خۆت هه لکه یت

خۆشه و یستان؟ قهت له
ته مه نتاندا بینیتان له کاتیکدا
به ره و پووی ئاوينه که تان پۆشتین،
به لام ئاوينه که تان پووی
وه رچه رخانديت، یا پشتی تی
کردین؟!

کەسی بڕوادریش به هه مان
شیوه پووی خۆی وه رناچه رخییت

و، پشت له هاوړپښان و ېرا
بېواداره کانی ناکات.

به کيک له خرابترين
هاوړپښانت ؤو که سه به
له کاتي ته نگانه دا پشت تى
ده کات و، وهک پوژيک
به کترتان نه ناسيبيت و، نان
و دزيه کتان به به که وه
نه خوارديت.

خوښه ويستمېان - پوځمان به قوريانى بيت - ده فېرمويټ: "لا
تباغضوا، ولا تحاسدوا، ولا تدابروا، وكونوا عباد الله إخوانا، ولا يحل
لمسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاثة أيام".^۱

۱- صحيح البخاري - كتاب الأدب، باب ما ينهى عن التحاسد والتدابير - عن أنس بن
مالك - رضي الله عنه.

با پیکه وه که میك له خزمه تی ئەم فەرمووده یەدا بین و،
 راستکردنە وه یەك بۆ تیگە یشتنمان له وشەکانی بکهین.

له پڕواله تدا وا دەر دەر ده که ویت پیغه مبه ر ﷺ مه به سستی نه وه بیت:
 پقتان له کهس نه بیت، هه سادەت و ئیره یی به کهس نه بهن، پشت
 له یهك مه کهن و، هه مووتان به برایه تی و ته بایی ببه نه ده ی خوا،
 دروست نییه بۆ کهسی موسولمان زیاتر له سێ پۆژ برای موسولمانی
 نه دوینێ. به لام له راستیدا ئەم پافه یه به بالایی فەرمووده که دا کورت
 هه لدینێ، چونکه ئەمه پافه ی (لا تبغضوا، لا تحسدوا، لا تدبروا) ه،
 نهك پافه ی (لا تباغضوا، ولا تحاسدوا، ولا تدابروا)، چونکه ئەم وشانه
 له زمانی عهره پیدا له بابی (مفاعله)ن، که بۆ (مشارکه) دیت، واته: به
 دوو کهس زیاتر ده کریت.

پافه ی تهواوی فەرمووده که ئەمه یه: پقت له کهسیك نه بیت پقی
 لیت بی، ئیره یی به کهسیك مه به ئیره ییت پی ببات، پشت له کهسیك
 مه که پشتت تێ بکات، واته، به پق و ئیره یی و پشتت تێ کردن
 به رهنگاریی پق و ئیره یی و پشتت تێ کردن مه به ره وه.

36

وئستگه‌ی سی و شه‌شه‌م

• ئاوینه‌ هاوړیته له دهستی خوټی مه‌ده

ئاوینه وهك ناشكرايه هېچ دوژمنایه‌ تیبه‌كی له‌گه‌ل جه‌ نابعالیتاندا

نییه، به‌لگو دوستیكی دلسوز و

پاستگوښه، دوستی دلسوز و

پاستگوش له‌م زه‌مانه‌دا به

ده‌گمهن هه‌یه و، له‌ هه‌ناری

شیرین دانسقه‌تره و، زځر به

نه‌ستم چنگ ده‌كه‌وږیت، بویه

تاوانیكی كه‌وره‌یه نه‌و دوستی

به‌ نه‌ستم ده‌ست كه‌وتووه به

ناسانی له‌ دهستی بده‌یت.

مرۆڤى عاقل و هوښمند له بهر تاوانيك يا هه له يه ك چاكه ي چه ند
سالة ي دوزمنى ناسرپته وه چ جاى چاكه ي هاوپى و دوستى دىرينى
گيانى به گيانى.

بويه و تراوه: لاوازترين كه س كه سيكه نه توانيت هاوپى به ده ست
بينيت، له و لاوازتر نه و كه س هيه نه و هاوپيه ي كه به ده ستى كه و توه
له ده ستى بدات.

مرۆڤى دانا ده توانيت نه ك ته نها له پاستى و جوانى هاوپى كانى
سوود وه ريگريت، به لكو له هه له و تاوانه كانيشيان.

بزانه:

- ✱ نه و ليدانه ي ناكورژيت به هيزت ده كات.
- ✱ مه رج گشت هاتنه خواره وه يه ك خراب بيت، نه وه تا هاتنه
خواره وه ي باران جوانترين ده ستپيكه .
- ✱ هه موومان ده زانين ميژ قاچى هه يه به لام ناروات، ده زانين ده رگا
ده ستى هه يه، به لام نامانه وي ته وقه مان له گه ل بكات، ده زانين
زور كه س هه ن دليان هه يه، به لام هه ستمان پى ناكه ن، ده ي
دلته نگ مه به .

* گەر بەشدارىي غەمى كەسك بىت ئەو تۆكەسكى چاكى، بەلام
ئەگەر بەشدارىي چارەسەرىي غەمەكانى بىت ئەو تۆكەسكى
كەرەيت.

حىكايەتتىكى چىنى:

ئافرىقىدىكى چىنى لە يەككە لە گوندەكانى چىندا ھەموو پۇتتىك بە
دو گۆزەو سەردانى كانىي گوندى دەكرد، ھەردو گۆزەي بە
پىكرەيى ھەلدەگرت و بەرەو مال دەگەپايەو.
بەلام، گۆزەيەكيان كوندار بوو، تا دەگەيشتە مالەو نىوہى لە
رىگادا دەپزا، بە گۆزە و نىوتىك ئاو دەگەيشتە مالەو.

دوای دوو سال ماندووبوون و پەنج كىشان، ئەم
گفتوگۆيە لەنيوانياندا پويىدا:

گۆزە
كوناوييەكە بە
دلىكى پىر
كەسەر و،
پەنگىكى
زەردەوہ:

من خەجالەتى تۆم، چونكە ھاۋپىيەكى باش نەبووم، نەمتوانى بە
پىي پىۋىست - ۋەك گۆزەى ھاۋپىم - خىزمەتتە بىكەم، بەلكى ھەمىشە
پەنجى تۆم بەفېرۆ دەدا.

ئافىرەتەكە بە زەردەخەنەيەكەۋە: نەخىر ئازىزەكەم، ۋا خۆت
زۈير ۋە پەرىشان مەكە، تۆ خىزمەتتىكى زۆرگەۋرەت كىردۈۋە، گەر
باۋەپىش ئاكايت با بەيەكەۋە بىرۋىن سەيرى لاي چەپى پىگاكا
بىكەين.

كاتىك دەپۋنە سەر پىگاكا، گۆزە كوناۋىيەكە سەيرى لاي چەپى
پىگا دەكات ۋە دەبىنىت بوۋەتە دىمەننىكى دىلپىن ۋە گول ۋە گولزار.
ئافىرەتەكە دەست بە گۆزەكەدا دىنىت ۋە پىي دەلىت: من
دەمزانى تۆ كۈنت تىدايە، بۆيە تۋى جۆرە ھا گوللى پەنگاۋرەنگەم لە
لاي چەپەۋە دەپژاند ۋە، بەۋ ئاۋەى لە تۆۋە دەپژا تۆۋەكان ئاۋ
دەدران ۋە، بوۋنە ئەۋ دىمەنە سىۋىتىيە جوانەى كە دەبىنى، گۆزەى
ئازىم: ئىستە زانىت كە ئەۋ ھەموو گول ۋە گولزارە بەھۋى كوۋنەكانى
تۆۋە بوو!

دىلى گۆزە بەم ۋە شە شىرىن ۋە، دىمەنە جوانە زۆر خۆش بوو ۋە،
لەگەل ئافىرەتەكەدا بە خەندە ۋە پىكەنەن بەرەۋ مال گەپانەۋە.

37

وئىستگەى سى و حەوتەم

• ئاۋىنە توۋرە نايىت

ھەلسەنگەندىن و پادەرىپىن ۋەك كارى دادوۋەرىى وايە، مەرۋفەش

لەكاتى توۋرەبوۋندا دەيىت خۇى لە كارى

دادوۋەرىى دوۋرىخاتەرە و، لە دادوۋەرىدا

خۇى لە توۋرەبوۋن بپارىزىت،

چۈنكە توۋرەبىى بەرچاۋى

مەرۋفەش دەرەكات و،

ھەقىقەتەنى كەنى لى

دەشپوئىت.

كەسىك دىتە لاي

خۇشەويسىست ۋە داۋاي

نامۇزگارىى لى دەرەكات،

خۆشه‌ويستيش پيى ده‌فهرمويت: (توورپه مه‌به) چه‌ند جارى ديكه
داواى ناموزگاريى لى ده‌كات، به هه‌مان شيوه پيى ده‌لايت: (توورپه
مه‌به).^۱

هه‌روه‌ها قه‌ده‌غه‌ى كردوووه له‌سه‌ر دادوهر له‌كاتى توورپه‌ييدا
دادوهرى بكات،^۲ چونكه هه‌ش و بير و عه‌قلى لاي خوى نابيت و،
ئه‌گه‌رى زورى ئه‌وه‌ى هه‌يه له‌و كاته‌دا هه‌ق نه‌بينيت و به جوانيى
بهرنه‌كاته‌وه.

ئه‌گه‌ر به ياريى و خۆشه‌ويستيه‌وه له‌ مندالايك بده‌يت، ياخود
كازى لى بگريت، پي‌ده‌كه‌نيت، به‌لام به‌ لومه و توورپه‌يه‌كى كه‌م و چاو
گرزكردنيك ده‌گريت و فرميسك به‌ خوورپه‌م له‌ چاوه‌كاني ده‌بارينيت،
چونكه نازارى ده‌روونى له‌ نازارى لاشه سه‌ختتر و به نازارتره.

۱ - عن أبي هريرة رضي الله عنه، أن رجلا قال للنبي صلى الله عليه وسلم: أوصني، قال: " لا تغضب " فردد مرارا، قال: " لا تغضب " صحيح البخاري - كتاب الأدب، باب الحذر من الغضب.

۲ - حدثنا عبد الملك بن عمير، سمعت عبد الرحمن بن أبي بكرة، قال: كتب أبو بكرة إلى ابنه، وكان بسجستان، بأن لا يقضي بين اثنين وأنت غضبان، فإني سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: " لا يقضين حكم بين اثنين وهو غضبان " صحيح البخاري - كتاب الأحكام، باب: هل يقضي القاضي أو يفتي وهو غضبان.

توپره یی: نه وه ی بتوانیت تووپره ت بکات ده توانیت به سه رتدا
سه ریکه ویت.

که سی تووپره له کاتی تووپره ییدا ده می ده کاته وه و، عه قلی کلیل
ده دات.

به تووپره بوون چرای بیرکندنه وه ده کوژیته وه، ژۆربه ی کاتیش
به شیمانی به دواوه یه، که سی تووپره دۆستانی ژۆر که من.

تووپره بوون له بنه په تدا کاریکى سروشتیه، به لام ده بیئت زوو
کۆنترۆل بکریت، به پیچه وانه وه ده بیته هۆی بریاردانی نادروست و
هه له، هه روه ها ژۆرجار ده بیته هۆکاری تووشبوون به نه خوشی
جۆراوجۆری وه ک زیادبوونی پژه ی لیدانی دل و به رزیوونه وه ی
فشاری خوین و په ستانی خوین و جه لته ی دل و دلته نگیی و
خه مۆکی و هه رس نه کردنی خواردن.

نه مه جگه له نه خوشی له بیرچوونه وه و، پیربوون و چرچ بوونی
پیست و دم و چاو و چه ندین نه خوشی دیکه ش.

له پووی ده روونی و جه سته ییه وه زوو ده پوخین و بی وره ده بن،
هه روه ها ته مه نیشیان له ته مه نی مرۆفه ئارامه کان کورتره .

بۆ چاره سه رکردن و کۆنترۆل کردنی تووپره بیست نه م پێگا چارانه
بگره به ر:

۱- کاتیک تووړه بوویت ده سنوږڅ بشو.^۱

۲- باری وهستان و دانیشننت بگوړه، نه گهر به پیوه بوویت دانیشه، نه گهر نارام نه بوویت و، کوڼتړولی تووړه بیه که ت نه کرد پاکشی.^۲

۳- نه و که سانه ی هه میسه هه ست به تووړه بی ده که ن پوژانه وهرزش بکه ن، هه روه ها وینه کیشان و خویندنه وه ی بابه تی پوچی و نارام به خش و دلخوشکه ر.

سهره داویک:

کاتیک نینوکه کانمان دريژ ده بن کورتیان ده که یه وه و، زیاده که یان ده برین، به لام په نجه کانمان نابرين، به م شیوه یه ش کاتیک

۱- قال النبي صلى الله عليه وسلم: (إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا تُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ) رواه أبو داود، الأدب برقم ۴۱۵۲، وأحمد، مسند الشاميين برقم ۱۷۳.۲.

۲- عن أبي ذر- رضي الله عنه- أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: " إذا غضب أحدكم وهو قائم فليجلس، فإن ذهب عنه الغضب وإلا فليضطجع " صحيح ابن حبان - كتاب الحظر والإباحة- باب الاستماع المكروه وسوء الظن والغضب والفحش - ذكر الأمر بالجلوس لمن غضب وهو قائم والاضطجاع إذا كان جالسا.

گرفت و کیشه کانمان زیاد ده بن، پیویسته ئه وان بپرین، نه ک
به یوه ندیه کانمان.

حیکایه تیځ:

کورپه کله ی هه میشه
تووپه و ناوچاو گرژ و مۆن
بوو، به لام له دواى هه موو
گرژی و تووپه بوونیک
هه ناسه ی په شیمانی
هه لده کیشته و، ده یویسته
دله په نجاوه کان ناشته
بکاته وه، به لام له
گه پانه وه ی دۆخی جارن
سه رکه وتوو نه ده بوو.

باوکی دانا وحه کیمی به دانایی و حیکمه تی خو ی ویستی
وانه یه کی تایبته به چه مکی تووپه بوون و ناشتکردنه وه ی فیر بکات.
باوکی دلسۆز و دانا داواى له پۆله کله ی کرد که چه کوشیک و
پاکه تیځ بزمار ئاماده بکات و، هه رکاتیځ تووپه بوو به چه کوشه کله ی

دهستى بزماریك به دیواری باخچه پړ له گول و گولزاره كه ياندا دابكوتیت.

پوڅ به پوڅ پږڅه ی بزماره كان زیادی ده كړد تا پاكه ته كه خالی بوو و، بیڼی دیمه نی دیواره ك زور ناشیرین بووه ئیت وای لیټات هه ست به دهرئ نجامی نه ری توپه بوونه كانی بكات و، كوئترولی خوی بكات.

باوكی داوی لی كړد پروا بزماره كان له دیواره كه بكاته وه.
داوی لی كړدنه وه ی بزماره كان داوی له كوپه كه ی كړد سه یری دیمه نی كوناوی دیواره كه ی بكات، نه و كاته پی فهرموو:
پوڅه گیان، هه موو توپه بوونیکت وه كه نه وه وایه بزماریك به دلی باخچه ناسای هاوپیکانتدا بكوتیت، هه موو په شیمان بوونه وه و پوڅش هیئانه وه و داوی لی بووردن كړدنیكت وه كه نه وه وایه بزماریك دهریښیت، به لام سه یری نه و دیواره بكه و، بزانه بزماره كان چه ند ناسه واری ناشیرینیان له داوی خویدا به جی هیشتووه و، دیمه نی گوله كانیان تیكد اووه، توپه بییه كانی توش به هه مان شیوه له دیواری دلی هاوپیکانت له داوی لی بووردن ناسه واری خراپ و ناشیرین به جی دیلن و، نه سته مه له بیربریتته وه.

سىڭىچىكىمەت:

حىكمەتى يەكەم: پەشەبا دەتوانىت پاپۆرىك نىقوم بىكات، يا لەناو
بىبات، بەلام ناتوانىت گىرىيەكى بچووكىش بىكاتەو، توورەيىش بە
هەمان شىۋە دەتوانىت دوو ھاوپى جىابىكاتەو، يا شىرازەى خىزانىك
بىچىرىنىت، بەلكو دەتوانىت دوو ھۆز، دوو شار، دوو ولات

لەيەك بىدات و بەجەنگىان بىنىت، بەلام
ناتوانىت بۆ گىرىتىكى
بچووكىش بىت
پىگا چارەيەك
بىدۆزىتەو.

حىكمەتى دووھەم: لە درەختىك دەتوانىت چەند مىليۇن دانە
شقارنە دروست بىكەيت، بەلام بەيەك دانە شقارنە چەند مىليۇن
درەخت دەسووتىنىت. جا تۆش دەرفەت بە توورەيى مەدە
پەيوەندىيە سەوزەكانت بسووتىنىت.

حىكمەتى سىيەم: لە ھەلەكانت عارەقى خەجالەتى دەرمەدە و
شەرم مەكە، چونكە تۆش مەرقىت، گىشت مەرقىكىش ھەلە دەكات،
بەلام شەرم لە دووبارەكردنەو ھەيان بىكە.

38

ويستگه‌ی سی و هه‌شته‌م

• ئاوینه، خۆی به‌گه‌وره نازانی‌ت و، له‌خۆی بای نابیت، و به‌فیز و ده‌ماره‌وه‌ناتدوینێ

کەس نەگۆی لەو ناکات کە ئاوینە زۆر خاکییە و، خۆی بە
گه‌وره‌ نازانی‌ت و، به‌فیز و ده‌ماره‌وه‌ناتدوینێ، بۆیه‌ مرۆڤ له
به‌رده‌میدا هه‌ست به‌ زه‌للیی و سه‌رشۆپی و کلۆلی ناکات.
مرۆڤی به‌ڕوادارێش ده‌بێت به‌ هه‌مان شێوه‌ بێلافی (تواضع)
به‌نۆینی‌ت و، خۆی له‌ باقی به‌ڕواداران به‌ گه‌وره‌تر نه‌زانی‌ت.
خۆبه‌گه‌وره‌زانی‌ن واته‌ خه‌ڵك به‌بچووك‌زانی‌ن، هه‌موو خه‌لك
به‌بچووك‌زانی‌نك له‌ خۆبه‌گه‌وره‌زانی‌نه‌وه‌ هه‌ڵده‌قوڵی‌ت.

حیکمه تیک: چەندە خەلکی بە بچوک بزانی، ئەوەندە خەلکیش
بە بچوکت دەزانن، کەسێک لەسەر لوتکەیەکەوە سەیری خەلکی
بکات بە بچوکی دەیانبینیت، بەلام بەهەمان شیوە خەلکیش لە
خوارەو بە بچوکی دەبینن.

هۆکاری سەرەکی خۆبەگەرەزانین و، بە سووک سەپکردنی
خەلکی لەخۆباییبوونە.

لەخۆباییبوونە و لە مۆف دەکات خۆی بە زانتر و، داناتر و،
جوانتر بزانی، وا هەست بکات هەمیشە لەسەر پاستە و، خەلکی
نەزان و گێل و پێس و پۆخل و ناشیرین و قێزەوێن و، لەسەر هەلەن
و ئاگایان لە مەحمودی بێ زەواد نییە.

له خۆبایی بوون دهستپێکی کۆتایی که سایه تی مرۆفه، هه
ئوهندهی فایرۆسی له خۆباییبوون که لێتێک له دهروونی مرۆفدا
دهدۆزێتهوه و جیگایهك بۆ خۆی گهرم دهکات، ئیتر ئه و مرۆفه
تهرازووی دادپهروهریی لهنگ دهبیست و، تووشی ههلهی گهره دهبیست
و، ئه و پله و پایه و متمانهی جاران ههیبوو له دهست دههات.

کهسی له خۆبایی که سێکه وا بیر دهکاتهوه که جهنابیان چهقی
بازنه، خه لکیش به گشتی دهبیست به چوارده وریاندا ماخۆلانیان بیست
و، خۆیان به قوریانی بکه و، هه میشه له خزمه تیدا بن و چاوه پێی
فه رمانی جهنابیان بن.

گەر دەرکەوت لە بەری ھەئسەن، گەر دیار نەبوو ھەوایی بپرسن،
ھاتەگۆ گشت گۆپراپەل بن.

لەخۆباییبوون لە ژیاڵی ھاوسەریدا دەستپێکی پچرانی شیرازە
خیزانە. مێرد کاتێک خۆی لە ھاوسەرەکە بە گەورەتر زانی، دەرگای
دیالۆکی ژن و مێردایەتی دادەخات و، وا دەزانیت ئەندامانی
خیزانەکە لەو کەمترن پرس و پریان پێ بکات، تووشی ھەلە
دەبێت و، کالەک بە ئەژدە دەشکێنێت. ژنیش خۆی بە جوانترین ژنی
جیهان دەزانیت، بۆیە بە پتووستی نازانیت خۆی بۆ مێردەکە
بپازینیت، چونکە مێردەکە لەو جوانتر نادۆزیتەو و دەبێت
مەمنوونی بێت کە لەو دەمینیتەو و پێی پازییە، مێردیش لە
دەرەنجامدا لە دیمەنی ناپێک و شپۆزەیی بێزار دەبێت و، ھەمیشە
چاوە چاوەتی و، دیمەنی پازاوەی ئافرەتێکی دیکە سەرنجی
پادەکێشیت، کێشە و گرفت لەنیوان ژن و مێرددا پەرەدەسەنیت و
ئەگەر جیاپوونەو زیاد دەکات.

لەخۆباییبوون نەخۆشییەکی کوشندەییە زیاتر تووشی کەسانێک
دەبێت کە شانازی بە دەسلالات یا زانست و ئاستی مەعریفی و
زیرەکی، یا ھەر جیاکەرەوێکی دیکە دەکات.

خوای گه وره ده فەرمویت: ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ لقمان: ۱۸. پووت له خه لکی وهرمه گتیره و، به فیز و ده ماره وه به سهر زه ویدا مه پۆ، به پاستی خوای گه وره ئه و که سانه ی خویش ناویت خو هه لکیش و خۆبه گه وره زان و به فیزن. هه روه ها ده فەرمویت: ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ الإسراء: ۳۷. به سهر زه ویدا به فیز و ده مار و له خۆباییبونه وه مه پۆ، چونکه هه رگیز ناتوانیت زه وی کون بکهیت و، قهت له به رزیدا ناگه یته بالای به رزی شاخه کان. مروؤ له تافی لاییتی و گه نجایه تیدا، زیاتر له گشت قوناغه کانی ته من هه ست به غورور و له خۆباییبیون و، شانازی کردن به خود و، گالت و سوکایه تی کردن به خه لکی ده کات.

زۆر جار له خۆبایی بیونی لاوان هۆکاری که و تنه هه له و په شیمانی و دواخستنی هه لێاردنی هاوسهری کوپ و کیزه لاوه کانمان، چونکه هه ر که س له م له خۆباییبیوانه که س به شیایوی خۆیان نازان و، خۆیان له هه موو که س به رزتر و بالاتر ده زانن.

له واقیعی شدا زۆر له کیزانی کوردمان بینیه به هوی له خۆباییبیون و خۆبه گه وره زانینه وه که وتوونه ته داوی قهیره ییه وه و،

له كاروانى ته مه ندا به جئ ماون و، كه س پټيان قايل نايټ
هاوسه رگرييان له گه ل بكات دواى نه وهى ده په ها داواكاريان
هه بووه.

له خوځايييون ته نها په يوه ست نيه به گروپى لاوان و گه نجاني
خوشه ويسته وه، به لكو بالي پره شي به سهر پيره ميږد و به ته مه نه كاندا
ده كشيټ، له بيري خوځيان ده به نه وه كه ته نها له خوځايييون بوو قورپى
به سهر ئيبلېسدا كرد و مالى ويران كرد و، بوويه هوى نه فره تي
په روه ردگار و، له به هشت ده ركردي نه به دى.

گه ر سيري ژيانى پر به ركه تي خوشه ويست بكه ين ﷺ ده بينين:
خوى له خه لگى جيانه كړدووه ته وه، نه به جلوه رگ، نه به جئ و پئ،
دانيشتنى وهك دانيشتنى هاوه لاني بووه، خواردنى وهك خواردنيان،
خانوى وهك خانويان، به لكو كه متر و نزمتر و خراپ ترش، نه كوشك
و ته لارى له دواى خوى به جئ هيشتووه و، نه له سهر لوتكه و شاخ و
جيگاي به رز خانو به ره و باغ و باغات و مه زده عدا ژيانى بردووه ته
سهر.

له كوټدا جيټه ك بؤ دانيشت هه بوايه با له كوټايى مه جليسيشدا
بوايه داده نيشت، چاوه پوانى فهرموو فهرموو و، سهرى مه جليس
نه ده كرد، بويه گه ر كه سيك نه يناسيايه نه يده زانى كئ سهرور و

سەردار و پېغەمبەرە، بە دەستی پېرۆزی خۆی خزمەتی میوانەکانی
دەکرد، بە دەستی موبارەکی پېداوێستییهکانی خۆی هەڵدەگرت.
بۆ ئەنجامدانی کاریك بۆ کەسێکی کۆیلە، بۆ ئەو جێگایە
بیوستایە لە گەلێدا دەچوو.

پەندە شیعەر:

خەلکی مەدوینە، بە فیز و دەمار
مەگر لە لووتی فیل کە وتووێتە خوار!

دانسقیەك:

چەند جامێك ئاو گۆزەیهك پێ دەكەن، گۆزەش وا دەزانێت
زەریایەكە، نازانێت چەند جامێكە لە زەریا.

شیعەر: (چوارینەکانی خەيام)

پەندیکی منالەكەت بدە، مامەیی پیر!
با بازی بە خاك و گل نەكا، ژیری بە بیر!
بێژنگی لە دەس دەرینە، بەس دابیژێ
كەللەیی سەری پاتشای و میر و وهزیر.

** ** *

بۆ گۆزە كڕین، دەچوو مەلای گۆزە كەریك
سەد گۆزە بە من پێكەنی، هەریەك لە بەریك

ئىمەى وەكۈۈ خۆت ئەبەى، سبەينى خۆشت
ۋەك ئىمە دەبى بە گۆزە، لاي بېخەبەرىك
** ** *

گۆزىك لە دەستم شكاپو، ئەو گىيا بۆم
خەم دات نەگرى، منىش يەككى ۋەك تۆم
تۆر جار منىش ۋەكۈۈ تۆ گۆزەم دەشكاند
تۆش پۆزى دەبى بە گۆزە، دەشكى ۋەك خۆم
** ** *

دىم گۆزە كەرىك قوپى دەشىلا دوتىنى
دەنگىك ئەبىست، باۋكە كوپى ئەدوتىنى
پۆلەم، بەزەبىت بە بابى خۆتدا نايە؟!
مەشىلە بە قەۋ، بە ھىمنى پىم لى دانى.!
** ** *

بۆ ئاۋى شەۋى، گۆزە شكاۋىك لامە
فرمىسكى وشك نابنەۋە، بى ئارامە
كەللەى سەرى شاۋ، دەست و پلى دەرويشە
تېكەل بۈە، نازاندرى كامەى كامە؟!

شاعىرى غەزەبىش دەلىت:

مىللى السنابل تىنچنى تواضعا والفارغات رۇسەن شوامخ

گولّه گهنه پره کان سه ری بی فیزی و بی لا قیان دانواندوه،
 بوش و خالیه کانیش سه ریان بلند و به رزه .

دیالوکی ماموستای به فیز و قوتابی وریا:
 ماموستایه ک زور به فیز و ده ماره وه قوتابییه کانی ده دواند و،
 شانازی به ئاستی به رزی زانست و مه عریفه تییه وه ده کرد!!

قوتابییه کی وریا: ماموستای به ریژ، ده کری پرسیاریک بکه م؟
 ماموستا: به ئی، به دنیاییه وه هر پرسیاریکت هه بی
 وه لاهه که ییت لای من دهس ده که ویت.

قوتابی: قه باره‌ی که شکه‌شانی (گه‌له ئه‌ستیره‌ی) پیگای کا
 کیشان (مجره درب التبانة) له چاو گه‌ردووندا چه‌نده؟!
 ماموستا خالیکی سفری له‌سه‌ر ته‌خته په‌شه‌که کرد و، وتی:
 قه باره‌ی زه‌وی له چاو گه‌ردووندا وه‌ک ئه‌م سفره‌یه له‌م ته‌خته
 په‌شه‌دا!

قوتابی: ئه‌ی قه باره‌ی زه‌وی له چاو قه باره‌ی گه‌لاکسی (گه‌له
 ئه‌ستیره‌ی) پیگای کا کیشاندا (مجرة درب التبانة).

ماموستا له ناو خاله سفره‌که‌دا به‌ نووکه ده‌رزیه‌کی ورد خالیکی
 وردی کرد و، وتی: قه باره‌ی زه‌وی له چاو قه باره‌ی گه‌له ئه‌ستیره‌ی
 پیگای کا کیشاندا له‌م نووکه ده‌رزیه زۆر زۆر که‌متره له چاو ئه‌م
 خاله سفره‌دا.

قوتابی وریا: ماموستا گیان، پیم نالئی قه باره‌ی جه‌نابتان له‌و
 نووکه ده‌رزیه‌دا چه‌نده?!

ماموستا له‌م پرسیاره واقعی وپما و که‌میک چه‌په‌سا و قورپی
 وشک بوو، پاش بی‌ده‌نگییه‌ک په‌یامی قوتابییه‌که‌ی نرخاند و، به
 سوپاسکردنه‌وه وتی: به‌لئ، من هیچم، به‌لئ، من هیچم!!

پووداويك:

له يه كيك له ويستگه كانى ميترودا له شارى بوستنى نه مريكى،
ژن و ميړديكى گوندنشين به جلوبه رگيكي ساده وه دابه زين و، به بي
موله تي پيش وهخت به ره و نوسينگه ي سهرؤكى زانكوى هارفارد
به پي كه وتن. خانم به پيوه به ري نوسينگه ي جه نابى سهرؤك پي
وتن: جه نابى سهرؤك زور سهرى قاله و، به م نزيكه دهره تي بينيني
نيوه ي نيه. ژنه گوندنشينه كه به بي يهك و دوو كردن پي وت:
چاوه پي ده كين. ژن و ميړد ماوه يه كي زور چاوه پوان بوون، به لام
به پيوه به ري نوسينگه فها موشى ده كردن، ژن و ميړد به پوحيكى
نارامه وه به رده وام بوون له چاوه پوانى، نه م كاروش بووه هوى
توپه بوون و بيزار بوونى خانمى به پيوه به ر، بويه خوى كرد به
ژوړى جه نابى سهرؤكدا و داواي ليكرد نه و ژن و ميړده ي له كول
بكاته وه و، با بؤ چنډ خوله كيكيش بيت له گه لپاندا دابنيشيت، داوي
مشت و مړيكي زور جه نابى سهرؤك به بيزارييه وه قايل بوو. ژن و
ميړده كه به جه نابى سهرؤكيان پاگه ياند كه كورپيكيان له م زانكويه دا
قوتابى بووه، به لام له پووداويكدا گيانى له ده ست دا، بؤ نه وه ي
ناوي كوپه كه يان له م زانكويه دا بمينيته وه نه يانه وييت دياريه كي بچووك
به زانكو پيشكه ش بكن.

سەرۆكى زانكۆ بە زمانىكى زېرەوہ پىيى وتن: بېورن، ئىمە ناتوانىن
بۆ ھەر قوتابىيەك پەيكەرۈك يا كۆتالۈك دروست بگەين.
ژنەكە لە ۋەلامدا وتى: ئىمە پەيكەر و كۆتالمان ناۋىت، دەمانەۋىت
بالاخانەيەك بە ناۋى كۆرە جوانە مەرگەكەمانەۋە بە زانكۆ پىشكەش
بگەين.

سەرۆكى زانكۆ: بە چاۋىكى سووك سەيرى جلو بەرگە كۆن و دىمەنە
گوندىشىنىيەكەي كردن و پىيى وتن: كاكە، دەزانن بالاخانەيەك چەندى
تى دەچىت؟! بالاخانەكانى زانكۆى ھارفەرد ھەوت مليۆن و نيو
دۆلارى تى چوۋە!

سەرۆك ۋاي زانى بەم قەسەيە ميوانەكانى شۆك دەكات و پوولىكيان
پىۋە دەنىت. دۋاي بىدەنگىيەك، ژنەكە پوۋى كردە مېردەكەي و پىيى
وت: بەپىز ستانفورد، ئەگەر ئەمە خەرجىي دروستكردنى زانكۆيەك
بىت، بۆچى ئىمەش ئەو بېرە پارەي بۆ ئەم زانكۆيەمان تەرخان
كردبوو زانكۆيەكى سەربەخۆي نوۋى پىيى دروست نەكەين؟!!

مېردەكەيشى سەرى لەقاند و پەزامەندى خۆي دەرپى!
سەرۆكى زانكۆى ھارفارد گالتەي بە قەسەكانىيان دەھات و،
باۋەپى نەبوو كە دوو كەسى تەۋابن.

به لّام ژن و ميّرد به ره و كاليفورنيا كه وتنه پي و، هر له وي له
 سالي ۱۸۸۴ز زانكويه كي گه وره يان به ناوي خانه واده كه يانه وه دروست
 كرد، زانكوي (ستانفورد).!! نه مه چيرؤكيكي به رناگردان نييه، به لكو
 پووداويكي واقيعيه (مالكوم فوربز) ده يگيرپته وه و، تا ئيستاش ناوي
 به كه به كه ي نه و خيزانه به ديوار و پايه كاني زانكوكه وه ه لكو لراوه .
 زور گرنگه گوماني باش به خه لكي به رين، تا بتوانين گوپيان بو
 بگزين و، له پيگه ي جلوبه رگ و پواله ته وه حوكمي خراپ به سه ر
 خه لكيدا نه ده ين.

شيعري هه لبرارده:

مه پوانه به پوومه ت كه وا نه مپؤ گوئي تاكي
 بپوانه سبه يني كه له نپو دامه ني خاكي
 (هه ردي)

گه ر په فبقت ياري صادق بيت چ باكي پيگه ته
 گه ر كه سي به د خووت له گه لدا بي جه ه نه مه جيگه ته
 (امين فه يزي به گ)

دويني قه تره يني خوين بوويت و، نه مپؤكه كه في خاكي
 به ني ئاده م، كه ري، گه ر كه نه بي بوچ هينده بي باكي؟!
 (شينخ په زا)

39

ويستگه‌ی سی و نۆیه‌م

• ئاويته، تا زياتر ليى نزيك
بييته‌وه جوانتر و روونتر و
وردتر ويته‌ی خوٲت
پيشان ده‌دات.

كاتيک له دووره‌وه سه‌يرى ئاويته بکه‌يت، نازانيت ويته‌ی چى
تيدايه، تا که‌ميک نزيك ده‌بيته‌وه ويته‌ی خوٲى تيا‌دا ده‌بينيت، به‌لام
تا له ئاويته‌که‌ت زۆر نزيك نه‌بيته‌وه ورده‌کارى ويته‌که‌ت بۆ
ده‌رناکه‌ويٲ و، نازانيت چ تۆز و گه‌ردىک پوا‌له‌تى گرتوويت، بۆ بينينى
ورده‌کارى ويته‌که‌ت ده‌بيٲ هه‌نگاو به‌ره‌و خزمه‌تى ئاويته بنيٲ و،
خوٲى لى نزيك بکه‌يته‌وه.

هاورپى دلسۆز و خوٲشه‌ويستيش هه‌تا زياتر ليى نزيك بييته‌وه
جوانتر و روونتر و وردتر سوود و قازانجٲ پى ده‌به‌خشيٲ و
ئامۆزگاربيٲ ده‌کات و، به‌هاناته‌وه ديٲ.

وېستگه ی چله م

ټاوینه که س ناترسینیت

ټاوینه به هیچ شیوه یه ک ناترسینیت، توش - ټه ی بپواداری
ټاوینه ټاسا- با به گالته شه وه بیت دروست نییه که س بترسینیت،
به لام به داخه وه ده بینین و ده بیسین

هاوپیان ته نها بۆ پابواردن و کات
به سه بریدن په ن به سه ر هاوپییه کی
لاوازیاندا دینن و دهیده نه قاقای
پیکه نین.

ده گپړنه وه ده لاین:
جاریکیان مه ندیک له هاوه لانی
خوشه ویست (خوا لیان پازی
بیت) له که شتی کدا له

جیگایه کدا بۆ پشوو دان لایاندا بوو، هه ندیکیان سه ریان نایه وه و و
 خه ویان لیکه وتبوو، هاوړپئی یه کیکیان بۆ ترساندن ی هاوړپئییه که ی
 گوریسکی گرتبوو به ده سته وه و به خشکه یی ده به پنا به سه ر و ملی
 هاوړپکه یدا، هاوړپئی نووستو وه که ی پاچله کیی و وایزانی ماره،
 خوشه ویستیش ﷺ تووړه بوو و فه رمووی: دروست نییه موسولمان
 موسولمان بترسیښت.^۱

هه روه ها ده فه رمویت: هه رکه سیك بپواداریك به یی هه ق
 بترسیښت، هه قه له سه ر خوا ی گه وړه له ترس و له رز و ناخوشی
 پوړی دوا یی دلنیا و نارامی نه کات، واته بیترسیښت.^۲

به لکو خوشه ویست ﷺ قه ده غه ی کردو وه چهك، یا ئاسن، یا هه ر
 ئامیریکی ئازار به خش یا کوشنده له سه ر بپواداریك به رز بکاته وه و
 بیتوقیښی و ده فه رمویت: هه رکه سیك پارچه ئاسنیك له سه ر که سیك

۱- روی أبو داود في سننه - كتاب الأدب - باب من يأخذ الشيء على المزاح، عن عبد
 الرحمن بن أبي ليلى، عن أصحاب محمد صلى الله عليه وسلم أن رسول الله صلى الله
 عليه وسلم قال: (لا يحل لمسلم أن يروى مسلماً).

۲- روی الطبرانی في المعجم الأوسط - باب الألف - باب من اسمه إبراهيم، عن عبد الله
 بن عمر - رضي الله عنه - مرفوعاً: (من أخاف مؤمناً بغير حق كان حقاً على الله أن لا
 يؤمنه من أفزاع يوم القيامة).

به رزیکاته وه (واته بۆ ترساندن، یا ئازاردان و کوشتن) فریشته کانی
 خوا نه فره تی لی ده کەن با برای باوک و دایکییشی بیّت، واته با بۆ
 گالته ش بیّت.^۱

۱- روی مسلم فی صحیحہ - کتاب البر والصلة والآداب - باب النهی عن الإشارة بالسلاح
 إلى مسلم، عن أبي هريرة رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: (من
 أشار إلى أخيه بحديدة، فإن الملائكة تلعنه، حتى يدعه وإن كان أخاه لأبيه وأمه).

41

وئستگهی چل و یه کهم

• له پشته وه سهیری
ئاوینه مه که..

گهر بته وی سوود و قازانچ له ئامۆزگارییه کانی ئاوینه وه ربگریت،
ته شریف به ره بهرده می جه نابی ئاوینه و، هه ردوو چاوت بکه ره وه و،
جوان جوان ته ماشای بکه، چونکه ئاوینه له پشته وه هیچ سوودیکت
پئ نابەخشیت و، سهیرکردنی پشته ئاوینه ش له پاستیدا کات به
فیژدانه.

تۆش گهر ده ته ویت سوود و قازانچ له ئامۆزگاریی و پینماییه کانی
هاوپی دلسۆزه کانت وه ربگریت، ده بیت به هه مان شیوه پوویه پووین
ببیته وه و، داوای ئامۆزگاریی و یارمه تیان لی بکهیت.

42

وېستگه ی چل و دووهم

• تا ئاوېنه ی زیاترمان
هه بیټ جوانتر و زیاتر
جوانی و ناشیرینییه کانمان
بو دهرده که ویت..

له پښتگه ی دوو
ئاوېنه وه یه کیکیان له
پېشه وه و نه وی دیکه یان
له دواوه پشته خومان
ده بینن.
ئاوېنه کانی راست و
چه پېشمان نه ملو لامان
پیشان ده دن.
هاوړپی چاکیش به

هه مان شتوه، ئه وهى به دوو هاوپى ده كرى به يهك هاوپى ناكرى،
ئه وهى به سى هاوپى ده كرى به دوو هاوپى ناكرى.

بۆيه ده بىت هاوپىكانمان زياد بكهين، زياد كردنى هاوپىكانمان
تهنھا له پىگهى متمانه دروست كردن و چاندنى تۆوى خۆشهويستيمانه
له دلياندا.

بۆ ئه م مه به ستهش - وهك ديل كارىنجى له پهرتووكه ناوداركهيدا
كه به ناوى (چۆن هاوپى به دهست دىنىت و، كارىگهرىت له سهر
خه لكى ده بىت) (How to Win Friends and Influence People)
ده لىت - ئه م چهند مه نگاوه بگره بهر:

- گرنگيدان به كهسى به رامبه ر.

- زهرده خه نه و پىكه نين به پووينا ندا.

- له به ركردنى ناوى به رامبه ر زۆر كارىگه رى ئه رىيى له سهر
ده روونى به رامبه ر هه يه .

- جوان گوئى بۆ به رامبه رت بگره .

- باسى ئه و كارانه بكه كه ئه و به هه ند وه ريانده گرئىت و گرنگيان
پى ده دات.

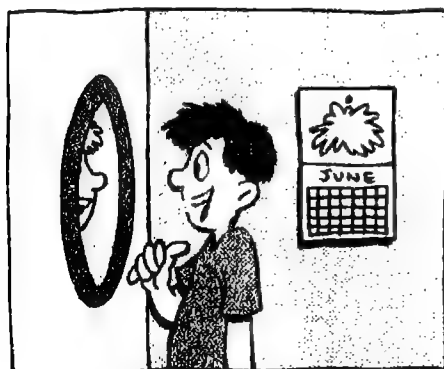
- وا له به رامبه رت بكه كه هه ست بكه ن لاي جه نابتان زۆر گرنگ
و به به ها و ئه رزشن.

43

وېستگه ی چل و سیه م

• ئاوینه تا دلنیا نه بیټ حوکم نادات

ئاوینه تا دلنیا نه بیټ و به چاوی خوی نه بیټ حوکم نادات.
مرؤفی بپواداریش به هه مان شیوه به وتی وتیان باوه پ ناکات و،
تا دلنیا نه بیټ حوکم نادات.

بۆیه له کاتی کدا
دوژمنانی زه مانی
خۆشه ویست ﷺ مقو
مقویانه و قسه ی درو
به ده م بپواداران هوه
هه لده به ستن، خوی گه وره
لۆمه ی بپواداران ده کات که

گوینیان بۆ ده گرن و، ده فهرمویت: ﴿وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمْ﴾ التوبه: ٤٧

وه له ئايه تيكي ديكه دا دهفه رمويټ: ﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ الإسراء: ٣٦
 به دووی شتيك مه كه وه كه هيچ زانباريه كت ده رباره يه وه نيه،
 چونكه به راستي گوي و چاو و دلت لتي به رپرسيان.
 نه وه نده به سه بۆ مروف كه به درۆن ناوزه د بگريټ، هه رچي
 ببيسيټ بلاوي بكاته وه.^١

مه رچ نيه نه وه ي ده ببيسيټ راست بيټ.
 له بهر نه مه يه زاناياني فهرمووده له وه رگرتني فهرمووده دا زۆر
 تووند بوون و چهند مه رجيكي سهختيان بۆ وه رگرتني فهرمووده
 داناوه.

چونكه مه رچ نيه نه وه كه سه ي مروف ي چاك بيټ هه له نه كات و
 گشت هه واله كاني راست و حاشا هه لئه گر بن.
 كه سي وا هه يه راستگو و دادپه روه ر و له خوا ترسه، به لام
 نازانيټ چۆن هه وال وه ر بگريټ و چۆن بيگريټته وه.

١- روى مسلم في صحيحه - باب النهي عن الحديث بكل ما سمع عن أبي هريرة - رضي الله عنه - قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "كفى بالمرء كذبا أن يحدث بكل ما سمع".

بۆيە دەبينىن كەس نىكۆلى لە چاكيى كەسانىكى وەك زوهرى و
حەسەنى بەصرى و ھتد نەبوو، لەگەڵ ئەو شىدا لە گىژانەوہى
فەرموودەدا بە لاوازيان زانيون.

بۆيە دەبىت مەزھى بېوادار لە ئەنجامدانى كارەكانىدا دۇنيا بىت
و، بە جوانى و تەوايى ئەنجاميان بدات.

پەرەردىگارىش كەسىكى خۆشەوئەت ھەركارىكى كرد بە جوانى
و تۆكمەيى ئەنجامى بدات.

پەندىكى يابانى:

لەبەر بزمارىك نالايك كەوت.

لەبەر نالايك ئەسپىك كەوت.

لەبەر ئەسپىك سوارىك كەوت.

لەبەر سوارىك ولاتىك ويران بوو.

ھەمووى ئەوانەش بەھۆى كەسىكەوہ بوو كە بزمارەكەى بە

جوانى لەنالەكە نەكوئابوو.

بۆيە ئەركى سەرشانى ھەموانە ئەو كارانەى دەيكەين بەباشى

ئەنجامى بدەين، چونكە ئەگەر بىت و ناتەواويەكى تىدا ئەنجام بدەين

لەوانەى بە زەرەرىكى زۆر و چاوەپوان نەكراوہوہ تەواو بىت.

44

وېستگه‌ی چل و چواره‌م

• ئاويڼه گشتاندن نازانيت

ئاويڼه تهنه‌ها حوكم به‌سهر ئه‌و كه‌سانه‌دا ده‌دات كه هاترونه‌ته
به‌رده‌مى، بۆيه ناتوانيت حوكميكي گشتى بۆ خه‌لكى ده‌ركات.

هه‌روه‌ها له‌به‌ر جوانى ئه‌نداميت يان ناشيرينيى ئه‌و ئه‌ندامه‌ت
حوكم به‌سهر هه‌موو ئه‌ندامه‌كانى له‌شتدا نادات و، ناليت: گشت
ئه‌ندامه‌كانى له‌شت جوانن يان ناشيرينن.!

بۆيه كاتيک گه‌رد و توژيک به‌سه‌رته‌وه ده‌بينيت حوكم به‌سهر
هه‌موو له‌شتدا نادات، به‌لکو تهنه‌ها توژ و گه‌ردى سه‌ر سه‌رت پيشان
ده‌دات و، ناليت: گشت له‌شت توژ گرتوويه‌تى.

وه له‌به‌ر تهنه‌ها جوانيى چاوت ناليت: هه‌موو ئه‌ندامه‌كانى له‌شت
جوانن، به‌لکو تهنه‌ها شايه‌تيى و گه‌واهى جوانى چاوت بۆ ده‌دات.

مرؤفی بپواداریش خوی له گشتاندن زۆر دوور دهگریت، ناتوانیت له بهر ههلویتستی خراپی عهره بیک بلی: گشت عهره ب خراپن، یا خود له بهر ههلویتستی چاکی کوردیک بلی: گشت کوردیک باشه، یا گشت موسولمانیک باشه و گشت گاور و جوله که یه ک خراپه.

ئه وه تا خوی گه وره کاتیک باسی گاور و جوله که مان بۆ دهکات دهفه رمویت: ﴿لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ﴾ آل عمران: ۱۱۳

واته: گاور و جوله که وه ک یه ک نین و یه کسان نین، دهسته یه ک له ئه هلی کتاب شه و نوێژ دهکهن و، له شه ودا ئایه تهکانی خودا دهخویننه وه و، بۆ خودا سوژده دهبن.

یا خود دهفه رمویت: ﴿وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنُهُ بِقَنْطَارٍ يُؤَدُّ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنُهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَائِمًا﴾ آل عمران: ۷۵.

واته: دهسته یه ک له ئه هلی کتاب هه ن هه گر مال و داراییه کی زۆری به ئه مانه ت لا دانیت به بی خیانه ت بۆت دهگه پینیتته وه، هه شیان هه گر دیناریکی لا دانیت بۆت ناگیریتته وه هه گر به سه ریه وه وه ستابیت و واز له مافی خۆت نه یه نیت.

45

ويستگه‌ی چل و پينجه‌م

• ئاوينه به پالپشت به هي‌زي پشته‌وه‌ی کاره‌کانی ده‌کات

ده‌بينين ئاوينه له پيشه‌وه جوانی و ناشيرينيمان پيشان ده‌دات،
هۆکاری توانایی پيشاندانی ئاوينه‌ش ئه‌وه‌يه له پشته‌وه به په‌نگيک
داپۆشراوه، واته ئه‌و پوو پۆشه‌ی پشته‌وه‌ی هي‌زي پيشاندانی
پي‌به‌خشيوه، که‌واته ئاوينه به هۆی پشت به‌ستن به‌و په‌نگ و پوو
پۆشه‌ی دواوه ده‌توانيت کاری خۆی بکات.

مرو‌فی ب‌رواداريش مي‌ژوويه‌کی دي‌يرين و زي‌رپنی پر که‌سانیکي زانا
و دانا و پال‌ه‌وان و مه‌رد و زمانپاک و دلپاکي هه‌يه و، وه‌ک قوتابیی و
خويندکاریکی به ئه‌مه‌ک و زي‌ره‌ک به پشت‌به‌ستن به ئه‌زموون و
هه‌ل‌ويستی جوانپانه‌وه کار ده‌کات.

په روه ردگارish باسی پیغه مبه رانی پیشتر ده کات و، به
خوشه ویستیش ده فله رمویت:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَبِهِدَّهِمْ أَقْتَدِ﴾ الأنعام: ۹۰

نه وانه نه و که سانه ن که خودا پرېنموویي کردوون، توش نه ی
(محهمه د ﷺ) شوین هیدایه ت و پرېنمووییه کانی نه وان بکه وه.

هه روه ها په روه ردگارمان له سوره تی (ته حریم) دا داوا له گشت
برواداران ده کات به میږووی پر شکزی دوو نافرته وه شانازی بکه ن
و، شوینی هه لویستی جوان و بلیمه تانه ی بروادارییان بکه ون و، نه و

دوو ئافره ته بکهنه مامۆستا و پېشه‌وا و پابه‌ریان، که بریتین له (خاتوو ئاسیه‌ی هاوسهر و خیزانی فیرعه‌ونی دیکتاتور) و (خاتوو مه‌ریه‌می کیژی عیمران).

﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمِمَّنْ أَلْنَتْ عِمْرَنَ الْيَتَىٰ أَحَصَنَتْ رَجُلًا فَفَوَّخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقْتَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُنْتُمُ الْفَاتِنِينَ﴾
التحریم: ۱۱ - ۱۲

هاجه‌ره خاتوونیش بووه‌ته پېشه‌وا و مامۆستای مرقایه‌تی، بویه گشت برواداریک به پیغه‌مبه‌رانیشه‌وه گهر بیان‌ه‌وی مه‌راسیمی چه‌ج و عه‌مره به‌جی بێنن ده‌بیټ پی به‌پی ئه‌و خانمه‌ خواناسه‌ برۆن و، سه‌عی سه‌فا و مه‌روه بکه‌ن.

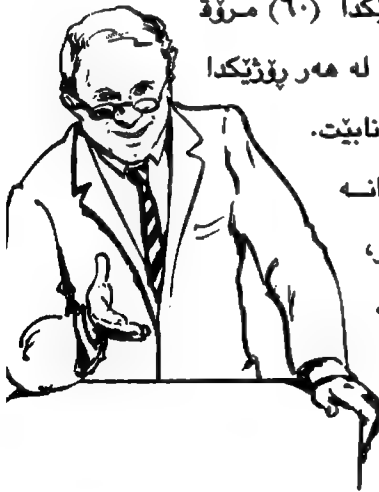
هر میلیه‌تیک واز له میژووی زیږینی خوی بېنیټ و، چه‌ند که‌سانیک‌ی وه‌ک مامۆستا و پېشه‌وا و پابه‌ر بو خوی دانه‌نابیت میلیه‌تیک‌ی هه‌میشه‌ دواکه‌وتوو و، به‌رشه‌ق و په‌حمه‌تی بیگانه‌ ده‌بیټ.

46

وېستگه‌ی چل و شه‌شه‌م

• ئاوينه له کاره‌که‌ی بېزار نابیت

ئاوینە بە بەردەوام کاری خۆی ئەنجام دەدات و، ئەگەر لە هەر چرکە‌یه‌کدا مەروۇفێک و لە هەر خۆله‌کێکدا (٦٠) مەروۇف و، لە هەر کارێژێکدا (٣٦٠٠) مەروۇف و، لە هەر پۆژێکدا (٨٦٤٠٠) کەس بپۆنە خزمەتی بېزار نابیت.

بە‌لکو ئەگەر یەک مەروۇف پۆژانە
هەزاره‌ها جار بپواتە بەردەمی و،
داوای خزمەتی لێبکات بە‌بێ بۆ‌له
بۆ‌ل و بېزاری‌ی دە‌ری‌پ‌رین کار و
خزمەتی خۆی پیشکەش بە

میوانانی دهکات.

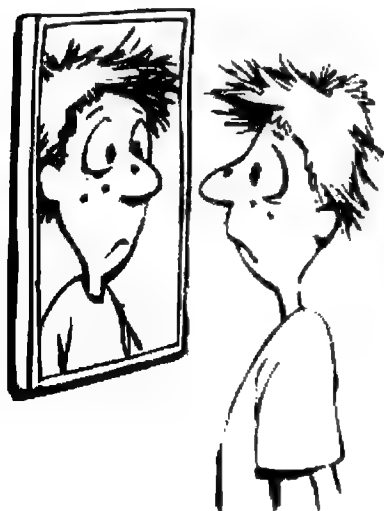
مروئی بپواداریش هه رچه نده ناتوانییت به و شیوهیه خزمهت بکات و، له توانایدا نییه به رانبهر ئه و که سه زۆرانه کار بکات، به لام ده بیئت تا له توانایدا هه بیئت به هه له داوان هه ولبدات بیزار نه بیئت و، سوود و قازانج و خزمهتی به خه لکی پیشکesh بکات، چونکه مروئی بپوادار له بهر ئه وهی بازرگانیی له گه ل په روه ردگاریدا دهکات هیچ کاریکی بی به رانبهر و سوود و قازانج نییه، به لکو ریژهی سوود و قازانجی ده به رانبهر و سه د به رانبهر و هه زار به رانبهر و زیاتریشه و، به هیچ شیوهیه ک نه گه ری زهره ر و زیانی نییه.

په روه ردگاریش ده فەر مویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تَجَارَةً لَّن تَبُورَ﴾ فاطر: ۲۹ به پاستی ئه وانه ی په یامه که ی خودا ده خویننه وه و، نوێژه کانییان به جوانی ئه نجامداوه و، له و بزق پۆزیه ی پیمان به خشیون خیر و سه دهقه به نهینیی و ناشکرا ده کهن، چاوه پتی بازرگانیه کن که هیچ نا ئومیدیان ناکات و، زهره ر و برانه وهی بۆ نییه.

47

وېستگه‌ی چل و حه‌وته‌م

• ئاويته، هه‌رجاريك برؤيته
خزمه‌تي هه‌لسه‌نگاندني
نوٲت بؤ ده‌كات

به‌رناردشؤ ده‌ليٲت:
به‌رگدرووي ژير ته‌نها كه‌سيكه
پي‌وه‌ريكي باشي هه‌بيٲت بؤ
هه‌لسه‌نگاندن، چونكه هه‌موو
جاريك برؤمه‌ لاي
ئه‌ندازه‌گيريكي نوٲم بؤ ده‌كات،
به‌پيچه‌وانه‌ي خه‌لكاني تره‌وه
كه هه‌ر له‌سه‌ر پي‌وانه و
ئه‌ندازه‌گيرييه كؤنه‌كان ده‌پؤن.

نه مهش نه وه دهگه يه نیت: که مړوځه کان هه میښه سهیری
 راپردوی مړوځ ده که ن و، هه لښوکه وتیځی خراپی پټش دهیه ها سالی
 که سیک ده که نه سه نگی مه که بۆ هوکمدان به سه ر نه و که سه دا،
 نیدی بیر له وه ناکه نه وه که نه م که سه هه نگاوی چاکی به ره و
 چاکسازی ناوه و، تهویه ی له و کاره خراپه ی کردووه و، نیستا جی
 په نجه ی سه وزی به ناشکرا له کومه لگادا دیاره.

شایه تعالیک:

له زیندانه کانی جیهاندا به گشتی و زیندانه کانی کوردستانی
 نازیزدا به تاییه ت- چه ند ئافره تی له سفروش هه یه، به لام نیستا

تەۋبەيان كىردۈۋە، بۈۋنە تە كەسانىكى داۋىنپاكى لەخودا ترس:
 بەلام ئەۋەى جىيى داخ و كەسەرە ئەۋەىپە ئەگەر كاتى ياساير
 زىندانىشيان تەۋاۋ بكن بە تەمانىن زىندان چۆل بكن، چونكە
 كۆمەلگە پەحميان پىناكەن، بە ھەمان چاۋ تەماشايان دەكەن، لە
 لايەكەۋە ترسى كۈشتىنيان لەلايەن كەسوكارىانەۋە ھەيە، لەلايەكى
 دىكەۋە ترسى ئەۋەيان ھەيە گورگەكانى كۆمەلگا وازيان لىتەيەنن،
 دەسدرىژيان بكنە سەر.

لەكاتىكدا لەدىدى ئىسلامدا ئەركى سەرشانى دەۋلەمەندەكانە بە
 مەبەست چاكسازىي گوناھباران پرىك لە سەرۋەت و سامانيان بۆ
 يارمەتى ئەۋگوناھبارانە تەرخان بكن.

ئەبۈھورەيرە لە پىغەمبەرەۋە دەيگىرپىتەۋە: پياۋىك بىرپارىداۋو
 كە شەۋخىرىك بكات، بەلام نەيزانى خىرەكەى گەيانندە دەست
 ئافرەتتىكى لەشفرۇش، خەلگى بۆ بەيانى بەسەر سۈرپمانىكەۋە
 دەيانگوت: ئەمشەۋ خىرىك بە لەشفرۇشىك كراۋە، پياۋە
 خىرۇمەندەكە وتى: سوپاس بۆ خوا لەسەر لەشفرۇشىك. بۆيە
 بىرپارىدا خىرەكەى دووبارە بكاتەۋە، بەلام نەيزانى خىرەكەى گەيانندە
 دەست دەۋلەمەندىك، بۆ بەيانى خەلگى بەسەر سۈرپمانىكەۋە
 دەيانگوت: ئەمشەۋ خىرىك بە دەۋلەمەندىك كراۋە، پياۋە

خَيْرُ مَهْنَدَه كِه وَتِي: سَوِ پاس بُو خَو له سَه ر دِه وَلَه مَه نَدِيك، بُو يَه
 بَرِي اريدا خَيْرَه كِه ي سَبَّارَه بَكَاتِه وه، به لَام نه يزاني خَيْرَه كِه ي گِه يانده
 ده ست دَرِيك، بُو به ياني خَه لَكِي به سَه ر سَوِ پَر مَانِيكِه وه دِه يانگوت:
 نه مشه و خَيْرِيك به دَرِيك كِراوه، پياوه خَيْرُ مَه نَدَه كِه وَتِي: سَوِ پاس بُو
 خَو له سَه ر له شَفَرُوشِيك و دِه وَلَه مَه نَدِيك و دَرِيك، بُو يَه له غَه يبه وه
 پِيِي وَتِرا: خَيْرَه كِه ت وَه رگيرا، له شَفَرُوشَه كِه يَش به لَكُو بگِه پِيَتِه وه و
 تِه وبه بَكَات و بِيِيَتِه شَا فَرَه تِيكي دَاوِيَنِيَاك، دِه وَلَه مَه نَدَه كِه يَش به لَكُو
 پِه نَد وَه رِيگَرِيَت و خَيْر بَكَات، دَزَه كِه ش به لَكُو وَاز له دَرِي بِيَنِيَت.^۱

۱- روى البخاري في صحيحه - كتاب الزكاة - باب إذا تصدق على غني وهو لا يعلم،
 ومسلم في صحيحه - كتاب الزكاة - باب ثبوت أجر المتصدق: عن أبي هريرة - رضي الله
 عنه -، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: " قال رجل لأتصدقن الليلة بصدقة، فخرج
 بصدقته فوضعها في يد زانية، فأصبحوا يتحدثون تصدق الليلة على زانية، قال: اللهم،
 لك الحمد على زانية، لأتصدقن بصدقة، فخرج بصدقته فوضعها في يد غني، فأصبحوا
 يتحدثون: تصدق على غني، قال: اللهم، لك الحمد على غني، لأتصدقن بصدقة، فخرج
 بصدقته فوضعها في يد سارق، فأصبحوا يتحدثون: تصدق على سارق، فقال: اللهم، لك
 الحمد على زانية، وعلى غني، وعلى سارق، فأنتي فقيل له: أما صدقتك فقد قبلت، أما
 الزانية فلعلها تستعف بها عن زناها، ولعل الغني يعتبر فينفق مما أعطاه الله، ولعل
 السارق يستعف بها عن سرقتها " .

48

وېستگه‌ی چل و هه‌شته‌م

• ئاوینه‌ که‌س ناگۆریت

ئاوینه‌ ته‌ن‌ها جوانیی و ناشیرینه‌کان‌ت بۆ دیاری ده‌کات، به‌لام
قه‌ت ناگۆریت، نه‌ جوانیت ده‌شیوینیت و، نه‌ ناشیرینیت جوان
ده‌کات.

مرو‌فی هۆشمه‌ند و عاقل‌یش ده‌زانیت ته‌ن‌ها که‌سیک توانای گۆرانی
خودی که‌سه‌کانی هه‌بیت خودی که‌سه‌کانن، ته‌ن‌انه‌ت په‌روه‌ردگاریش
هه‌رچه‌نده‌ توانای گۆرینی که‌سه‌کانی هه‌یه‌ به‌لام که‌س ناگۆریت،
به‌لکو گۆرینی که‌سه‌کانی داوه‌ته‌ ده‌ست خۆیان، ئه‌وه‌تا له‌ سووره‌تی
(الرعد) دا ده‌فه‌رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾ (الرعد):

واته: به پراستی خودا بارودوخ و حالی هیچ قوم و گه لیک ناگوریت
هه تا نه وهی له دهروونیا ندایه نه یگورین.

که واته گورینی خودا بۆ که سه کان په یوه سته به گورینی خودی
که سه کانه وه.

نه مهش نهیینی نه و پرسیاره مان بۆ ده درکینیت که زۆریه
موسولمانان پویه پووی ده بنه وه، نه ویش نه وهیه: بۆ په روه ردگار
دوعاو نزا و پارانه وهی زیاتر له سی ملیون حاجی پوژی عه ره فه بۆ
سه رخستنی موسولمانان و شکست پیکردنی زالمان و کافران قبول
ناکات.

بۆ قنوت و پارانه وه شه وانی پیروزی مانگی په مه زان و به تایبته
شه وانی قه در قبول ناکات، که تاییدا مامۆستایانی ئایینی و
نویژخوینانی به چاوی پر فرمیسک و دلی به کوله وه پیکه وه هاوار
ده که ن: خواجه موسولمانان به سه ر دوژمناندا سه رخهیت، خواجه
زالممان له ناو به ریت، خواجه ته فروتونایان کهیت، خواجه، خواجه،
خواجه !!

له وه لامدا ده رده که ویت که ده بیت ئیمه له گه ل پارانه وه ماندا به
هیممهت و ههول و بیر و پلانی خۆمان هه ولبدیهین زالم له ناو به رین و،
به رهنگاریی دوژمن ببینه وه، نه وه تا په روه رگارمان ده فه رمویت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُخْلِفَ أَقْدَامَكُمْ﴾ محمد: ۷

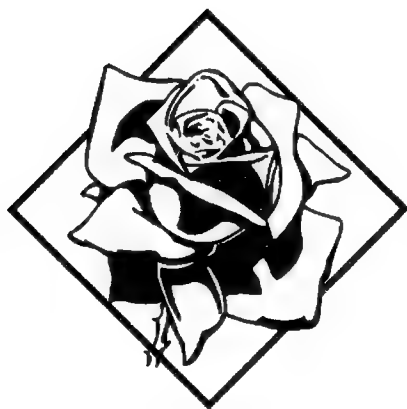
ئەى بڕوادران، ئەگەر ئێوە پشتیوانى لە ئاین و بەرنامەى خودا بکەن و هەولێ سەرخستنى بدەن، خوداش پشتتان دەگرێت و سەرتان دەخات.

هەر وەك چۆن ناکرێت قوتابى لەبرى خوێندن و خۆئامادەکردن بۆ تاقیکردنەوێ تەنها سەرقالێ داوا لە مامۆستا کردن بێت كە دەریچێتێت و بڕوانامەى دەرچوونى پێیبه خشیّت، چونکە مامۆستا ئەگەر ئەو کارە بکات ئەوێ گەندەلێ و، یەكسانی و دادپەرورەیی پیشیل دەکات و، جیاوازی نێوان قوتابى خاوەن هیممەت و کۆششى زۆر و دەوامى بەردەوام و، قوتابى تەمەل و بێ هیممەت و بێ کۆشش ناکات.

بەراستی مەرفەکانیش زۆر جار داواى گەندەلێى لە پەرورەدگار دەکەن کاتێک بەبێ هەولێدان داواى سەرخستنى لێدەکەن، بەبێ ئەوێ بزانن کە داواى گەندەلێى دەکەن و، هەركاتێک پەرورەدگار کارەکهیان بۆ ئەنجام نەدات وادەزانن خودا پشتى لە موسولمانان کردووە.

ناکرێ تەنها بەفرمێسكى پارانەوێ و، خوێندنى قورئان و، شەونویژکردن بەرانبەرى تۆپ و زریپۆش و مووشەك و هیزی دورژمن

ببینه وه، چونکه ئه و کاته داوای تیکدانی سوننه ته نه گۆره کانی
 خودای گه وره ده کهین که تیایدا بۆ سه رکه وتن چه ند مه رجیکی دیاری
 کردووه، وه ک ئاماده کردنی چه ک و هیزی شیاو و هاوشیوه و
 باشتیش له چه کی دوژمن وه ک ده فه رمویت: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ
 مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا
 تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ الأنفال: ۶۰

قسەيەكى جوان:

ئەگەر مېشتاش بەدوای كەسىڭ دەگەپتت ژيانىت
بگۇپتت... بېرۇسەيرى ئاويىنە بگە.

واتە: ئاويىنە خۇت پىشان دەدات و، پىت دەللىت:
ئەوكەسەى تواناى گۇپىنى تۇى ھەيەو، تۇش بەدوايدا
وئلىت: خۇتتت، چونگە تەنھا خۇت دەتوانى خۇت بگۇپتت.

تا دىدارىكى دىكە

دۇعا لەمن و بەرەكەتىش لە خودا..

پیرست

- دەستپىك ۲
- ويستگەى يەكەم: جۆرەكانى ئاوينە ۱۵
- ويستگەى دووھەم: بنچىنەى زاراۋەى ئاوينە ۱۷
- ويستگەى سىيەم: پەوانبىژىى لە فەرمودەكەدا ۱۹
- ويستگەى چوارەم: بزانە كام ئاوينە ھەلدەبىژىت؟ ۲۲
- ويستگەى پىنجەم: ئاوينە ويئەى تۆ دەردەخات، نەك ويئەى خۆى، باسى تۆ دەكات نەك باسى خۆى..... ۳۵
- ويستگەى شەشەم: ئاوينە باسى خۆت بۆ دەكات نەك باسى خۆى..... ۳۹
- ويستگەى ھەوتەم: ھەموومان پىويستمان بە ئاوينە ھەيە ۴۲
- ويستگەى ھەشتەم: ئاوينە پايژىپىكراۋىكى پاستگويە ۵۶
- ويستگەى نۆيەم: ئاوينەش پىويستى بە تۆ ھەيە..... ۶۰
- ويستگەى دەيەم: ئاوينەكەت لە جىگايەكى بەرزدا بپارىژە ۶۵
- ويستگەى يانزەيەم: ئاوينە بە ئامۇزگارەكانى خەلاتت دەكات و، پىژت لى دەگرىت ۶۹
- ويستگەى دوانزەيەم: ئاوينە مەشپويئە، چونكە خۆت دەشپويئىت ۷۹
- ويستگەى سيانزەيەم: ئاوينە بەتەنھا جوانىت يا ناشىرىنىت دەرناخات، بەلكو جوانىى و ناشىرىنىت دەردەخات و، بە جوان دەلئىت جوان و، بە ناشىرىن دەلئىت ناشىرىن ۸۱

ویستگهی چواردیه‌م: ناوینه باسی خرابه‌ی خه‌لکت بۆ ناکات و، باوه‌پیش
 به‌خه‌لکانیکیش ناکات باسی خرابه‌ی خه‌لکی بۆ بگێرینه‌وه ۸۴.....
 ویستگهی پانزده‌یه‌م: ناوینه سینه‌ ساف و بیگهرده، له‌ سینه‌ی بۆ کینه‌یدا
 جگه‌ له‌ پاکیی و بیگهردی جیگای هیچ جوړه‌ پق و، کینه‌ و، ئیره‌یی‌ه‌ک
 نابێته‌وه ۹۰.....
 ویستگهی شانزده‌یه‌م: ناوینه نه‌ درۆت به‌ ده‌مه‌وه ده‌کات و، نه‌ درۆت بۆ
 ده‌کات، به‌لکو راستیه‌کان -تالّ بن یان شیرین- وه‌ک خۆیان ده‌رده‌خات
 ۹۴.....
 ویستگهی هه‌ڤده‌یه‌م: ناوینه له‌ وه‌ترسیانه‌ی که‌ له‌ پشت‌وه‌ت دێن و تر
 لیان بۆ ناگای، ناگادارت ده‌کاته‌وه ۱۰۱.....
 ویستگهی هه‌ژده‌یه‌م: ناوینه، کاری به‌ ئیسته‌وه هه‌یه، نه‌ک به‌ پابردوو و،
 داهاتووی مرقفه‌کانه‌وه ۱۰۴.....
 ویستگهی نۆزده‌یه‌م: ناوینه گومانی خراپ به‌ که‌س نابات ۱۱۱.....
 ویستگهی بیسته‌م: ناوینه حوكمی پیش وه‌ختی نییه ۱۱۶.....
 ویستگهی بیست و یه‌که‌م: ناوینه ته‌نها کاری به‌ تۆوه هه‌یه و، هه‌قی
 به‌سه‌ر باوک و دایک و خوشک و برا و خێزان و که‌سوکارته‌وه نیه ۱۱۹.....
 ویستگهی بیست و دووهم: ناوینه نارامه‌ و، نابوو به‌رنیه ۱۲۳.....
 ویستگهی بیست و سییه‌م: ناوینه مامه‌له‌ له‌گه‌ل پوالة‌ت ده‌کات، کاری به‌
 ده‌روون و ناوه‌وه و، ورده‌کاری نادیاره‌وه نیه ۱۳۶.....
 ویستگهی بیست و چواره‌م: ناوینه به‌رتیل و دیاری و پاداشت له‌سه‌ر
 کاره‌که‌ی وه‌رناگریت ۱۳۹.....

- وټسنگه‌ی بیست و پینځه‌م: ټاوینه چاوه‌پوانی سوپاس و ستایش و
خه‌لاتی ټو نییه..... ١٤١
- وټسنگه‌ی بیست و شه‌شهم: ټاوینه نه‌گوره‌ت ده‌کات و، نه‌بجوکت
ده‌کات..... ١٤٥
- وټسنگه‌ی بیست و هه‌وتم: ټاوینه وه‌لامی جنیو و قسه‌ی ناشیرینت
ناداته‌وه..... ١٥٦
- وټسنگه‌ی بیست و هه‌شتم: ټاوینه دادپه‌روه‌ره و، بی‌جیاوازی حوکم
ده‌دات..... ١٦٠
- وټسنگه‌ی بیست و نۆیه‌م: ټاوینه: هه‌ر که‌س داوای هه‌لسه‌نگاندنی لی بکات
هه‌لیده‌سه‌نگینیت..... ١٦٨
- وټسنگه‌ی سییه‌م: ټاوینه که‌س ناتوانی‌کاری تی بکات..... ١٧٠
- وټسنگه‌ی سی و یه‌که‌م: ټاوینه به‌دوای هه‌له‌کانتدا ناگه‌ریت، به‌لکو ته‌نها
نه‌وه‌ت پئ ده‌لی که به‌چاوی خوی بینوییه‌تی..... ١٧٦
- وټسنگه‌ی سی و دووهم: ټاوینه به‌پېچ و په‌نا نیه، به‌لکو پوون و ناشکرایه
..... ١٨٢
- وټسنگه‌ی سی و سییه‌م: ټاوینه نه‌یتیت نادرکیټیت..... ٧٨٣
- وټسنگه‌ی سی و چواره‌م: ټاوینه له‌تاریکیدا ټامۆزگاریت ناکات..... ١٨٩
- وټسنگه‌ی سی و پینځه‌م: ټاوینه پشت لی ناکات، مه‌گه‌ر به‌ده‌ستی خۆت
پشتی له‌خۆت هه‌لکه‌یت..... ١٩١
- وټسنگه‌ی سی و شه‌شهم: ټاوینه هاوړیت له‌ده‌ستی خۆتی مه‌ده..... ١٩٤
- وټسنگه‌ی سی و هه‌وتم: ټاوینه تووړه‌نابیت..... ١٩٨

فەلسەفەى ئاوىڭەبوون

چۆن دەيتە ئاوينە و، كى دەكەيت؟

خويىنەرى ھيژا، ئەم پەرتووكە گوزەرىكە بەنيو ناوەرۆك و سيفەتەكانى (ئاوينە) دا و، بە چەمكى (ئاوينەبوون) و (بەئاوينەكردن) ئاشنات دەكات.

ھەرۈھە ھەولتيكە بۆ تيگەيشتن و راقەكردنى ئەو دەقە شيرينەى پيغەمبەرمان ﷺ، كە تييدا بروادارى بە (ئاوينەى بروادار) چواندووھ. گەر تۆش دەرەوئيت خۆت و كەسانى دەرورت باشتەر و چاوكراوانەتر بناسيت و كەسيكى شايسەتەيت بۆ ھاوړپيەتيكردن و، كەسانى گونجاو و شياوئيش وەك ھاوړپيەت ھەلپرييت، ئەوا بفەرموو لەم سەفەرەدا ھاوگەشتەمان بە ..

0-0164-0000-3

9 780016 400001

نرخى (٤٠٠٠) دیناره